

Handskrift 7A. Arkeologen Gustaf Hallströms arkiv

Ur volym D1:13, Dagbok 1925, 21/3-1/5

*Resan 1925 Kiruna-Nordfinland-finska Ishavskusten-
Rovaniemi-Torneå (på skidor)*

Avskrift av originaldagboken utförd av Robert Röding, 2010

Forskningsarkivet, Umeå universitetsbibliotek
(<http://www.foark.umu.se>)

DAGBOK

21/3 - 1/5 1925.

21/3

Avresa fr. Sthlm 7⁰⁵. Kupékamrat med kapten Dyhlén. I Krylbo tillstötte Klein, som skall med Dyhléns turistsällskap till Abisko och sedan till vårfrumässan i Vittangi (Marianpäivä).

22/3

Skrev och arbetade hela dagen med medförda museiärenden. En del sändes i Vännäs. Resten i Boden.

I Vännäs kom Tiberg in fr. Svens kontor. Sven i Vilhelmina och Siri på lasarettet.

I Boden mötte Lindgren och rektor Svedberg. Gjorde upp med den senare om radioföredrag kring 1 maj vid passerandet. Lindgren får en myrfunnen lång skida från Avaträsk att övertagas av mig vid samma tillfälle.

23/3

Steg upp kl. 6 i strålände sol över fjällbjörkslätterna. Skrev brev. Kiruna 7-tiden. Vid stationen Borg Mesch. Kaffe. Tog in j.v.hotellet. Sedan Granström. Avspisad vid dörren av en piga. Träffade honom efter en stund på kontoret. Allt ordnade sig. Mämmi befanns efter en stund ha inträffat vid bolagshotellet, där jag sökte upp honom.

Sedan packning - posten (där böcker avsändes till Karesuando för min räkning) - till D^z Ankarsvärd sedan för reseapotek. Vålvillig ung läkare. D^o vålvillig apotekare. På Viljams förslag inköptes även en ½ liter konjak. Sedan div. inköp - brevskrivning - frukost. Viljam hade på mitt förslag sökt och fått en skjuts till Jukkasjärvi med sakerna. Kaffe. Sökte Borg Mesch - Köpte fotos m.m. och pratade.

Klara först c:a 3⁴⁵. Efter 20 minuter i Toullavare (c:a 3½ kilom.). Kaffe på Mämmis förslag. Uppbrott 4²⁵. Ankomst Jukkasjärvi (c:a 14 kilom.) 5⁵⁵.

Landsvägsstakning hela vägen. Gick ga. lätt. Välsignad vare träningen i Stockholm. Ingen svårare andhämtning - ingen känsla av trötthet. Svettig förstås. Omedelbart inne i Pappilagården funno vi (jag och värdinnan, fröken Maria Pappila) att vi voro gamla bekanta sedan j. var här 1907. Hon dessutom mor till Ragnar P. - nu länsnotarie i Luleå. Han var i Svappavaara - dit jag genast telefonerade. Han pigg på att följa med. Skall bli lappfogde och är fortfar. intresserad av etnografi. Meddelade att landshövdingen lämnat Jukkasj. samma dag och farit till Kiruna, det var honom jag mötte alltså - jag märkte en ovanlig karl i en rissla som vi susade förbi. I dagboken fann j. att även A. Carlgren var med. På Pappilas förslag skulle jag ringa landshövdingen - men föredrog Carlgren som blev överraskad att finna mig här - men intresserad av förslaget. Alltid intresserad - alltid förstående - men blir det något? Jag skulle ringa om en halvtimme, vilket j. gjorde. Landshöv. hade varit intresserad också men vissa formella svårigheter etc. Hänvisade till assessor Sundberg som "leder Pappilas uppfostran" och som kommer till Gellivare i morgon. (Gamla Gust. Sundberg! Här trodde Carlgren att han

skulle avlasta ansvaret - men j. tror Sundberg tar det gärna.) Detta besked gav j. sedan Pappila och vidare rådet att genast på kvällen ringa Merikallio i Haparanda angående möjlighet att få passet snabbt ordnat.

Mitt beställda samtal till Sthlm dröjer.

Supé - med härligt pilsnerdricka fr. Kiruna.

Ompackning. Mämmi har lyckats uppleta en skjuts som skall ända t. Karesuando och tar vårt bagage. Härligt.

Kl. 9 e.m. -17°.

Det var +5 i nybliven skugga på husvägg i Kiruna ¼4.

Kl. 4 på morgonen -20° i Gellivare.

En strålande dag hela dagen. I Kiruna som en vårdag med starkt takdropp.

[illustration av hörnkamin med beskrivning, sid. 5 orig.]

24/3

kl. 8	-25°	skuggan
kl. 9	-21°	"
kl. 2	- 3°	"
kl. 2	+ 7°	solen

Stilla hela dagen, på morgonen och f.m. lätta moln, sedan fullt klart.

kl. 9 e.m. -15° lätt mulet.

Väcktes ½8 av Viljam som kom och tog säckarna. Formännen skulle fara. Jag glömde ta ut vantar - fick låna sådana av Mina Pappila sedan.

Besökte kyrkan (nyckeln i Pappilagården). Den är betydligt mindre än vad jag minns, men mycket trevlig utan och innan. Klockstapel som genomgångsport.

Inne i kyrkan ej mycket krusiduller. Enkel och trevlig inredning, d^o färger. Bänkarnas gavlar med små utskurna ornament i stil med lapsk-finsk-Elgströmsk ornamentik. Altartavlan av Järnberg tycker jag är ful - en åt sidan skridande Kristus med långt brunt hår och stark brun skäggväxt som går upp i näsan. Intet uttryck i ansiktet och föga värdighet i hållningen. Figuren för kort eller rättare för litet proportionerlig för detta. Breda klumpiga strålar belysa honom utifrån fr. höger och helgonglorian är också klumpig.

Intressant den lilla sakristian med sin trevliga fotogenlampa i taket och sina trätavlor m.fl. inskriptioner av besökande. Korskranket pryddes av en utskuren list i ett mönster som kan kallas kombination mellan barock och renhornsmotiv. Nytt? Säkert tillverkat här?

Frukost. Telefon till postkontoret i Kiruna om tidn. till Karesuando. Uppbrott kl. 9.

Lätt dis ut över sjön, som bländade i sin arktiska glans. En blick över ett sådant snöfält med stigande dis - är som en ökenbild i stark hetta.

Ett par felaktiga fotos togs vid kyrkan. Vi rände sjön - böjde av vid Tahkoniemi - över märkan där till Sautasjärvi och fram till skogen vid Ruokovuoma. En mil - en timme. Ett lätt glid - men svett drivande och ganska kallt innan ansiktet vande sig.

Upp genom skogen i skogskörarspår. Som ett jättelikt pulkaspår där det var lätt att åka. Var som ett spårvägsspår.

På höjden rände vi om en lapp som sakta stegade fram på i Kiruna nyköpta björkskidor. Han var vacker i alla sina färger där i skogen - mot allt det vita och solljuset. Särskilt mössans vildmansbuske fascinerar.

På andra sidan Avakkujärvi kafferast i snön. Foto. Uppbrott 11²⁰. Efter en stund Tolppajärvi och så långa glid och svängar ned mot Vittangiälven. Åtskill. timmerkörare. Härifrån tas ved ända till Kiruna. Jag såg emellertid endast låga torrfuror som kördes eller lågo staplade. Fin ved. Hästar svängde i långa bukter för att vända, i snön till bogarna.

Vittangi älv. Skogsälv i fina vindlingar - säkert underbart vackert sommartid - ja även nu förstås. Drucko ur ett ishål. Härifrån skulle vara 7½ kilom. till "Vilstugan" eller Sekkutupa. Skogsterräng, ej svår, men ej heller översiktlig. Det blev svåra kilometrarna, ty nu kom tröttheten. Efter 2-3 kilom. måste jag stanna och stå och vila och så undan för undan allt oftare. Ej trött i benen, d.v.s. det kändes ej direkt i benen. Det var slut bara. Pulsen tog jag en gång (120). Vi åkte om den ena av de två skjutsar som tagit sakerna och jag hade anledning alltså att välsigna denna åtgärd. Det blev något bättre ett par kilom. därefter, men sista var plågsam. Jag fick den sista och sparda kaffeslunken på stående fot. Mötte där en lapp som upplyste att end. en halv kilom. kvar. Den gick släpigt - tills en bro skymtade och Sekkujoki och hus därbakom. Solen värmdes gott, måtte vara bortåt 10° varmt. Men glidet är ändå intet att klaga över.

½2. 3 mil. Vid vilstugan voro nu våra saker och vi togo fram vad vi behövde och uppsökte den lilla gården, där Peter Fjällborg residerar med familj sedan några år. Nybyggt och trevligt - men enkelt och smått. Dock ljust i de 2 rummen l. snarare köken som utgjorde det hela. 2 fönster i bredd åt S. och d^o åt V. Glad och trevlig familj d^o hund. Alla tala finska, men efter en stund märkte jag att sonen talte ganska bra svenska - liksom förmodl. även fadern gjorde, som efter en timme i fullt fläng kom körande från Jukkasjärvi. Som visserligen tröttheten gått över genom många koppar kaffe så var ömheten kvar tillräckligt för att jag skulle stå fast vid mitt beslut de sista kilometrerna att ta skjuts halva vägen härifrån till Soppero. Vår skogskörare erbjöd sig att för 10 kr. köra oss hela vägen fram t. Soppero och lämna päls och lappskor. Men j. ville ej hela vägen, bara halva och dessutom komma fort fram. Därför fick Fjällborg skjutsa oss två mil på vägen i sin rissla mot att det gick fort (10 kr.).

½4 satte vi i väg med pojken Emil som körde. Myrar i oändlighet, men icke så vida, mer långa och smala. Vackra fjäll i N.0. (Taavo-nunnanen, Tjärro, Naimoilen m.fl.). Sedan rätt fram Kourmakka bortom Soppero. Efter ett par kilometer passerades den stora "hälftenvägsstenen" - Pojken körde en smula längre än beräknat var genom de mycket långa och intressanta myrdalgångarna, vars höga "stränder" påminde om flodstränder i Transbajkalien. Sedan vidgades myrarna mot Kuusivaara och på Ahvenjärvi skiljdes vi. Ränningen gick bättre än jag gruvat mig för i risslan. Mina värkande ben mjukades snart upp och efter en stund blickade vi ut över den väldiga breda dalen hitom Soppero, vars hus skymtade på 6-7 kilom. avstånd. En kilometerslutning - sedan relat. plan mark i en halvmil. Så

Lainioälv i skumrasket. Vi följde isen ett par kilom. passerande den ena gården efter den andra. Jag blev rätt arg till sist - men så kom vi då äntligen fram. Sista biten på älven märkte jag ett underligt ljus under skidspetsarna, som jag först trodde var synvilla fr. trötta ögon, men som jag snart trodde mig märka vara något annat. Skall observera det bättre längre fram.

Hos gästgiv. Henriksson var köket smockfullt av lappar, som nu redan flytta norrut för dålig åtkomst på bete kring nedre Lainio. Vi voro väntade med varmt rum och snart också bastant supé. Telefon Stockholm.

Gossen Niklas som skulle visa mig dasset var dråplig.

I sängen var skönt att krypa ner.

-15° kl. 9 e.m.

25/3

Kl. 8	-3° snö
" 4 ³⁰	-3° klarnande
" 10	-15,5° stjärnklart

Väcktes ½8 med kaffe. Mör och öm i hela kroppen. Förstod att det ej kunde gå att löpa på f.m. Dessutom snöade det bra och lapparna förkunnade dåligt före. Allt detta gjorde att jag beställde skjuts till Idivuoma. Ack - andra gången fusk! Men idiot får man inte vara. Huvudsaken att komma i farten och i gång ordentligt. Bort från landsvägar och in i Villkatrina. Och jag vet att bara kroppen riktigt kommer i gång så behövs intet fusk och skall heller icke ske från Karesuando, om ej oväder tvingar mig.

Efter några fotos i byn körde vi med gossen Valfrid Björnström (åter gammal svensksläkt) de 3,4 milen till Idivuoma förbi det vackra Kourmakka och med rätt djupa myrdalar t.v. hela tiden nästan. Norr om Junlivaara en vilstuga.

Sedan mot Järivaara.

Underligt landskap med långa låga åsbildningar och smala myrar eller sjöar emellan. Barrskogen har praktiskt taget upphört redan på skogen mellan Sekkutupa och Soppero (jag hörde sedan att den sista skogen av någon betydenhet är just i Vittangidalen).

Här härskar alltså fjällbjörken om också inströdd med rätt mycket ensamstående tall ibland. Tallen julgransform eller tallbuskform, yvig och fyllig - ej hög - högst lämpad till telefonstolpar.

Idivuoma. Även här fullt av lappar. Eljest torftigare karaktär på gårdarna (Risslan - pulkan!)

Lunch av gravsik (som till frukosten). Vårdinnans orörliga ansiktsmask rördes så småningom till ett välvilligt minspel. (Det "stumma" folket Wisse).

Härifrån rände vi 3¹⁵ på de långa smala sjöarna mot Nervä 5 kilom. längre bort. En underlig by, utkastad mitt på den ofantliga vidden, där vinden kan rasa många mil ohejdad. Byn grå och ytterst torftig - men av stort intresse. Bör ingående studeras. Fotograferades starkt förfallna hus. Skola. Besök hos Eliasson, där kaffe bjöds. Vårdinnan och en

besökande flicka talade svenska. Gammelfarbror lekte med 1½ års barnunge i vaggan. - Foto av familjen.

Ränning kl. 5 upp mot höjderna till landsvägen och sedan efter denna mot kyrkbyn (18 kilom.) Långa men svaga backar flera kilom. Sedan mer flackt land. Dock småvågigt - ett savannland med fjällbjörk och vid horisont - många många mil.

Från höjden syntes kyrkan c:a 12 kilom. borta. Höjderna t.h. därom lyste vitröda i solnedgången.

Mitt högra ben gör infernaliskt ont - samma som delvis i går. Jag börjar förstå vad det är, tydligen en icke förr ansträngd muskel som nu överansträngts. Som tandvärk. Nedlöpning är skönt - men smärtan att åka i rörelser igen blir olidlig. Jag hittar på att skjuta höger fot framför och det hjälper bättre. Först de sista 5 kilom. blir det ändå bättre och i god fart och form ränna vi in på Tuomas gård i kyrkbyn - gästg.gården - kl. 7.

Här för första gången icke några lappar i köket genast. Vi äro icke så noga väntade. Därför kallt i gästrum och ingen mat färdig. Eld flammar dock snart och jag byter om skjorta samt går genast till Lidström. På vägen går jag dock och får fatt på kyrkoherde Boklin (känd sedan Ö. Torneå). Han bjuder mig till sig och j. antar för i morgon. Telefonerar med Lidström och hör att posten går redan kl. 12 middagen i morgonen. Vi avtala att mötas då. Vilken tur att j. tog skjutsarna. Nu hinner jag ändå brevet färdigt till Dag. Nyhet.!

Hem för skaffning. Fin vinternatt i yttersta Norden! Stjärnorna stå så höga och oåtkomliga. Bistert kallt.

Ett väldigt grötfat länsas, brasan omskötes - likaså bäddning med filter. Därpå författande till ½2.

Mitt i rummet nu 16° och i hörnen 10°. I sängen dock skönt och den trötta kroppen slaknar skönt mellan filtarna. Kölden knäpper i väggarna och strömmar in genom fönstrens springor.

26/[3]

Varmt i sängen - sovit gott. +8° i hörnet. Ute ga. kallt -25° (i Idivuoma -31). Då jag tittade ut över älven straxt utanför rände där en skidlöpare i mörk dräkt i strålände sol uppåt och en renskjuts nedåt. - Vår packning hämtas och förs till Kuttainen. Ett par tullkarlar komma fr. Soppero. - Efter frukost fortsättning på skrivning till ½12. Därpå till Lidström med posten.

Lidström en ståtlig 65 års gubbe. Kraftig, kunnig och rakt på sak. En karl som j. tycker om. Samspråk i ett par timmar om diverse. Därefter till gästis och gjorde upp. Fotografering i byn. Hämtade prästen till middag hos Lidströms. Hans syster och 2 döttrar vid bordet. Renstek, bakelser och hjortron. Samspråk till kl. ½8. Besökte länsman Lindeschough, som var en underlig prisse, som inte trivs i Norden. Halländing, varit här 4 år. Nervös, neurasteniker antagligen. Ogift, tål nog ingen i huset. Har ej ens piga. Bara en katt, som fetmar betänkligt. Jag skulle se på ett vargen och konstatera arten ty länsman hade aldrig sett en varg (!). En man i Soppero - Bogdanow, ryss t. födseln - hade satt ut järn för räv, vargen hade gått i järnet men lösslitits och uppätits av sina 4 följeslagare. Bara bakbenet hittades, illa tilltygat och blodigt. En stor varg. - Under samtalet kom telef. till länsman tydligen från ett behagl. fruntimmer, ty samtalet varade en halv timme. Jag gladde mig delvis åt att även denna vinddrivna fågel hade erotiska

instinkter - men undrade hur det skulle gå med mitt Sthlms-samtal om linjen belades på detta sätt. Jag bröt genast upp till prästgården, där té väntade. Ganska bistert ute igen. Säkert -20°. Himlen hög och stjärnorna mer än vanligt långt borta. Bara få stjärnbilder. I V. en sjunkande månskärans. Underbara land.

½10 kom samtalet och str. därpå gick jag till gästrummet. Prästgården ny och mycket präktig, men enligt k:oh B. opraktisk i värmeavseende. Undervåningen blir otroligt kall. Borde ha bygts bara i en våning, som den gamla som ännu står på gården men nu skall bort. 50 famnar ved om året beräknas till detta hushåll. Pris hemkört c. 20 kr. Veden själv kostar intet, skogen tillhör alla. Veden köres 1-2 mil. Hugges på våren förstås. Mest björk. Jag gläder mig åt att ha fått ett angenämare intryck av prästen än j. fick i Öv. Torneå. Han tycks stillsam och blygsam och är också (efter Mämmi) omtyckt.

Skriver i dagboken till kl. 12 jte någon läsning.

Underligt med detta gästrum. Det är som att ligga var som helst hos någon av mina bättre situerade vänner i södra Norrland. Komfortabelt och fint - utan prål.

27/[3]

Väckn. 8 med gott kaffe och gott bröd av flera slag. Sedan frukost med alla 4 barnen och packning och avsked. Fotogr. gamla tingshuset i förbifarten. Stannade hos Lidströms och skickade min skuld till finska konsuln m.m. söderut.

Kl. 10¹⁵ ungefär rände vi ut i dimhavet, som dock nu icke är fullt så tjockt. I morgse -27°. Luften mycket rå och snart voro skägg och ögonbryn isbarkade. Vi ränna älven här större delen - då och då över näs och myrar. Man ser ej alltid om det är myr eller is man åker på. Föret är utmärkt. Mycket ren har gått fram varför ganska knöligt. Vristen börjar att göra sig mer kännbar igen, d.v.s. den har ju varit öm hela morgonen, men börjar nu plåga. Jag håller den i schack genom att kasta fram högra benet i glidet, vilket lättar. Eljest är kroppen i god form. Naturligtvis en liten ömhet här och var men ingen som hindrar. Landskapet storslaget ödsligt. En väldig ofantlig tundra med glesa björkar och öppna myrar. I vissa riktningar är det som om man vände sig mot en havshorisont. Här och var åter resa sig ljusblåa eller kritvita låga fjäll med rundade toppiga former miltals borta.

Efter 2 timmar och 5 minuter ränna vi in i Kuttainens by (2 mil). Det är socknens största med omkr. 27 gårdar (enl. prästen) och en av de älsta (jte kyrkbyn). Ligger vackert på en vid och låg terrass med en högre kal åsrygg bakom, varpå glesa tallbuskar. Små låga gårdar kring vilka renslädar och skindställningar och skidor, renmossa och renhudar (framför allt "härnor" i rader på husgavlarna åt V.

Vi gingo in på det gamla "gästis" hos Vålitalo och funno där våra saker. Telefon. till Lidström och bad honom i kväll telefonera hem. Foten var ganska öm - varför jag lossade på skobandet. Några mycket snyggt klädda lappar kommo in. En medelåld. karl och en ung kvinna med ett litet barn. Det var Enontekislappar på väg till sitt ifrån Marianpäivä i Enontekis. Sedan kommo flera lappar in av samma sort - även ett par fi. fjällappar, alla i nya fina renskinnskläder. Den unga hustrun var finast i gråvit päls och smala skinnben och koketta små skinnkor. Hon slog sig behagfullt ned på golvet nära dörren och pysslade med ungen men flyttade sig så småningom till centrum av golvet och uppmärksamheten. Tydligtvis aristokrater av bästa sort men kvinnan väl medveten. Hennes "kitoxia"

klingade skarpt och en smula blaserat tillgjort efter varje kaffedrickning. Med kalla granskande ögon synades varje nykommen, helst om icke lapp. En stor skillnad mot värdfolkets försynta och alltid omärkliga blickar. Mig såg hon ej på - men visste tydligen att jag fanns.

Genom missförstånd hos Viljam, som fick permission en timme, fick jag ingen mat förrän han kom tillbaka. Jag var ej hungrig när jag kom, men blev där jag satt. Kaffe fick j. bara en kopp, medan lapparna fick flera gånger. Detta genom min oförsiktighet att säga tack efter första koppen. Man lär sig etiketten så småningom, då man glömt bort den.

Rummet soligt och glatt (kammaren däremot kall och jåklig, där jag åt och därför åt bara hälften mot vad j. eljest skulle ha gjort). Värden en ytterst gladlynt, språksam och livlig karl. Handlande uppgav Viljam, men j. såg ingen bod. Kanske skinnhandlare el. dyl. Hos honom fick Viljam nytt läder till sin tårem som brast nedanför på isen. Även härifrån sökte vi transport av sakerna. Först begärdes 8 kr., men då j. skrattade ut dem efter som skjutstaxan för en hel person + saker skulle gå på 5,50, så fick jag anbud på 5 - vilket jag tog trots att även detta var dyrt för så kort bit (17 kilom.) Men mannen som åtog sig saken (en som var inne på besök) var en gladlynt karl och trevlig och han for i väg genast.

Även vi bröto upp kl. 3. Str. före hade en man kommit fr. Hetta med 6 renar och 6 renkälkar i en rajda, som svängde in på gårdsplanen. Han band den första och lät resten skjuta ihop sig genom några små klatschar och lämnade den sedan och gick in för åtminstone en timme. När vi foro hade ytterligare några renskjutsar kommit som vi rände emellan ut ur byn. Uppför den långa backslutningen till tallbuskskogen. Foto därifr. över byn. I vägens riktning synes nu allt mer barrträ. Någon skog kan man dock ej tala om, dock dungar av låga tallar eller tallbuskar. Terrängen en aning mer kuperad, så att en lindrig utförsbacke då och då. Så småningom kommo vi ner på älven igen som följdes i allmänhet. Efter c. 8 kilom. en gård på sv. sidan (Väräniva), och efter ett par kilom. ett par gårdar med samma namn alldeles på älvstranden å den fi. sidan. Här hade vi bra fart men Viljam föreslog kaffe sedan han konstaterat att vår man med sakerna var här. Mycket riktigt. Där satt även svenska postföraren till och från Muonionalusta, som var rödhårig och - skäggig och verkade svensk skogsbonde trots sitt fi. språk. Här skrev både jag och Viljam till resp. hem - medan solen flödade in genom fönstren och kaffet värmdes våra själar. Den snöiga älvgratan utanför med sina igenyrda älvbrinkar var en utomordentlig tavla. Småbarnen och en lappojke stirrade på oss och tyckte förmodligen detsamma om främlingarna. - Vi rände så snabbt över till sv. sidan igen och genom skog och myrar för att komma förbi en rad forsar i älven. Höllo oss i allmänhet på sidan om denna. Rände ga. fort. Smärtan i foten kändes, men besvarade ej så mycket. Endast då j. skulle uppför minsta backe. Vi voro båda i utmärkt humör och pratade och hade trevligt. Viljam hade på egen hand skaffat en utgiftsbok i Karesuando och skulle nu föra ordentliga anteckningar. Han talade även om hur Lidström frågat hur det var att åka skidor med Stockholmar. Viljam hade svarat: Jo, nog kan han styra skidan. - Så rände vi för sista gången ned på isen, viftade ett sista farväl åt den sv. jorden och foro tvärt över till Palojoiki by som redan skyttat en lång stund. På älvbrinken där - just som vi åkte in på "Gästis" gårdstomt kom mannen med sakerna ikapp oss med sin ren i fullt trav. Kl. var nu 6 (5⁵⁰). Långt upp efter älven syntes som en dröm Karovaaras höjder därifrån vi foro i morgse.

Varmt gästrum. Utmärkt liten kammare. Kaffe och brasa. I köket utanför snickrades på renkälkar av något grövre modell. Skola föra bräder t. Kautokeino efter ren. I byn syntes flera liknande arbeten varför tydl.

en större fora. Sedan hörde jag att det brunnit där, varför denna transport är av mer tillfällig art. Eljest gå mest ripor ut.

Trevligt folk, men av något olika typ mot dem jag sett - mindre och starkt skäggiga karlar (med underlig yvig skepparkrans) ofta flintskallar - gåvo intryck av skoltelappar nästan. Men kalla sig själva finnar. Hörde av Itkonen sedan att de flesta socknens invånare äro av lappblod.

Skönt att få byta underkläder vid brasan. Kraftig måltid på renkött (utan potatis som alltid då man glömmet att säga till) - gravad sik, surlimpa och smör och mjölk. Utmärkt - men beställde för ombytes skull gröt och pannkaka till frukost. Det blev lång väntan på maten som vanligt. Ingen belysning mer än brasan och till slut ett dåligt ljus. Men belysningen i denna form tilltalar mig häruppe mer än det elektriska ljuset i Jukkasjärvi (som kan vara bra att ha ibland förstås).

Knytsnår. Lakan synas något använda - men vad gör det egentligen? Jag lade en skjorta över kudden och sen somnade jag som en stock.

Ute bara -7° trots den ga. bitande kylan. Men det är vinden som gör det.

28/3

Vaknade ½8 kaffe. Stel och omöjlig i foten som svullnat avsevärt. Djäklar! - Jag kan ju inte ligga kvar här och jag vill icke åka. Med en gång kom jag på den lysande idén att tälka efter ren. Sagt och gjort. Jag beställde genast en ren för mig - förut en för sakerna, och husbonden gick till skogs efter dem.

Frukost superb. I väntan på renarna besågo vi gamla kyrkplatsen (en minuts åkning på skidor ungefär - lite stelt att åka men det gick. Sabligt kallt genom blåsten, eljest bara -9°. Sedan fotograf. på gården och i gården på andra sidan backen med rökstugan. Så uppgörelse efter den anslagna taxan och av Viljam varefter avfärd.

Först en vanlig renkälke varpå Baas i skinnkläder (lappmudd och skinnbyxor av fi. modell) med våra saker. Sedan en liten renrissla som Viljam kör. Därbaki en 5-6 m. l. körrem för mig som jag lägger i ett enkelt omlägg om min livrem och så bär det i väg. På min inrådan lånade Viljam en överrock vilket sedan visade sig nödvändigt. En frisk fart redan fr. början. I genomsnitt åkte vi milen på en timme, men många stunder var ju farten betydligt snabbare. Vi foro först efter den långa breda åsen med sin glesa och låga men parkliknande tallskog. Vid utsikt åt V. och norr, och då och då mot öster där Onnastunturi höjde sin vita kala rygg. Ett par långa backar nedför med god fart klarades fint om ock med tårade ögon. Vinden fr. SO började pressa och svida, efter de långa myrarna och sedan sjökanterna blev det ga. svalt. Även Viljam frös att döma av att han ideligen sprang vid sidan av slädan. Jag frös endast i ansiktet. Sotkajärvi passerades och i närheten. Bitvis tundra (stora myrar med björk här och var) bitvis fastare mark med gles tall. Så nåddes Muotkajärvi lilla by (kartans Wuotisjärvi är fel). Vi gingo in, renarna ställdes kring en "limpu" renmossa som togs i en full skrinda. Därinne en ung husbonde, en något äldre värdinna och en gammal lapp. Kaffe - varför ingen betalning. Samspråk om div. - T.ex. om fångsgropar för vildren, täckta med golv vari luckor som slogo tillbaka så att djuret blev instängt, men även vanliga gropar. Och dessutom stängsel med stora snaror i. Vildrenen nu borta här och har så varit i denna mansålder. Men förr var den vanlig och blandade sig då med tamrenen. Den var högre i benen och större.

Offerplatser finnas nog här och var. "En mil" i norr finns en sjö vari något slags sådan plats (Suantojärvi). Fotografer. på gården och avfärd.

Följde nu sjöarna hela vägen. I allmänhet jämnt och fint lopp. Jag försökte fotografering under farten och lyckades med handgrepp och sådant (få se hur filmen blir!) samt övriga rörelser - kartläsning och sådant. Hade nu tagit fram en halsduk och hade varmt och gott. Här kring sjöarna sämre växtlighet igen, men bättre började fram mot Hetta. Det var ett strålande väder. Fotografer. även under paus bl.a. invaliden efter släden.

Snart skyttade kyrkan på en mils avstånd och en timme efter körde vi uppför backarna i Hetta by. Vi ha nu kommit in i Kemi älvs vattensystem (från Muotkajärvi). Byn ser rätt välbygd ut - gles och med en del kommunala bygn. utom kyrkan såsom skola, prästgård, post och länsmansboställe. Postgården ser rätt gammal och relativt intressant ut, dock icke av här ursprunglig typ vad jag förstår. Knappast heller gästgivaregården, dit vi åka upp. En viss komfort om ock mest i oväsentliga ting i det inre. Gungstol av lapplandstyp (sedan även hos Itkonen). En och annan illustrerad tidning, oljetryck på väggarna och dåliga fotografier. Den stora spismuren spred en dålig värme som upphjälptes av kaffe serverat av ett par flickor utan större skönhet - liksom överallt här uppe. Därpå gingo vi till telef.stat. som är hos skolläraren. Denne var en hygglig man (invalid) som talade bruten svenska. Skickade telegr. till D.N. om hitkomst efter beräkning samt skickade några rader till Itkonen att vi kommit och att jag hade ont i foten och därför ej genast kunde komma till honom.

Efter lång väntan i det stora och kalla gästis (+8° i rummet) fick vi äntligen middag, bestående av småskuret renkött utan potatis, smör, bröd och mjölk. Jag blev inte mätt. Utom vi var där en provryttare fr. Rovaniemi, en hygglig karl. Vi talade mest om marknader och vägförhållanden. Vi hade beställt en bastu men vid besök där fann jag den allt för illa uppvärmd och rökig. Vi gingo därför nu till Itkonen, som ännu ej låtit höra av sig. Bor c:a 700 m. längre bort. Mötte på vägen polisen Rova, som är Viljams morbror.

Länsmansgården ligger vackert mot S. under åsen, som skyddar för alla vindar utom fr. S. och öster. En ga. stor bygning av sydligt snitt liksom prästgården. Här möttes jag välkommen av länsmannen, en 35 års kraftig och sympatisk man och hans lilla trevliga fru. (Det visade sig 2 dar efteråt att han skrivit svar på mitt brev och skickat med samma bud som bar mitt brev. Han hade bett mig genast flytta till sig. Detta svar fick jag först kl. 11 f.m. den 30/3, då det fördes åter till avsändningsplatsen). Efter en stund ämnade vi bryta upp och jag beordrade Viljam att beställa mat till ½9, men då ingrep I. och sade att jag skulle stanna här. Han var nog förvånad, ty han trodde ju att j. fått hans brev. Jag antog med glädje förslaget, särskilt med tanke på det kalla ogästvänliga (ej avsiktligt) "gästis".

I. har mycket trevligt och tryggt och behagligt inrett. Intet prål i något avseende, men enkelt, snyggt, hemtrevligt och ändamålsenligt. Och framför allt varmt och dragfritt. Stora väldiga stenkakelugnar med plåtklädnad i varje rum, klistrade innanfönster, tapeter, stängda dörrar - vad kan man mer begära. Ingen telefon - men på ett bord den sedan 10 mil omtalade radioapparaten som han hemfört för 3 veckor sedan.

Kaffe, charmant med gott doppa och trevligt serverat, supé med rökt utmärkt renkött och synnerligen god gravsik (ovanl. liten) samt risgrynsgröt.

Därpå fortsättning på viktigt och nödvändigt samtal om allt möjligt. Därefter radiolyssning. Helsingfors slut ½10 med Sthlm och Oslo samt England och Tyskland. Oslo hördes bra, även England. Ibland kommo vilda tjut och vrål och hemska andra läten som om hela ödevidden lade in sin protest med de lättsinniga dansmelodier som befordrades genom rymden. Jazz och applåder, varietésång och annat lättare gods från alla håll - och så de statiska störningarnas vilda tjut. Det var nästan hemskt.

Efter denna kontinentala avslutning på dagen uppe i utkanten av ökumenen, törnade jag till slut in i en ljuvlig, mjuk och varm koj straxt under apparaten, och somnade som man gör efter en så frisk dag.

(Troligen c:a -15° ute)

29/3

Väcktes 8 med kaffe och dopp. Ute c. -10° och en bitande vind (enl. Itkonen). Jag låg och drog mig till str. före 9, sedan en god frukost med gröt etc.

Viljam kom och fick order att skaffa hit sjuksystemen för mitt ben som var ganska stelt och ömt och svullet långt ned på foten. Jag tog fram skinnskorna för att vila foten och gick sedan i socka hela dagen. Fram mot 11-tiden kom syster som gav ett skönt omslag med sublimatlösning och ordinerade minst ett dygns absolut stillhet, helst i liggande ställning. Hon trodde - som jag - att det var en överansträngd muskel.

Nu samspråk med Itkonen, framför allt om hans fornfynd, varav han visade vad han hade samt plockade fram ett särtryck. Jag hade på natten gått igenom hans bibliotek (2 bokhyllor) och funnit dels en del intressant fi. litteratur (topogr.) dels ingen som helst bok på svenska och ingen (som jag trodde) översatt heller. [Fann sedan Kjellén Stormakterna, Hans Larsson (filos.arb.), Laurins Folklynnen (?) och någon annan.] Vi talade om detta och I. förklarade att det var en ren tillfällighet. Jag trodde så med men sade också att en sådan tillfällighet också har något att betyda. Av finland-svensk litteratur såg jag endast Fältskärns berätt. (på finska).

En utmärkt söndagsmiddag - tjäder skjuten på hösten av I. själv med morötter och potatis och svamp och lingon och rödbetor, allt vuxet här. I. har en utmärkt köksträdgård. Han får potatis så han reder sig hela året (den enda i socknen som får så, fler kunde om de gjorde sig besvär), dessutom så mycket morötter, rödbetor m.m. som han vill. Dessa saker bli bättre här än t.ex. i Muonio och för min del fann jag intet att anmärka på I^s skörd även i jämförelse med Sthlmstrakten. Lingon finns också gott om. (I Karesuando däremot mer sällsynt, men fanns dock. Hjortron finnas överallt i stor myckenhet såväl i Karesuando som här. Åkerbär finns men ytterst sällsynt. Tranbär däremot men användes ej. Röda vinbär vilda, men gå ej i trädgård, likväl i Karesuando.)

Skogsfågel lovl. t.o.m. febr., ripa utsträckt tid t.o.m. mars (i Kares. ripa även bara febr.) Ripa skjuts i stor myckenhet i båda socknarna och fraktas till Norge (Skibotn m.fl. st.) framf.allt, men även Kiruna (äv. fr. Enontekiö). Priset enl. Itkonen i Norge var c:a 70 svenska öre, enl. Lidström fick man upptill en kr. (kanske var det i Kiruna). Fjol vinter kördes 30.000 ripor till Norge och såldes, alltså ett värde av 200.000 Fmk för socknen. I år mindre. Även skogsfågel i år sämre. Eljest kommer den ända fram på gårdarna. Färden till Norge går mest efter älven till Kilpisjärvi. Hela vägen finns stugor (vil-) förenade med små kolonat, där man blir väl omskött. Fr. Kilpisjärvi ant.

till Skibotn eller till Lyngseidet. En annan väg går över Kautokeino till Bossekop.

Av socknens invånare c. 1/8 fjällappar. Dessa betala mer än hälften av socknens skatt. Ett visst förakt finnes hos den bofasta befolkningen (enl. Itkonen) gentemot lapp. (trots de bofastas härstamning) men samtidigt ha de veneration för deras rikedom. (Vad j. såg i t.ex. Kuttainen visade dock på att lapparna behandlades och betraktades med verklig aktning. Av samspråket att döma där raljerades möjl. med "lappalaiset" - jag hörde det på tonen och skrattet - men det togs icke illa upp.)

Största delen av socknens invånare ha lapsk härstamning - likaså (naturligtvis i Enare) likaså även i Kittilä, Muonio, Sodankylä, Kaulajärvi och troligen mer. Mindre förstås ju längre söderut man kommer. Praktiskt taget inga nomadlappar utanför Enont. och Enare, och av andra lappar i andra socknar endast en och annan familj numera, som kallas lapp.

Guldvaskeeri pågår vid Ivalojoiki, ovan och nedan Kultala (som fått sitt namn av guldfyndigheterna. Vaskningen går ytterst enkelt till väga - med en träränna och sedan handfatsliknande småkärl. Medelförtjänsten per dag och man brukade förr vara 2 gram = 5 sv. kr. - nu mindre sedan guldvärdet sjunkit. Vid Kultala har staten några bygnader.

Syster kom och lade om igen. Benet ej mycket bättre. Jag skulle lägga om på natten vilket jag gjorde (c:a 12).

Hon kom mitt under radiolyssningen. Stockholm började med dagsnyheter (Harry Persson mot holländaren men jag fick ej klart för mig vem som fick smörj. Däremot fick svenskarna mycket stryk av da. boxare. Musik fr. Bella Venezia på Rosenbad (jag slöt ögonen och tänkte ett ögonblick på Op.masker.) Så en sångerska vars sköna röst drunknade i vildmarkens olika hemiska tjut och vrål. Nej det var sant, Helsingfors började (dansmusik) sedan Tammerfors (piano m.m.).

Efter Sthlm kom Oslo med dansmusik och sång och så över Oslo även Köpenhamn (fr. något danslokus) så Sthlm igen (nu kom visst dagsnyhet.!) Jag ledsnade ga. snart på detta klink - men hade roligt för mig själv vid tanken på alla nätta små flickben i dansen runt om i Skandinavien.

Satt länge och skrev sedan värden gått. Köld ute obekant men troligen c:a 10-12° minus.

30/3

Kaffe ½8. Steg upp 8. Viljam kom str. efter, samtidigt som syster. Hon var ej alldeles nöjd med benet som ännu var ga. svullet och ömt (dock mer begränsat vad ömheten beträffar), men gav mig lov att resa idag, om jag nödvändigt ville. Jag fick hennes välsignelse på köpet. Ädla själ - du var ganska sympatisk. Fick noggranna förhållningsorder. Torrt bandage skulle jag ha under åkning (fick dock ej gärna ränna utan borde bara tälka) hon lade själv det första nu. På kvällen sublimatlösning, ombyte var 4de timme. Intet sådant fuktigt omslag om jag skulle ligga ute - eller om eljest mycket kallt inne.

Viljam hade icke träffat mannen från igår. Han kom då i skymningen - var från Peltovuoma - och skulle hem nästa dag. Han erbjöd 3 renar första dagen till Nunnanen sedan 1 ren till Salko Nila. Begärde 500 Fmk. Både j. och I. tyckte det var för dyrt. För att befria I. från det event. obehaget att pruta så skickade jag mannen att underhandla med Viljam väl vetande att denne icke skulle göra sitt bästa att pressa ned priset. (Vi

utgingo fr. gårdagens erkänt väl betalade skjuts och ansågo att max. 350, men helst 320 Fmk skulle betalas t. Salko Nila.) Emellertid hade V. icke träffat honom, utan han hade farit - vilket j. tyckte var det bästa. Karlen verkade icke pålitligt - dessutom rentjuv (vilket kanske icke gjorde honom opassande för denna vår färd enl. I.) Han påstod sig ha farit vägen 20-30 gånger, men jag tror han ljög.

Viljam kom med nytt förslag, näml. att polisen och morbrodern Rova skulle följa, ty han hade hört att han hade ärende i den riktningen. Sedan visade sig att det var I. som ordnat det så (enl. Viljam). Detta uppslag följdes genast. Viljam skickades och fick fort uppgjort om saken. Rova skjutsar med 2 renar, (en lös för tålkning) till Nunnanen för 120 Fmk, samt hjälper där till att skaffa ny skjuts. Han hade genast sänt efter renar till skogen och uppbrott borde kunna ske vid 12-1-tiden.

Efter frukost skidade jag och I. till kyrkan och besågo den. Lätt glid. I. har goda skidor - typ mycket lik mina, men 2 f. längre och åtskill. bredare. Gjorda av björk i Haapavesi av en fi. skidåkarechampion, segrare i Holmenkollen. I. undrade över mina korta stavar - (ej lämpliga i mycket snö) och över mina skidjärn och skor (liksom alla som sett dem).

I kyrkan föga av intresse. Tavlor och lampetter fr. 1700-talet, en mässingskrona, en tennkanna (1780-talet) etc. 1 foto interiör.

I nedförsbacken fr. kyrkan föll jag på grund av fotens oförmåga att kunna styra. Det var förargligt men hemkommen visade jag I. hur foten svullnat bara på den korta åkningen och han förstod hur j. kände det. - Kaffe med tretår och dopp särskilt välkommet. Jag började packningen. Så kom renarna och det blev ett hastigt farväl. Den beramade middagen torkade in. Sakerna stuvades i en fart - ett hastigt farväl - så i skidorna. Jag hann nätt och jämt fatta rentömmen som var fäst som dragrem på den lösa renen förrän Rova löste sin dragren som for i väg som ett huj. Äv. vår efter nedför sluttningen. Hur Rova hann slänga sin runda kropp på slädan förstår jag ej - ej heller hur Viljam och jag kunde undvika att törna mot varandra och mot träen i den hastiga farten. Först ett par 100 met. ned - nära sjön - fick jag tillfälle att slänga upp en arm och vinka åt mitt värdfolk som stodo däruppe och viftade.

Hettabyen låg strålande i solen - liksom den bländvita sjön. Snö har fallit i natt ett par tum. Det är lugnt och c:a -10° . Kl. var 5 min. öv. $\frac{1}{2}$ då vi foro. Onnastunturi var som en dröm och så vår väg framför oss. Det gick utomordentligt. Renarna voro ystra och slängde med huvud och sprätte med bakben och Viljam och jag skrattade med full hals.

Landskapet kring Onnastunturi framträder nu klarare, en massa små runda berg och kullar med gles trädväxt omger fjället, tydligen i en bred gördel. Först följde vi sjön sedan åsar efter åsar med tallskog (d.v.s. gles) Tallarna c:a 10 m. höga medeltal.

Näkkäläjoki - bro. Sedan Pörisjoki. Str. före fotogr. jag skjutsen m.m. och Pörisjoki. 2 naturfotos. Underliga dessa åsar mellan myrtrandorna. Ibland är en ås endast björkbeväxt (som den j. fotograf. på) - en annan straxt bredvid och alldeles lika och av samma höjd har täml. god tallväxt.

Stannade i Wuontisjärvi. Från den höga åsen där en utomordentligt vid utsikt åt alla håll. In i Norge i norr, över kanske 10-mila myrmarker i söder - över Onnas - och det vackra Pallastunturi i väster och åt öster låga åsar och ett och annat lågt tunturi i vår väg. Fotograf. åtskill. här, medan Rova bytte sin dragren som var sjuk. Kaffe förstås, köpte färskt bröd som lades till vår på morgonen köpta proviant (bröd hade V.

ej kunnat få i Hetta där ingen handelsbod...) Skurning pågick i dag måndag, män och lillflickan som sopade.

Alla undrade över svensken och "Herra" som ej åkte i släden eller på släden utan stod på skidorna. Ut över kolossala myrtundror i SO. riktning (kl. 5) verkliga tundror - bra fart. Enformig men ändå tjusande terräng c:a 1 mil fram mot Peltovuoma, det mulnade och snö började falla. Likaså hade vind börjat blåsa förut och det knep i ansiktet. (Vid fotograf. i Wuontisjaure hade det bitit särdeles kraftigt i fingrarna också - mycket kraftigt) -

På de långa myrarna ingen tall - men sedan låga åsar igen med sådan. Str. före Peltovuomaby började jag få syn på små enbuskgrenar som stucko upp ur snön - de första hittills. Kanske de funnits förr - men varit nedsnöade. Någon gran har jag ännu ej sett i Finl. trots att Itkonen påstod att sådan skall finnas här och var. I stark fart ned mot Peltovuoma by som ligger i en väldig myr på en mycket låg och ga. bred fastmarksholme. Stannade endast några sekunder vid sista gården och talade med en man där. Byn f.ö. ga. stor, ett dussin gårdar förmodar jag, de flesta täml. tätt tillsammans.

Härefter började ännu flatare tundralandskap än någonsin förr med vass sidvind och skymningsljus - (kl. 6). Det är nu 1½ mil kvar, renarna äro trötta. Vi gör ett ombyte så att jag tar en dragren från bakdelen av rensläden i stället och V. tålkar ensam efter lösrenen. På tallhedarna ännu mindre tallar än förr (c. 6 m. höga) dock något ungtall också (sådan såg jag rätt mycket kring Wuontisjärvi och överhuvudtaget här och var idag. Bitvis tallskogen synnerligen gles (c. 50 m. mellan stammarna. - På första sträckan idag medelavståndet kanske 10 m.) Under senare delen av dagen (Wuontisjärvi - Peltovuoma) kom julgransformen fram mer och mer hos tallen - men även ofta torrtoppar).

Efter en stund den stora Pasmajärvi, som vi körde över i norra delen (c. ½ mil) skarp - men ej stark blåst - sedan Turmajärvi etc. - myr och sjö - sjö och myr. Viljam tog nu till skidorna för att ej trötta renen, som i st. sättes mellan mig och släden. Jag ej trött alls om ock benet känns hela tiden. Det har varit mycket att ränna idag även för mig ty snön ej packad och det har varit tungt för renarna. Därför måste jag åka så mycket som var mig möjligt - men hela tiden med handen i tömmen.

Den underbara vita snön under solskenet idag skall jag ej glömma - de färska ripspårens krumelurer däri - hararnas skutt och andra djurs vägar. Ej heller den underliga månskäran med sin mångård på den nu upprivna himmeln. I skymningen lyste nu västerhimmeln blekgul - österhimmeln djupblå (nästan som en sommardag).

Så sjöarna vid Nunnanen och husen med spiseldarna som glimma ur fönstren. Uppför backar - förbi en gård med doftande vedrök fram till nästa - fylld av renslädar och skrindställningar. Hundskall. 10 min. före 8. Färden (oberäkn. vilan) har tagit 5 timmar. Det är nu nästan nedmörkt, d.v.s. så mörkt det kan bli här i snölandet.

I den mörka stugan flamar elden, men ej tillräckligt starkt för att upplysa väggbänkar och hörnen med sina sängar eller hängande lösören och där sittande folk. Här är bara lappfolk i hela byn, men gå till vardags i vanliga kläder, utom en familj, som bor i norra stugan i detta hus. De kallas lappalaiset av de andra, men även dessa andra uppenbara sig så småningom som lappar. Själva. Här alltså ett tydligt övergångsstadium, med två bestämda faser i utvecklingen.

Vildmarkens välordnade system med avseende på gästfrihet visar sig genast. Redan innan jag kommit in har eld uppgjorts i mittkammaren och

efter några minuter bjuds jag dit in, dit också packningen inburits. Stol vid spisen hade förut bjudits mig vid inträdet i köket. Vid elden gjorde sig Rova naturligt bred och fryntlig. I kammaren var ej mycket varmt i början men temperaturen steg snart till 5 och 8 och 12 och 20 grader, det gick på en timme ungefär men så är kammaren ej fullt 3 m. i kvadr. och ej fullt 2 met. hög.

Synnerligen raskt kom husets dotter in med en liten kaffebricka varpå alla diskret försvunno medan jag isörplade mig detta. Nätt och behagfull servering. Koppen, som slås i ute i stugan, fylles där endast till 3/4, gästen skall själv fylla t. brädden med grädde. Drickning sker naturligtvis på fat med stora mängder socker innanför tänderna. Så fort koppen druckits räcker den till flickan, som hela tiden väntar stående, betraktande främlingen, som återigen icke direkt betraktar henne. Hon försvinner och kommer omedelbart med en ny kopp. Samma procedur. (Vill man kan detta upprepas flera gånger, men ett kitoxia pallien stoppar serveringen. Jag börjar kunna etiketten).

Viljam köper färskt renkött och fram mot ½ tiden börjar festmåltiden. Först har jag dock lagt om benet med sublimatomslag. Det var ga. svullet igen. Dock tycker jag att svullnaden lämnat vristen och begränsar sig på nedre smalbenet. Liksom ömheten, som är mindre. I väntan på köttet hade j. och V. redan tagit smörgåsar. Det kalla färska brödet fr. Wuontisjärvi och det frusna smöret smakade gudomligt. Smör enbart smakar nästan ännu bättre. Ovanligt gott bondsmör fr. Hetta ur vår proviant. Detta "smörgåsbord" hindrar icke att köttet + nya smörgåsar en timme efter smakar också gudomligt. Särskilt den varma rentalgen sväljes begärligt. Fingrar, tänder och slidkniv göra ett större hål i köttfatet. Så kommer V. in och frågar om jag ville ha renben, naturligtvis. Två kraftiga ben föras om en stund in - klyvas med yxa på golvet och täras varma och läckra och feta. Flottet rinner mellan fingrarna ner på golvet, eller ner i vår stekpanna, som jag har som servis där. Flottet sprider sig överallt, över knivblad och skaft och över händerna. En större rengöring nödvändig. Sedan kaffe igen, nu av vårt eget i flera omgångar. Den nya - d.v.s. något begagnade och efter svårighet i Hetta köpta kaffepannan (35 mk) provkokades skickligt av V. med Stockholmskaffet, varpå även Rova bjöds. Det var gott på all den feta maten. (obs samspråk se nästa dag!)

Därpå kom bäddningen, den enda sängen revs upp. Färskt (d.v.s. nytt) hö lades i, därpå en renhud och en kudde, däröver min sovsäck och ovanpå den en fin ny räna. Jag inbjöd först V. och sedan Rova att ligga på golvet i kammaren vilket med tacksamhet mottogs. De bäddade med en stor renhud under, sedan 3-4 kalvskinn ovanpå och två stora ränor. De somnade snart medan jag skrev till ½1 vid den slocknade elden och vid ett ljus i en butelj. Kölden kom sakta och obevekligt, gick dock ej ned till mer än +8 grader. Jag lade nytt omslag på samt kröp i säcken.

(Ute var -11,5 gr. kl. 10)

31/3

Det blev varmt i kläderna i säcken och efter ett par timmar kände jag även att något omslag inträffat i temperaturen ute. Det drog ej längre så kallt mot ansiktet där detta hade sin glugg i säcken. Jag kastade av mig ranan och sov sedan gott till 6 och i repris till 8. Vid 6-tiden var yrsnö som pågick hela dagen. Kl. ½8 började V. röra sig och gjorde eld. Det var då ännu +7 grader inne. Jag upptäckte också att det var spjäll på spisen och att det var därför det hållit sig så hyggligt.

Kaffe på säng. Nu ännu bättre kaffe ur nya pannan.

30/3

[Jag glömde att efter maten kommo värdfolket in och "lappen", summa tre karlar och gumman. Vi språkade om div. Ett stenåldersfynd skall finnas i byn. Sjön Seidajärvi (efter kartan) efterspordes av mig. Det beskrevs då att där varit offerplats in i sen tid (se särsk. anteckning). Frans lovade att visa platsen vid förbifarten. När lappen kom in fortsattes samspråket och man tycktes vilja förklara sjön ligga en mil på sidan om vägen. Kanske. Men kanske också att man ej vill att vi ska dit. - Redan före maten hade V. frågat Frans om skjuts vidare och denne var genast villig att följa med 3 renar. Begärde till Salko Nila 200 Fmk, vilket accepterades tvärt. Precis den summa jag tänkt mig. Frans trodde det skulle gå på en dag men "lappen" tvivlade att det skulle gå för vädrets skull. Frans lovade vidare att följa längre ändå och det skulle bli billigare och billigare. Jag sade att han fick följa ända till Enare om han ville.]

31/3 (forts.)

Efter en liten stunds pejling blev det klart att Frans och V. hade rätt att det ej går att fara idag. (i alla fall ej på f.m. och alltså endast halva vägen) Det är sydlig l. sydöstlig storm med massor av snö som vråker ned. -2° kl. 8, sedan ändå blidare. Det gör ingenting. Här är mycket att studera och jag har i alla fall vunnit en dag genom att fara förbi Peltovuoma där jag vid planerandet i Sthlm tänkt övernatta och sedan nästa natt här. - Min fot ömmar fortfarande och visar svullnad, men allt så avgjort bättre att det syns mig gott hopp om att detta djävulskap ska upphöra innan det bästa av resan är slut.

Skrivning. Fotografering. Pumpning av värdfolket på diverse. Sedan bäddningen skett kvickt och rummet blivit snyggt. Därpå frukost på kallkött och smörgås och kaffe. Vid 12-tiden gå V. och j. ut och titta på gården och den närmaste d². Vid den senare ligger en ren i yrsnön och tuggar och ser bedrövlig ut. Nära en körakja och i fönstret skymtar en lappdräkt.

Bekikar vår gård - bastu - stall och ladugård. I den senare stannar jag en stund varför käringen kommer farande med något ärende, troligen för att se vad jag gör. Till hennes förvåning fotograferade j. loggolvet med sin snö över höet. - Därpå innefotograf. av lappfamiljen på deras önskan. Det börjar klarna, men nu nästan tö. Snön klabbar och rinner på farstubron. En sann lycka att vi ej äro på väg ute.

Snart klarnar det upp så att Korsatunturi ses i öster och Ounastunturi i väster (kl. ½3). Men skarp blåst, som gör sig åtskilligt kännbar inne, helst som den ligger rätt in genom ytterdörren. Denna har ingen - säger ingen - stänginrättning. Intet lås, ingen hasp, endast på yttersidan ett handtag av trä. På vår kammardörr en liknande på var sida och en järnhasp på insidan.

Temperaturen kl. 3 är -3,5°. Antagligen blir det kallt av fan till natten.

Middag började med att kött köptes och sattes på. Samtidigt kaffeurran, som f.ö. är varm hela dan. Kaffet blev färdigt först förstås, alltså börjades därmed, två koppar + ett par smörgåsar av norsk limpa, köpt för en tid sedan av pojarna här i Skibotn, men bakad i Tromsö. Smakade utmärkt, men skulle ej ens kunna bli såld i Stockholm för sitt fula utseendes skull. Kanske också att smaken på den därnere skulle vara annorlunda. Medan köttet kokade började min mage skrika efter mägben, varför sådana inköptes. De blev färdiga samtidigt med köttet och

"nu ska det ätas utav h-e" som V. sade. Vilket skedde. Köttet mört och förträffligt. Vårt gårdagsbröd togs fram - limpan spardes till kaffebröd. Märgbenen utmärkta och saftiga, flottet rann igen och magen tog emot. Därpå åter kaffe, ett par koppar och "sen är det bäst att sova igen och vakna när man blir hungrig i morgon bitti" sa Viljam.

Värmen i kammaren ha vi nu fått upp igen (kl. 4) till 21° sedan en av karlarna varit ute och huggit ett fång igen. Stackars karlar - det räcker väl ett par timmar - sen blir det att hugga igen. Vid 5-tiden är det gammelfar själv som hugger - och hugger visst så det skall räcka hela kvällen. Han kommer sedan in med ett fång och får en cigarett, som bereder honom stor glädje att döma av hans min. Gubben sitter alltid mycket tyst. -

V. och Frans gå ut på expedition i ett par gårdar längre bort (inalles här minst 4, möjl. 6) för att få tag på den där stenyxan, men det lyckades ej. Viljam har emellertid fått för sig att någon vidskepelse är fästad med den. Men det är också möjligt att det är stenyxorna fr. Peltovuoma (hos Itkonen) som spöka här. Brevskrivning hem (Rova får ta med sig i morgon. Även han är insnöad idag).

Värmen i kammaren nu +24° varför jag måste öppna dörren och låta elden gå ut för en stund.

Så småningom infinna sig de beställda pannkakorna som visa sig vara utmärkta kolbullar, heta, sockrade och flottiga. Tärdes med omsorg till en del. Ett literkäril till 3/4 fyllt med nysilad mjölk inbars av Viljam som en gåva från käringen till mig. Efter titten i lagården idag hade jag inte stor lust att dricka den men hövligheten fordrade det. Jag drack alltså 1/3 och det var ga. gott. Resten fick Viljam och så Rova när han kom sent omsider.

Omkr. -10° vid 9-tiden.

Obs. Vi^s konjak i Enontekis!

1/4

Vaknade tidigt men steg ej upp förrän 8, sedan V. bjudit kaffe och fått upp värmen till 18°. Han och Rova hade frusit men inte jag alls.

Packning, uppgörelse och ömma avsked.^{x)} Frukost blev bara kaffe och en pannkaka.

Mina skidor jävliga^{x)} därför att V. smort på för mycket tjära, antagligen glömt att torka av dem och säkert glömt kvar dem över natten inne bakom spismuren, så att tjäran krupit ut igen av värmen. Jag kom först inte ur fläcken och det var en jäkla ansträngning i armar och ben att få ett slags glid. Och d² för renen. Det gick dock så småningom, men icke bra på hela dagen. Sedan visade sig dessutom att det var dåligt före även för de andras skidor, förmodl. för att nysnön

x) obs även nu

x) Gammelfolket och jag hälsade på lapskt sätt, vilket de synbarligen tyckte om.

i går kommit våt till stor del. Jag vet ej säkert. Även under slädmedarna fastnade det, trots att temperaturen fr. -7,5° på morgonen aldrig steg till 0, utan troligen höll sig på -2 som varmast.

Emellertid var det ett strålände väder. Längst i öster stod det låga Korsatunturi (sedan också Pelto-d²) som en dröm. I början renslädspår och skidspår i olika riktningar, men efter en ½ mil upphörde allt sådant och

vi foro i den vita orörda snön över vidderna. Snön var bländande och jag tänkte ta fram "ögonen", men behövde det aldrig. Provade dem bara en sekund. De voro utmärkta.

Samma oändliga bedårande tundralandskap med dess björkbuskar. Här och var vid sjöarna, (vi foro efter Peltojoki i allmänhet och dess småsjöar) kransar av låg björk kring stränderna. Eljest såg man ej skillnad på myr och sjö och å. Vid sidorna och någon gång även eljest en svagare åshöjning - och där tallbusk och tallar, men låga. Endast borta med byn, som lyste länge, på den högre åsen där, något som liknade tallskog på håll. Den var dock som jag ju sett, synnerligen gles.

Renarna sprungo rätt snällt, i början kanske vi gjorde en mil i timmen. Men det var också bara första halvmilen på de stora vidderna, där vinden fått blåsa nysnön iväg. Sedan började den göra sig allt mer kännbar. Vid Seidajärvi fanns mycket riktigt ingen sten av den art som omtalats som offerstenen och Frans påstod igen att denna fanns en mil därifrån vid en av Ivalos källsjöar. Vidare upplyste han nu att den stuga vi skulle ha på halva vägen till Salko Nila - vid Kostajärvi - icke fanns (han upplyste sedan att den brunnit ned). Här vid Seidajärvi fanns emellertid en liten timrad fiskekoja, som vi bekikade (och foto) (c:a 4 m. i kvadr., eldstadsring mitt på golvet, sadeltak på 3 åsar, rököppning rektangulär och liten kring ryggåsen. Liknade mest till form och bygn. en liten bastuga) Insnöad. Renar hade trampat runt omkring. Här i backen ett par hundra renar samlade, lågo eller betade. Tillhörde Nila i Nunnanen. - Vi lämnade nu Peltojoki och foro i mer sydöstr. (l. OSO) riktning in i mer småkuperad terräng, där tallen kom fram igen, med små smala tjärnar, på vilka vi foro. Nu började lössnön på allvar. Ännu voro dock renarna pigga och det gick tämligen framåt. Vi började nu byta renar. D.v.s. det var för-renen som alltid böts. Han hade ju värst. Sedan skedde detta byte hela dagen. - Överallt efter en ½ mils sträcka renspar efter hjorden, vilket hjälpte dock rätt bra, trots de egendomliga slingringar dylika renstigar i snön göra. Viljam gick nu före på skidor, ensam, och därefter gick Frans ledande första renen. Sist gick jag, någon tålkning var hädanefter icke tal om annat än något 50-tal m här och var. Jag beräknade sedan att jag under dagen tålkat sammanlagt högst 1½ mil, varav alltså nu 1,3-1,4 mil. Snön var icke minst besvärande för mig, emedan jag hade svårt att komma ur och i spåret, vilket stundom var överfyllt av uppriven snö och skidan gärna körde snett och det var hart när omöjligt att på den sekund man hade på sig få loss den. Många gånger fick man släppa och ta fatt igen. Men vackert var det. Snön och solen - luften. Hade åtminstone glidet varit bra, så hade trots lössnön allt varit bra, men man fick ideligen stanna och stryka skidorna eller ta bort under sulorna. Jag fick mycket snart intrycket att det var på snöskor man gick och ej på skidor och intrycket bara förstärktes under dagens lopp. Fram mot ½12-12 - och ½-tiden sysslade mina tankar med stort nöje med Stockholm och museet, där nu allt gick sin gilla gång fram mot lunchtiden - solen strömmade in genom fönstren och vattnet glittrade utanför.

1 april idag - ganska underligt. V. påminde mig att vi borde skämta med Frans - men allt var så roligt ändå idag, så vi kommo oss icke för. Den småkuperade terrängen håller i sig. Höjderna t.v. med sina glesa tallar nå väl till c. 20 m^h höjd och t.h. kanske lika mycket, men ej så tvära. Små pauser ibland. Bl.a. c:a ½1 vid en källa på själva vattendelaren sedan vi lämnat Pahtijärvi, den sista sjön vi hade i Ounasjokisystemet. Källan låg högst på den kullriga kolossala myren, som härifrån hade sin största lutning i vår vägriktning - mot Korsatunturi som nu visade sig i sitt rätta skick - ett visserligen lågt men dock vackert fjäll - rätt långt med ett annat i S. (Kätkätunturi). På den väg vi kommit till källan höjde sig marken kvickare.

Vart den rann kunde ej ses, men troligen åt Ö. (jfr. foto). En rund liten snösörjig vattensamling och trattformig snögrop. Här drack Frans - la sig ner och sörpla ur mössan och direkt som han sedan alltid gjorde. Vi fortsatte nu en ½ timme ned till myrens nedre del (även här dåligt glid). Viljams andra bindning gick sönder. Fotografering. Kl. 1.

Sedan middagsrast, (ungefär halvvägs) som stugan vid Korsajärvi brunnit hade vi alltså skaffning i snön. V. hämtade vatten i en källa som han fick anvisning på och efter en stunds klart och nu medvetet sökande fann (jag iakttog honom). Frans fällde en torrfura (som här började) och fick fin eld på ett ögonblick. Något blåsig plats, men fin för renarna som här hade mossa på bara en fots djup och genast började beta. Frans hade sik med och vi kött och smörgås. Kaffet smakade utmärkt. Något dragigt i ryggen men varmt under, där jag fick Frans päls liggande på V^s skidor. Dock kallt även om nyporna i längden. - Men gott humör. Kl. 2.

Fortsättn. nedför myren ett stycke. Här syntes nu t.v. åtskilliga granar, de första hittills i Finland (något har naturligtvis kunnat finnas på sidan om vår väg, men säkert icke där vi farit fram). De voro yviga, ej små men hade ett luggslitet utseende. Voro på c. 100 m^s avstånd. Nu gjorde Frans en tvär sväng t.h. och vi pulsade i väg genom björkskog i rent förbannad snömängd som blev allt värre och värre ner mot en liten långsträckt tjärn. Renarna försvunno ibl. tills jäms med ryggen och gjorde jämfota skutt under stor ansträngning, flåsande med öppna käftar. Nere på tjärnen var något bättre. Här avblåst så att stenarna i stengrunden (l. stranden) voro bara. Följde denna tjärn ga. länge i st.f. att gå tvärs över och upp på tunturit som jag trodde. Vi gjorde på detta sätt en stor krok först åt h. sedan åt v. Tjärnen kallades Korsalompöl (namnet ej på kartan), möjl. den lilla tjärnen S. om Korsajärvi.

Vid en plats med låg strand och utmärkt vacker och ovanl. högväxt björkskog svängde Frans upp. Här fingo renarna kolossalt mödosamt. Jag rände (= gick) upp på sidan och försökte fotograf. men fick dåligt tillfälle. Ibl. lågo alla tre med bara huvudena över snön. Även här något gran, tätbarrig (åt alla håll spretande tjocka barr) och rätt yvig. Sluttningen i skog dock ej lång och ej tvär. Snart nåddes björkregionen igen, med öppnare områden och även mindre, eller i alla fall mer tätpackad snö, där renarna fingo bättre. Här för första och enda gången i dag skare, där man verkligen kunde ränna uppför. Jag gjorde så i förväg, skönt att sträcka ut och tog en del fotos bakåt och framåt. Nu som hela dagen inga stavar, som j. lämnat åt Frans och jag ville också få denna extra ansträngning, om det också blev litet tungt på natten - Uppe på passhöjden sköt jag bom 4 ggr med browningen på en ripa (c. 30-40 m.) men andfådd. Kl. 3 c:a.

Nu en hög platåmyr - jag rände på bergssidan och trodde j. skulle få en backe att löpa nedåt, men det var täft - Här började återigen att fästa och mitt spår nedför fjällsidan såg ut som ett slädspår ungefär. Nu började det på allvar bära ned mot Ivalojoiki - långa oändliga myrar med långsam sluttning. En enda gång, straxt sedan jag rensat skidorna, gick det att tälka ett hundratal meter, dock ingen fart. Just där gjorde jag fast för första och enda gången i dag för att ta ett kartbestick. Och så hände att min v. skida fastnade i en översnöad björkgren och jag på huvudet plogande efter renarna som blevo rädda. Frans var 100 m före med en lösren för att trampa upp spår och V. var ett par 100 m. efter för att rensa sina skidor. Det gjorde ont i foten alldeles förb. och j. plöjde djupare och djupare och kunde inte komma åt remmen ej heller kniven, och kunde ej vända mig på rygg för skidorna. Jag skrek åt Frans som straxt vände - men renarna trodde att ropen gällde dem och höggo i igen trots den starka bromsen. Verkligen obehagligt - ej bara löjligt. Nå till slut

har allt en övergång. Frans och V. komma samtidigt, den sista måste resa mig upp för smärtan i foten. Efter en minut var j. dock färdig igen - foten ej förvärrad, men ömmande. Tur att skidorna ej gingo åt h-e. Började nu luta mer^{x)} och efter en timme i den lösa snön voro vi nere på myren som synbarligen löpte paral. med Ivalojoiki. Korsatunturi äntligen i ryggen. C:a 2 mil kvar. (Kl. 5). Jämn och sakta lunk nu omkr. 1 timme. Så syntes framf. oss ett långt stängsel som spärrade hela den breda och låga dalen. Vi nådde den kl. 6 och fingo straxt på känning av älven, här som en smal å. (3-4 m. br.) och tydl. ganska strid. Efter en stund

x se 2 blad framåt!

uppe på h. stranden (30-40 m.) en liten förfallen bygning. Syntes som en liten vanlig tupa, men kallades av Frans för "kåta".

Jag föreslog kafferast, men Frans avböjde, ville hinna fram i skymningen om möjligt. Skulle vara 1 mil kvar nu (kl. 7). Det blev en dryg mil. - Oerhört med snö. Vi måste följa älvbrinken mycket länge och här oerhört mycket och oerhört lös snö. Vi kommo bara fram steg för steg som det heter och under stor ansträngning, framför allt för förkarlen. Svårt att hålla skidorna i spåret eller rättare sagt diket. Utanför var som att stiga i havet. Att ha gått fram idag utan renar hade varit komplett omöjligt. Äntligen kunde vi gå ner på älvens is, efter att en stund ha följt en öppen isränna med bubblande och porlande svart vatten - och överallt runda öppnor i snöisen (som trattar). Frans selade nu in förrenen sist och vi fingo en körning på det nu följande lugnvattnet c:a 1,5 kilom., den enda körning karlarna haft sedan Seidajärvi. Alltså välbehövlig för dem om också plågsam för renarna som nu manades på i ett slags firsprång, som dock icke förde oss fram med särdeles stor hastighet, ty älven var täckt av ett tjockt täcke av lätt upprörd snö. Det var gårdagens nysnö som här samlat sig jämnt som i skogen^{x)}. - Sedan började marschen igen på älvens sidor än S. än N., mest det senare.

Till slut förde Frans oss på sidan om snett upp en myra - V. gick nu först. Snön blev värre och värre och skymningen kom på allvar. Till slut stannade vi. V. stod stilla och föreslog kafferast. Han frågade då j. sade att mig gjorde det samma och att de fingo avgöra det själva, om jag inte vill ha. Jo gärna. Då förklarade han att han var utpumpad och att även Frans var det, det var nu (enl. Frans 5 kilom) kvar och kl. var 8. - V. skidade till älven efter vatten. Frans och jag gjorde eld sedan renarna selats av. Stackare - de hade haft sin värsta stund just nyss. De försökte ej ens beta utan bara kastade sig ned, eller rättare läto benen vika sig under sig, så att det var svårt att sela

x) Bakåt var underbart vackert med det blåvioletta Korsatunturi spärrande dalsänkan, bakom den gul himmel och därovan var ett brunviolett moln. Frans svor över berget som aldrig försvann.

från dem. Eld uppgjordes under en stor tall, där så snön ej är så tjock. Där fick vi även fina tallgrenar att sitta på och från en torrfura invid gott brännvirke. Snart en härlig eld som stämde allt i en annan dager och upplyste skogen, V. förklarade att han aldrig varit så trött (och såg så ut) trots att han ofta färdats både 6 och 7 mil i sträck. Han var så trött att han ej ens kunde koka kaffe utan tacksamt tog mot hjälp av Frans. Jag satt och såg mig om. I SSV stod en blek halvmåne i ett kallt dis med begynnande mångård. Kylan kom ga. kraftig. Nu antagl. -15°. Genom björkskogens grenverk i marschriktningen bakåt lyste ännu något av kvällshimmeln gulgrön. Det satt en klump i en av björkarna och innan jag hann tänka mig för så sa jag Jag tror jag börjar se ripor överallt (jag hade en gång till vid Ivalo där varit efter några ripor och skjutit ett bomskott till). V. sade "jaså ser du ripor nu - ja då är

x) (från 2 sidor bakåt!) På nedsluttningen började solen och komma i starkt sned ställning och belyste snöfälten bakom oss med egendomliga effekter. Skidspåren stodo alldeles blanka där det någon gång var skare och dagern som solen voro bleksiktiga men underbara.

du också tamejfan trött". Varpå vi alla hade mycket roligt - tämligen omotiverat. F.ö. steg humöret med kaffekopparnas antal och värmen fr. elden. Något kött var kvar, det slukades, dessutom smör och bröd (limpan från Norge n° 1 avslutades). Vi dryftade frågan om nattkvarter en stund, men det beslöts att vi skulle fortsätta trots att alla förstod att det skulle bli mycket ansträngande och mycket sent. V. ansåg med rätta att det vi kommo fram före 12 var bara bra. Jag ansåg att vi kunde komma fram på 2 timmar (och det skulle vi också ha gjort om icke - - -). Frans och V. föreslogo att om renarna skulle sprängas eller bli omöjliga att föra fram skulle de lämnas jte slädarna och vi med bara det nödvändigaste fortsätta på skidor. Det gillades. - Intressant var att under rasten samt tidigare höra Frans tala om vårt mål, Salko Nila, där han tjänat för 17 år sedan i 8 månader. Han sade bl.a. att platsen låg ungef. mitt emellan himmel och h-e och om man kastade en yxa så kom den säkert t. h-e för så nära låg det. Folket var varken människor eller jävlar. Tydl. var att han ej hade glada minnen. - Uppbrott skedde ½9 - det var en kort rast. Frans tog nu ledningen med sistrenen utan släde. Sedan kom jag, sedan Viljam och så de 2 renslädarna. Denna ordning hölls till slutet d.v.s. i ännu 3 timmar. Natten var nu fullt inne, stjärnorna lyste genom diset och på norrhimlen sprang det ena norrskenet fram efter det andra. Månskuggan var vår ledning. - Frans tog vägen ga. mycket från älven och j. trodde han sökte bättre land, mindre snö etc., men då efter en timme han kommit så långt åt V. att månskuggan låg i vägriktningen blev jag orolig och förbannad. Jag visste ju att älven gick åt Ö, alltså i nästan rät vinkel mot vår kurs. Då jag nu vid en skidrensningsspaus talade med V. därom sade han att han sökte en väg som han trodde skulle finnas och vidare att han ej varit här på 17 år - alltså sedan han flyttade härifrån. (Sedan förstod jag att han trodde sig gå mot byn, vilken låg ej vid Ivalojoiki utan 2 kilom. uppför Lismajoki.) Jag fick honom nu att svänga mer åt h. och efter 1 timme nådde vi en tvärgående myra, därigenom Lismajoki - ehuru osynlig - flöt. Vi böjde nu av åt höger och skulle snart vara framme. Efter en stund vek Frans åter av fr. vattendraget och gick upp en snedgående myra i det han sade att nu visste han säkert var han var och detta var gent. Ja, vi traskade efter även jag övertygad (jag visste ju att ingen bäck mer än denna fanns här norr om Ivalojoiki, vilket nyss förut Frans bett mig se efter. Men det blev en dryg vandring. Först efter en halvtimme nådde vi åter Lismajoki som tydl. gjort en bukt. På brinken stannade Frans och stirrade nedåt långmyren och sade att nu såg han byn. Det kunde inte fan se något - men j. litade på naturbarnet och tänkte att han ser väl något. V. påstod sig ha sett en eld, men att det endast var av trosvisshet visade sig sedan. Ty då långmyren efter en halvtimme var slut måste vi runt en backig skog innan vi till slut nådde det efterlängtrade målet. Kl. ½12. Först här fick jag höra att byn låg 2 kilom. uppför bäcken. - Vi selade ifrån, varpå Frans gick in till Salko Nilas son, väckte familjen och förberedde dem på främlingen för att de ej skulle bli skrämde. Efter en stund lyste spiselden, Frans kom ut och vi gingo in. - Verkligen ett besynnerligt ställe. Frånsett nu den stämning som ju bör kunna anses naturlig då man väckes mitt i natten av främlingar i en by dit aldrig främlingar komma så var det konstigt. Den ena efter den andra tog sig kaffe - men ingen bjöd oss. Vid sidan av elden hade en urgammal lappkäring (Salko Nilas hulda maka Mäko, 89 år) kravlat sig och åt med fingrarna ur en gräslig gryta. Vårdinnan stod vid spisen och värden låg i full pälsutrustning i sin säng, sedan sittande, sedan gående - i hörnets säng stack ett blekt huvud upp som bara stirrade. Ingen

svarade på frågor, bara med Frans fördes ett trögt samtal. Vi fingo vår panna på elden, slog oss ned, jag böjt om på fötterna – här var bara att handla. Tre rentungor inköptes och började kokas i en skopa – renhudar intogos, kaffe dracks igen. Allt fler och fler folk kom fram. Väggarne syntes bestå bara av sängar. Kammare fanns men vi avstodo från den, då den ej använts i vinter. Fram emot 1 försökte vi tungorna och kaffe igen, men kunde bara få ner en bit av tungan, som var alltför hård. Nu beslöts kojning på allvar och kl. ½2 kröpo vi till kojs. Men nu började en svår pers för mig som bevisade att jag nog var trött i alla fall. Musklerna på lårens insidor gingo i kramp då jag kröp i säcken, och det tog lång tid innan j. kunde lägga mig utsträckt. Efter ytterligare en stund började det igen när jag skulle dra av ytterstrumporna som kändes fuktiga och jag var rädd för kyla inne i natt. (Jag hade dessutom haft litet i stl. Rätt smärtsamt tryck av skon över högra fotens tår). Smärtan var olidlig och jag bet i sovsäcken för att inte skrika. Så småningom gick det att ligga igen – egendomligt nog genom att sträcka armarna uppåt ovan huvudet. F.ö. låg jag utmärkt och det var skönt att ligga utsträckt. Somnade nu tvärt i den sköna säcken.

I dag hade renslädarnas medar med karl och last (c:a 40 kg) sjunkit i allmänhet ½ fot djupt, och utan karl bara 2-3 tum. (Detta om icke särskilt lös snö, då meden sjönk en hel fot). Renarnas fötter gingo 1 fot djupt i vanlig snö och 2 fot i lös snö samt hur djupt som helst då det var som värst. Skidan sjönk i allmänhet djupare än renslädens medar. Eget var att på morgon och e.m. se den gröna skuggan djupt nere i spåret efter renfoten.

Djurspår ofta, mest ripa och hare men även räv m.m.

2/4

Tvättning ute. Temperat. trol. bara ett par gr. kallt.

2/4

Vaknade 8⁴⁵ ganska utsövd – kaffe. Stugan nu full av lappar igen, d.v.s. bara gårdsfolket som vi nu kunde närmare betrakta som de oss. De voro på det hela taget lika otillgängliga om j. undantar 20-åringen Per och flickorna Ellamak och Inka. Den senare hade gjort en utm. vacker silhouettklippning, en renhjörd mellan två förspända pulkor. Djuren i hjorden hade mästertligt klistrats det ena på det andra, givande en livfullt perspektivisk verkan med uppstickande hornkronor och huvuden i olika rörelser och likaså ben och kalvar nedtill. Obs. avträdesplatsen utanför hörnet och sopbacken vid brotrappan. Tvättning ute – kändes skönt, endast några grader kallt. Strålande sol.

Som Frans renar ännu voro täml. odugliga och han ej kunde få byta eller köpa nya, erbjöds skjutsen åt gårdsfolket d.v.s. Per som antog mitt anbud av 300 mk till Enare 11,5 mil (3 dagar)

Vi kokade om rentungorna och hade sedan ett härligt mål på dem. Kaffe. I dag har Frans skött om detta, vilket känns på den salta smaken. Då han till slut erbjuder sig att koka avskedskaffe får han detta mot att göra det utan salt för att vi skola minnas honom med nöje. Vilket skedde. Dessförinnan fotografering av hus och även av husfolket sedan jag lockat flickorna att klä sig. Till sist fick jag även gammelkärningen. Besökte spökstugan som icke visade någon särskilt märkvärdighet. Priset (10 mk per man) syntes oss något dyrt i förhåll. till att vi ingenting fått, ej ens kaffemjolk. Inga som helst upplysningar om gamla saker. Vi vågade ej heller nu komma in på frågan om trolldom och sådant då vi sågo hur skygga

de voro. Emellertid fick jag klarhet om att ingen trafik försiggår denna väg mellan Enare och Enontekiö. Den enda de kunde erinra sig under åren var Itkonen. En viss förbindelse mellan folket här överst i dalen och Nunnanen förekommer förstås. T.ex. Frans har som dräng för 17 år sedan och Ivalo Eriks som flyttat över för 10 år sedan till Nunnanen och dött där. Att mannen som erbjöd sin tjänst för färd hit i Hetta for med lögn var därmed klart. Han sade att han farit hit 20-30 gånger. Av hans erbjudande av 2 renar till Peltovuoma eller Nunnanen och en ren sedan hade j. sedan länge förstått hur okunnig han var. Det hade just blivit en skön soppa med bara en ren!

Avfärd kl. 12. Per for först i akja. Sedan körde V. en rensläde och sist jag med min dragren. Först hade skidorna översetts, värmts och avtorkats som insmorts med Mix. Det gick som en blix. Ett ryck i armarna som kändes ned igenom hela kroppen och så ut genom gården.

Ett härligt glid - en underbar dag och sol. Pojken långt före plöjande väg i snön i täta bukter t.v. och h. Nöjsamt att se svängningarna som troligen orsakas av den smidiga tömmen. Ut genom myrar och skog. Ingen väg synlig men något kännbar (det bar ej ned så djupt). Men denna äldre väg av alldeles samma art som den vi nu gjorde. Härligt - nysnö oupphörligt i ansiktet att få känna vårvinterns glädje.

Efter en knapp halvtimme nåddes Ivalojoiki, på vilken vi svängde ned i en fin och tvär krök. Vi försökte här vid den lilla vilpaus som här gjordes få pojken att stanna mittvägs för matrast (med den hemliga avsikten att pumpa honom om farfadern m.m.) men han tyckte att det var bäst att fortsätta i ett. Han var visserligen trevlig och gladlynt, men också skygg och rädd och ville icke komma in på några "farliga" spörsmål. Nu följdes älven i alla dess slingringar. Utomordentligt vacker. Bredden i allm 50 met. Först t.v. en c. 10 m. hög strandkant, skogig och t.h. en ett par m. hög mycket vid gräsmark (jfr. foto.) Långt nere avlöstes v. stranden av kraftiga klippformationer av samma höjd och h. stranden av ett vågande kull-landskap. Efter en mil eller mer kom vidjesnåren, ljus- och mörkbruna särskilt att framträda, och ännu längre fram blev det ofta jämna björkklädda stränder. Stundom forsar med sina snögropar om ej så häftiga fall eller med hål i botten om motsatsen. Här och var där långa öppna gropar med mörkt forsende och skvalpande vatten i stark fart. På ett ställe hördes vattenbruset under en sådan forsbro som vi foro över. Ibland tyckte jag att gossen for väl vårdslöst bland forsarna, men det var aldrig någon tvekan och äldre spår kunde ibland svagt skönjas. Här och var måste vi dock upp på strandkanten l. högre och kunde då fara långa sträckor tätt intill forsen.

Ett par gånger isstöp. Första gången just i en lång fors. Här blöttes också skidorna kraftigt varför resultatet efter en stunds försök att hålla dem glidande blev ett tvärt stopp och en kullerbytta. Denna gång var jag dock ej fastgjord utan körde bara ner armen och sidan i sörjan och blev liggande utan att ploga. Nödvändigt att efter en stund värma med min skidvärmare och få bort isen, därpå Mix, varpå det gick lättare. Men det var dock ej jag som hade det värst. Även renkalken gled illa, dess medar ha aldrig varit tjarade - likaså gossens akja, som han oupphörligt måste vända och skrapa i botten med knivbaken. Hans ren var liten och livlig. Den gjorde vackra slingringar med akjan och ibland tvära kast och ställde sig med huvudet mot akjan. Pojken måste ur och försöka med lock och pock och efter en stunds hoppande hit och dit med båda två bar det i väg igen, ofta rätt ut från vägriktningen som dock alltid togs igen efter ett par sekunder. Men pojken måste passa på och blixtnabbt kasta sig i akjan. Oftast kom han rätt men ibland blev han stående i den - förmodl. avsiktligt. Eljest synes ställn. i sittande

ställning vara att hålla fötterna utanför framåt på var sida om packningen, som ligger i framändan. Så kommer alltså lappen att sitta som i en grop. Då han vill stanna bromsar han med fötterna och drar i remmen. Renen vänder sig tvärt för vägen eller helt om.

På sidan om det gamla spåret var snön otroligt lös och djup. Jag försökte några gånger vid pauser (bl.a. besökte jag några markerade klippformationer) och det var synnerligen besvärligt. Att taga sig fram ens en kilometer i sådant före skulle vara ett stort företag. Man lär alltså så länge man lever och den idiot som for från Sthlm för ett par veckor sedan har blivit åtskilligt visare i fråga om snökunskap.

Men hela dagen underbart vackert - luften alldeles stilla och man ville bara somna. Viljam låg på släden och gäspade i ett kör - likaså jag ibland, där jag stod. - De 2½ milen blevo dock dryga genom det nu allt sämre glidet för släde och akja.

Heljikosket - och Saarikosket - - Till slut nådde vi Ivalos stora krök, där en del klippor mötte på högra stranden. Fullt av järvspår på isen, runda, skarpkloade - (förut mycket har- räv- och ekorrspår, för att ej tala om ripornas skojiga figurer i snön. En ripa bara på 2 m^s avstånd en gång.

Nu körde vi upp på land och fick där tag i det lilla renslädespår som betecknar vinterpostvägen Kittila-Enare. Det går ganska rakt genom upphuggningar i skogen och blev lättare att köra än vad det varit förut. Vacker björkskog - fin ripmark - här och var ripsnareanläggningar. Några granar.

Efter en stund voro vi framme. Kl. var nära 5 - färden hade tagit nära 5 timmar, alltså dubbelt mot vad den skulle ha gjort i bra före. Men möjligt att älven åtskill. längre än 2½ mil med alla sina vindlingar.

Den lilla gården ligger rätt vackert på den svaga lutningen mot älven. Bygningen består av två i vinkel mot varandra bygda och fristående stugor (se foto). Vi gå in i den bebodda och finna där idel ungt lappfolk, pojkar och flickor och barn samt en medelålders karl, som uppenbarar sig som postföraren Hannes Tokka fr. Kittilä, som för posten därifr. och t. Enare. Han var nu på sydgående och skulle just bryta upp. En trevlig karl som också var medveten om sin position som nyhetsförmedlare i två kyrksocknar, varför han utsträckte sin vilpaus allt längre och längre tills han beslöt att helt stanna. Och vi hade stor nytta av honom. Visserligen var lappfolket här av annan sort än i Salko Nila men postföraren var synbarligen imponerad av främlingarna och förmedlade detta till lapparna.

Efter en liten stund bjöds vi in i den andra stugan som var tom, trevlig och gemytlig, som f.ö. även den förra. (Här var stor skillnad på snygghet i hela gården mot förra stället, som var jävulusiskt smutsigt). Den lilla stugan påminde något om de ryska pörtena men hög i tak (nästan 3 m.) (och f.ö. med fullständ. innertak). Men den enkla fasta sängen i hörnet och den stenflisbygda kolossalt öppna spisen (jfr foto) i hörnet liknade dem där. Snart hade vi kaffe på som smakade fint till bröd med smör och resten av rentungan. Mat syntes icke att få köpa här t. en början. Men postföraren hade med sig torsk (färsk och frusen) från Nordishavet och en sådan på 2 kilog. tillhandl. vi oss. Vidare en halv ansjov.burk med underligt doftande "smör". Medan vi sutto vid kaffet kom renskjutsar svängande söderifrån igen. Först en gammal man från Pokka, sedan värdinnan här på stället (Margit Aiko) och sist (på renkälke) en av hennes smågrabbar, 10 år. Alla i pälsar, gubben dessutom i nordlapsk axelkappa. Alla barn och ungdomar rusade ut och befriade de 2 äldre från renar och gods i akjorna. Lillpojken däremot höll styvt på sin packning

och slängde en större påse på ryggen och vaggade in. Otvivelaktigt hörde jag genom rutan ett perkellä när han passerade (bl.a. utvalda glosor). Vår fisk kokades hos lapparna och V. stekte kolbullar hos oss under samtal med den ytterst talföra Hannes, som gav värdefulla upplysningar om åtskilliga förhållanden (offerplatser, vägar, förbindelser, politiska stämningar m m). Självt hade han varit i Vita gardet och deltagit i kriget på karelska gränsen. Skildrade hur upproret började i Kittilä då ett 100-tal man slöt sig t. de röda och mördade kronfogden Sandström. Av dem fick man tag på 18, resten försvann. Nu är hela lappmarken (enl. Hannes) vit med ytterst få undantag och likaså Nordfinland utom de stora sågverks- och drivningsdistrikten.

I Kittilä bo nu lappar överst i socknen, t.ex. i Pokka. Hannes själv säger sig härstamma fr. Sverige (farfadern), men ögonställning och läge tydde på starkt östligt inslag. (Jag hade lång skrivning sedan gårdagens färd m.m. men försökte följa samspråket så gott jag kunde). Hannes betygade att samfärdsel den väg vi kommit icke förekommer - i alla fall praktiskt taget. Icke heller är det någon större trafik nedför älven till Kyrö, dit ungefär 10 mil. - Landsvägen Sodankylä-Kittilä k:a är färdig bara 1/3 del för även sommartrafik. Resten endast vinterväg, uppbruten. Från Kittilä ingen väg mot Kolari eller Muonio älv som är användbar året om för tyngre trafik. Enare-Utsjoki s.k. "ridväg", d.v.s. synnerligen enkel.

Till andra kaffet bjöd Hannes på norsk konserv. mjölk vilket smakade härligt. Vi bestod kaffet. Hannes drack begärligt. Hans tal flödade i oratoriskt skönklingande rytm och hans ögon tolkade dramatiskt den egna känslan under orationen. Ett vackert orrspel. Men mannen var verkligen trevlig och blev tillgiven i sin välvilja och beundran. Vi fingo nu in fr. värdinnan mjölk utan att ha bett därom - en hel liter - som tömdes med vällust varefter en liter till inbars. Viljams varma kolbullar smakade ljuvligt men voro förbjuden frukt egentligen, ty avsedda för morgonens långa färd. Då fisken kom in vid 10-tiden (långsamt ack långsamt går det för den som har brått i lappmarken) avåts även den trots att hungerns kval längesedan stillats. Den var delikat. Resten gömdes till frukost. Nu var V. trött och medan jag skrev hörde jag hur han svarade allt entonigare på Hannes svada, tills denne med ett ryck bröt upp. Han hade på slutet donerat en 2,5 cm. lång ljusstump, då vår var alldeles slut och vi glömt vårt långa ljus i Salko Nilä. Vi hade nu också fått in hö. Jag i hörnet och V. i sängen. Mitt i ett bolsterver + kudde. När j. efter en stund kröp till kojs var det underbart i det slocknande eldskenet i den tysta stugan. Jag låg länge och tittade på glöden. Vid halv 12-tiden var j. ute och såg på väderleken. Nu alldeles mulet, men en stark vind började vina fr. S. Temperaturen nära ± 0 . Skall det bli snö? Jag tog nu av mig ännu mer efter en stund, det blev för varmt i säcken och låg till slut i bara kalsongerna och skjortorna. Spjället kunde j. ej stänga för bränderna rykte. Hakade på dörrhaken om stormen skulle öka. Låg och lyssnade på den och somnade till slut.

3/4

Var vaken rätt länge och låg och drog mig. V. snarkade i lådan. Då kl. blev 8⁴⁵ tyckte jag det var på tiden att han steg upp, varpå j. kastade min kniv på honom. Träffade i rygglutet. Han steg genast upp, tog kniven och täljde spån och gjorde fyr - kokade kaffe och drack 2 koppar. Först när j. satte mig upp kom han till mig med en kopp. Kamratskapet är gott. Han är ingen tjänare, utan en kamrat och j. tycker bra om det. Jag vet nu att han gör sin plikt på ett utmärkt sätt, då det verkligen gäller och att han har humöret uppe jämnt. Småsaker som

uppassning och sådant är j. aldrig van vid och passar ej allt för mycket heller i skogarna. I går tänkte jag nästan säga till honom och min bäddning, när han kröp upp i sin låda. Men - han hade alldeles rätt. Lappkaringen hade gjorde höbolstret iordning lagt kudden till rätta och jag hade slängt dit sovsäcken. Det var ju bara att bre ut den och vika upp den över kudden etc. Jag var ett nöt. Stadsfasoner får man ej ur sig med en gång. Men på tal om V. så gör han de sysslor han skall tyst och naturligt. All matlagning, packning, vedhuggning etc. Sånt är klart att bara han skall göra. Men vill jag inte säga till när j. vill ha kaffe l. annan mat, när j. ser att det är färdigt så är det min sak. Klar logik. F.ö. är han svenskt lättsinnig i många stycken. På den här resan har han gett sig ut i sin tunna enkelradiga rock (vanl. tunnt sommar- och vinterinnestymtyg), en sticktröja som han aldrig lägger av och en vanl. tygmössa med skärm. Ett ombyte underkläder och en snusbuk i fickan.

Snart komma lapparna in, först en liten ficka, sedan fler, sedan värdinnan och postförarn och Pokkagubben. Jag fotograferade inne och ute. Nu gick det att få mat också. Vi fick köpa renkött och renben och 2 stora brödkakor, medförda fr. Pokka i går (här finns ingen bakugn.) Dessutom mjölk. Värdinnan klagade över hosta och ont i huvudet. Fick 2 pulver. Därpå fick vi i uppdrag att tala med doktorn i Enare att få "en halv liter medicin" för bröstet, dels för värdinnan, dels för 2 sjuka barn (samma sjuka). Medicin = konjak, förklarade V. förvånad på min fråga. Hur gamla voro barnen? Tre år det ena och 6 månader det andra. Jo jag skulle gärna tala med doktorn bara för att få höra om mycket konjak skrives ut för småbarn. Jag bad att få se på ungen, som inbars i sin lappvagg (f.ö. fanns vagg av nordbottnisk typ också och i varje tak en vagghållare). Temperaturen togs och annan diagnos, ungen var fullt normal, utom att hon gastade alldeles förb., vilket stillades med modersbröstet.

Tog mig en titt över gården i alla bygningar. Tog utetemperaturen, - 1,5°. Vinden ej så stark men ännu ga. kännbar. Fortfar. mulet. Uppgörelse. Uppbrott efter hjärtligt avsked. Först hade lappojken ga. svårt att få sin lilla ren att sätta sig i gång. Han ställde sig emot ideligen och började till slut i ilskan att slå på pojken med framfötterna ga. kraftigt. Och så iväg som ett skott. Jag förstår aldrig hur pojken kan hinna kasta sig i akjan, men det är den bråkdel av en sekund som åtgår för att dragremmen skall spännas, vilken användes. Efter kom nu Viljam som nyss förklarat att jag kunde stå lugnt och hinna gripa tömmen då han for förbi. Försiktigtvis hade jag dock tagit den och det var väl för även här gick det hela som en blixt och som j. stod något på sidan om fick jag ett ryck som var nära att få ikull mig. Men nu visste jag hur det skulle gå och bredbent och bromsande med skidorna rusade jag ned för backen på isen. Kl. 10⁴⁵ - Skidorna hade fått Mix, intet annat. Det gick utmärkt en halv timme, snön hade under natten yrt ihop och packats på själva "vägen". Då vi stannade och gjorde om tågordningen visade sig emellertid att fortfarande vid sidan om spåret var oframkomligt på skidor. Dessutom surt och klabbande. Vi bytte nu lillrenen och satte den sist hos mig vilket vållade honom stor oro och ett sabla sparkande vilket var en viss risk för skidorna, men det gick bra.

Stora vidder här, d.v.s. stora myrmarker och flata svagt sluttande skogsmarker. Tall och björk som förut. Nu började snö att falla och sedan allt mer för att fortsätta hela dagen. Vinden på sydkanten, vilket ju ändå var någon tröst. Vid 12-tiden en tvårdal med för våra vanor hittills rätt branta sluttningar, vilka vi togo i en fart. Repojoki med första vilstugan. En mil hit ungefär. Vilstugorna äro statens. Denna nybygd och snygg med 2 lika kammare och ett stall(?). Vi gingo icke in utan fortsatte. Stora myrvar igen med vid utsikt här och var trots snön. Ett

och annat lågt tunturi i öster och nordost. En liten grandunge, en ensam gran och efter en halv timme åter en grandunge. Landskapet vackert, börjar att bli mer kuperat i låga linjer med böljande små åsar, som liksom dela sig i en mängd ännu smärre. Myrarna emellan verka åkrar och det hela ger intryck av Upland. - Den s.k. vägen har dragits upp efter linjal ibland och går fram obekymrad om höjder och dalar alldeles som en rågångsupphuggning. På andra ställen är den markerad genom bleckning eller med stakar (ofta korsliknande genom klyvning), men ofta syns ingenting och jag undrade ofta på hur lappen såg den. Men han behövde knappt se för renen i teten kände stigen. Bara ett steg åt sidan och han var nere till halsen. Så småningom en ännu djupare tvärdal, Karvajoki och ett par kilom. längre bort kom den andra vilstugan vid Karvaselkä. Kl. ½2. Det var mycket besvärligt att med renarna komma fram dit från renspåret. Renarna höllo alldeles på att fastna i snön. Gossen tog skidorna (sina gamla trasiga d^o, de enda han hade med och som släpat efter akjan hela tiden) och ledde. Det gick för första renen efter stor möda men den andra höll på att bli liggande. Det var bara c:a 30 m. Men till sist voro vi där. Stugan äldre, yttre rummet hade ytterdörren borta (låg som bänk i inre rummet), vidare ena hälften av fönstret. Inre rummet dock utmärkt, om också muren ej så prima. Ved fanns utanför färdighuggen och något inne att börja med. Medan gossen gick bort med renarna gjordes eld och smältes kaffevatten. "Nu ä man hemma igen", sa' V. Kaffe, smörgås, pannkakor. skrivning. Snart gick tiden och uppbrott skedde ¼4. Dessförinnan hade skidorna smorts. Gossen vägrade att ta paraffin på medar och akja. Snön föll nu ganska tätt. Det gjorde förb. ont i foten när jag spände på för skidan gled till så hal var och jag spände igen. Så ont har det ej gjort på hela tiden om det också var bara några sekunder, men sen kändes det ömt hela e.m. Eljest har den ju varit märkvärdigt bra sedan Korsatunturifärden om också svullen en del i går. Jag gjorde intet omslag då som jag eljest gjort varje kväll.

Resan fortsattes nu i allt blötare före. Till en början gled det bra men snart (eft. c:a 1 timme) blev det sämre och sämre, liksom i än högre grad för släde och akja. Vi hade dock nu gjort den förändr. att gossen åkte sist på V^s skidor och V. ledde i akjan varefter följde sammanhängande rajd. V. lånade lappojkens päls och såg välmående ut.

Landskapet förändrade nu karaktär ga. snart. Långa lätt sluttande backar överallt med glesa tallar, eljest björkskog. I vissa sluttningar i början rätt mycket gran som t.o.m. ibl. blev ga. tät och allena rådande i ett par dalar. Även unggran och ungtall. Snart började landskapet likna Karesuando på vägen från Nervä t. kyrkan men ej så vidsträckt som där. Höjderna öka nu alltmer och få till slut medelpadisk karaktär - långa - höga - dock ej så branta. Utomordentliga fina skidbackar - om det bara varit före! Det gick dock framåt i jämn lunk. Vi nå ned i tämligen djupa dalgångar dock med framkomliga sluttningar och tämligen breda i botten med massor av smååsar. Vackra granar - höga och smäckra. Ett vackert format berg framåt t.v. och mitt framför detta till slut den tredje vilstugan (Uusitupa), där renarna skulle få sin välförtjänta vila. Kl. 6¹⁵ "Nu ä man hemma igen". V. har sitt jämna goda humör kvar trots att han varit mycket tyst i akjan. Det visade sig att han tänkt. Funderat på framtiden. Min mening var bara en halvtimmes rast - vi voro ju ga. mätta sedan sist. Men lappen drog i väg med renarna och ansåg 2 timmar vara det minsta. Nå gärna för mig. Snön hade nu övergått till något som mycket nära liknade regn. Ved fanns i stor myckenhet utanför husväggen. Yttre rummet utan golv och ut. dörr (fanns i inre rummet). Inre rummet utmärkt. Eld. Snösmältning tills pojken kom med vatten, som fanns straxt bredvid. Kaffe. Smörgås. Jag tog mig en överblick över situationen sedan j. av V. fått upplysning om att renarna voro mycket tröttkörda. Allt hänger på om

morgondagen blir bättre. I så fall hinna vi ledigt till kyrkbyn (c. 5 mil). Blir det sämre igen - - -. Vid ½8-tiden ansåg j. att intet hinder fanns för att fortsätta, varför j. naturligtvis beslöt att stanna, därmed glädjande pojken, som lovade göra sitt bästa i morgon. Det är varmt och skönt nu inne - mat ha vi guskelov i överflöd - kött kokas i stekpannan och ved inbäres i stora mängder. Jag föreslog granris, men "man" förklarade att det var "mycket långt" efter gran, varför jag skrattande avstod. Det kan vara skönt att slippa komma mitt i natten igen till en mindre renlig gård kanske. -

Skötte om mitt ben som visade besynnerliga knölliknande ansvällningar fram och på h. sidan. Vidare ett litet skoskav på h. "ringtå" som jag fick i förgår natt, men ej gjort sig kännbart efteråt förrän nu här inne. -

Skrivning. "Bäddning" efter instuvande av renkött och rensoppa. Resonemang om Viljams framtid.

Dagens tålkning hade varit rätt klen bestämt med. I början gick det bra men så fort de många tväråsarna började var det att skida uppför. Likaså långa stycken på slätmark. Troligen knappast halva vägen tålkning, resten åkning. -

Bara man nu kom fram till Enare i morgon. Där post väntar och post skall gå - telegram sändas i god tid under dagens lopp. Och så för att komma fram efter beräkningen. - Jag ligger länge och tittar i den flammande stockelden som skall hålla kylan borta ett par timmar. Eldstadens väldiga trekantöppning [*illustration, sid. 93 orig.*] fylls av sprakande lågor. Ute viner igen den vind som förstört dagen och troligen också kommer att förstöra morgondagen. Det knäpper i väggarna - det liksom bultar i väggarna utanför. Då jag såg ut genom rutan sista gången låg där ödemarken stilla i nattgråvit. En sån här övernattnings tillhör ju programmet. Någon övernattnings i snön tycks det ju icke bli av.

Renarna hade släppts helt lösa.

4/4

Vaknade 6 och hörde på hur V. gjorde eld. Han hade varit uppe under natten och skött om elden som börjat ryka alldeles förb. Det hade dragit en del under natten men eljest inne i säcken skönt. Jag låg avklädd alldeles som föreg. natt, och det var tillräckligt, men det var hårt - djävulskt hårt och bräderna lågo ojämnt. Det var ideliga vrickningar i olika lägen hela natten, men skönt däremellan.

Kl. ½7 fick jag kaffe sedan V. setat och sörplat en lång stund. Tog bara en kopp + sista mjölken vi hade haft i en liten flaska från Ivalo Matti, Tvättning ute i snö. Ja - vädret är så svårt det kan vara. Det snöar än mer och blåser en storm, som till på köpet är nordlig eller i alla fall fr. nordkanten, dit vi ska hän. Medan gossen hämtar renarna göras skidorna i ordning, packning etc. och ½8 avfärd. Ingen frukost, då vi beräkna att kunna vara i Menesjärvi (1,5 mil efter approx. uppskattn.) efter 2,5 timme. Men det blev åtskilligt annat. - Vi körde som i går, alltså pojken sist på V² skidor. Efter en stunds snöböckande nåddes hastigheten och så bar det iväg i ett par kilom. ga. bra, dock ingen hastighet. Sedan var det omöjligt att få renarna ens i lunk. Det kunde gå några steg och var det 15-20 var det storartat och hände ej många gånger på detta första håll. Det var verklig storm med yrande piskande snö som låg efter marken i moln. Snön hade hopat sig under natten i oroväckande grad. På läställen beräknade jag den sista snöns tjocklek till ett kvarter men på öppnare ställen låg den metervis. Och renarna hade svårt.

Förrenens fötter piskade snön som till skum men kom dock icke fram annat än liksom tum för tum. Jag hade stoppat ned min långhalsduk eftersom temperaturen var så låg ($-3/4^{\circ}$ kl. 7¹⁵) men ångrade bittert denna tanklöshet (jag hade dock icke observerat att vidriktningen förändrats förrän vi voro på väg.) Ville icke hindra genom att ta fram den ur rensläden - utan fick den vid första rasten kl. 9. Ansiktet var då ga. illa pinat med ett lager av fuktig snö som ständigt förnyades och ökades. Jag tänkte ta fram stormrocken men ansåg det onödigt när jag fått halsduken som var underbart värmande. Men i ögonen piskade yrsnön fortfarande vass - dem kunde man ej skydda, ty skidorna måste passas och likaså riktningen, för att ej tala om landskapet som skulle bekikas. Snön lade sig i ögonspringorna obevekligt i svidande klumpar. Vid andra pausen voro mina skidor alldeles omöjliga (efter c. 2 timmar) trots Mix. Nu skrapades de liksom alla skidorna och akjan och släden samt strökos med paraffin. Och detta hjälpte och höll färden ut detta håll. Men akjan måste rensas ännu fler gånger. V. påstår att slädmedar med järnband löpa lättare i detta före och det låter troligt, helst som dessa medar och denna akja aldrig ens varit tjärade. Vidare meddelas vidare att renarna vid denna tid äro mindre kraftiga. Bäst äro de på slutet av året då även bättre att skida. (Det senare torde väl vara subjektivt).

Vi foro i början på ett slags strandvallsliknande bildning i skogsåsen med myrar nedanför. Fenomenet återkom sedan flera gånger. Sedan mycket tallhedar med ovanligt tätt med tall (småväxt) för denna resa. Dessa tallskogar voro en välsignelse i stormen trots att även här det kunde vara pinsamt nog. På ett ställe ett par ripor flygande över vägen - på ett annat ställe brakade en tjädertupp iväg och skrämde renarna (en dylik även i går) - eljest såg jag icke ett liv, ej heller spår förstås en sådan dag. Ingen gran såg jag på hela vägen fram till Menesjärvi. - Mellan tallskogarna stora myrar och smärre bäckdrag - där var det mycket svårt för såväl folk som fä. På mitt förslag böt nu V. med pojken, som var lättare och som jag hoppades kunna sätta bättre fräs på förrenen. Min beräkning lyckades men någon större hastighet kanske det icke blev utan omkring 15 min. på kilom. förut c:a 20. Så passerade vi äntligen den bäck jag länge längtat efter och som jag efter kartan beräknade ligga 5 kilom. fr. Menesjärvi. Efter en stund lämnar lappgossen vägen och kör ner i ett svagt skönjbart akjespår t.v. genom den täta tallskogen. Här var ganska skönt. Det känns att det blir ett köldomslag och att snön i det närmaste slutat falla är tydligt. Men stormen bara ökar. Den tycks vara nordväst. Bör alltså föra kyla med sig fr. vidderna. Efter en lång färd i mycket djup och lös snö nå vi en bäck och fara på den ned på en större som jag förstår vara Menesjoki. Att lappgossen har vissa klara avsikter är tydligt och det visar sig sedan att han visseligen gör en stor krok åt V., men i stället för oss till folk som kan ta emot oss och kanske mer. Jag blev litet otålig för mig själv på älvens is, ty där var orimligt med snö att kämpa igenom, men så kommo vi upp i skog igen och straxt ut på Menesjärvi. Hus synliga tvärt över sjön. Vivat. Men vi fick oss en sista duvning på sjön i stickande motvind och snön virvlande om oss och stigen omöjlig att se varför renarna ständigt döko ned på sidan. (1 kilom. c:a) Första gården obebodd (här i Menesjärvi lära flera familjer ha alldeles förintats i spanskan). Nästa på en hög backe är vårt mål. I stranden nättorkställningar med några ännu kvarhängande nät samt en kätaställning (bara otneres samt några krokiga störrar i en klunga på sidan.

På den blåsiga gården av typ som i Ivalo Matti i huvudsak (dock ej bastu? och inga? kor i lagården) spände vi ifrån våra stelfrusna lemmar. Humöret dock gott. Men sömnigt. - I kåken 6-7 barn samt värdfolket. Småungar osnygga, men älsta flickan och värdinnan rätt välklädda. Rummet och ganska hyggligt. Likaså den nästan lika stora kammaren. Eldstaden i

första rummet den vanliga här - i kammaren något olika. - Vi bjödos efter en stund in i kammaren och började genast matkokningen. Först en tår ur termosflaskan. Sedan kokning av renbensspjäll och märgben av vilka j. åt fyra + bröd + vatten + chokolad för första gången. Kaffe vill jag ej ha mycket mer av - min mage tål inte mycket mer av den sorten på några timmar. Under matkokningen tillfrågades gossen när han kunde fortsätta och han ansåg att en fortsättning vore mycket svår. Det är 4 mil kvar och alldeles för mycket snö även om glidet nu skulle bli bättre. Men kanske till Jurma? (= c. 20 kilom.) Ja, han ställde sig icke omöjlig men var tydligen tveksam. Efter samtal med värden kom dock gossen med det förslaget att denne skulle följa med friska renar, ty han ville ej låna ut några. Gossen erbjöd sig att komma efter eller helst stanna. Vi stannade vid det sista och de fingo dela upp det uppgjorda priset sinsemellan. Då emellertid värden begärde 150 mk för sin del tyckte jag synd om gossen, och utlovade ytterligare 30 mk. Alltså gossen tar 180, värden 150. Skönt. Kanske man i alla fall skulle kunna komma fram i kväll åtminstone - -

Nu börjar solen titta fram. Snön står som en rök kring gården. Landskapet kring sjön är synnerligen vackert. Stora lugna åssidor ned mot stränderna, här och var myrar t.ex. kring utloppet av älven samt i fonderna högre och högre skogklädda åsar och sist längst vid horisonten låga breda kalotter av vita tunturi, ej sammanhängande. Några sådana hade jag även sett i sydväst vid passagen över sjön. - På andra sidan sjön syns också en gård, tydl. den intill vägen på kartan. Husen omgivna av en nästan rund gärdesgård. Liknar mest en rengärda. En sådan passerade vi sista skogsbiten. - På gården akjor och renkälkar som förr - dock endast några av var sort.

Tog utetemperaturen kl. 2 (-3°)

Hade härifrån bara akjor, d.v.s. en kör d^o och 2 rajd d^o. Det blåste nu synnerligen häftigt, men i huvudsak medvind. Jag åkte först ner för backen för att stöta t. därnere eljest hade det kanske blivit svårt. Svårt att åka med kapuschongen igensnörd - varför jag föll baklänges i slutet av backen när lössnöen kom helt tvärt. Så iväg över isen i snurrande vindlande lopp och stormvind i ryggen l. fr. sidan. Kapuschongen måste jag lösa upp fram men sedan var den skön att ha. Pulkorna svängde lustigt. Lappen for före så jag så V. Sjön ett par kilom. br. möttes av hundar - försökte fotogr. gårdar under farten, men gick ej. Stannade och tog en bild av den intressanta gårdsanläggning med sin dubbla inhägnad.

[Illustration av gårdsanläggning, sid. 101 orig.]

bod på 6 stolpar

(f.ö. som vanl.)

Upp genom gården och upp i skogen på en upphuggen gata, där renarna nu snodde i väg i sigsag i den underbart lysande snön. Himlen har klarnat och från början en strålande sol och vikande skyar. Tallskog, som nu blir allt tätare. För första gången kan det bli tal om verklig barrskog (här end. tall) om ock ga. lågväxt. Dock även hyggliga timmerträd. Marken i början som under vissa delar av morgonen, d.v.s. löpande i uthuggna gator spikraka oberoende av terrängen eller också följande kanten av terrassbildningar eller rundande sjöar och myrar på liknande. - Vi nådde efter en halvmil(?) en sjö (Kortamojärvi) på h. hand med ett litet fiskeställe (stuga, lada?, sjöbod?) nu synbarligen obebott. Därifrån in över skogarna igen med den vackra belysningen fr. solen bakom oss, som kastade långa ljusstrålar nedför backarna och belyste björk- och tallskogen vårlikt och friskt. Endast tall - tall hela e.m. och kvällen

(med ett undantag, se nedan). Ett mindre kalottberg med sin vita hjässa som jag skymtat nästan hela tiden närmade sig nu hastigt och vi foro snart efter dess långsida, en mycket brant bergvägg med snö och grönt issvall här och där. Ett fult berg^{x)} tyckte V. Han hade för en god stund sedan upphört att åka akja, han fick ingen fart på sin ren, utan åkte nu skidor. Hans ren gick nu i teten och lappens ren hade jag. Det gick ga. bra undan men tyckte jag men det var för mycket backar och för mycket snö och första milen tog 2 timmar. Det blev mer och mer kuperad och bruten

x) Sädnilvaara

terräng och vi hade i huvudsak stigningar. Här och var från bergsidorna glimtar av vidare utsikter men först på baksidan^{x)} av det "fula berget" började den verkligt storartade utsikten åt norr och nordost. Först syntes mest terrängens övre partier med höga fjäll mot NV och norr och mindre kalotter i vägriktningen. Ditåt verkade landskapet ett förstorat Bohuslän. Litet längre fram började en ofantlig backe som j. beräknar till c. 3 kilom. i längd som vi foro utför i ideliga slingringar och i stark fart. Svårt att hålla rätt efter rensåret. Då j. under allt för stark fart och hård bromsning måste gå upp på sidan för att ej bryta skidorna mot akjan fastnade jag ohjälpligt i lössnön och stod där till nära midjan. Släppte förstås tömmen och föll icke. Renarna körde ihop sig också och stannade. Sedan gick det bra. Så en backe uppåt och så nedåt o.s.v. Till slut insåg jag hur svårt det skulle bli att nå Enare i dag med dessa trötta renar. Vi hade visserligen lovat lappen (Jomppanen) 25 mk extra om han hann fram före 8 men kl. var redan nu över 6 och det "var 3 kilom." kvar, vilket gott kan betyda sex enl. lappars sätt att räkna. Men ännu håller jag på att fortsätta inför de andra och lappen lovar försöka.

x) Vi följde överpartiet av bergets nordvästsida en lång stund

"Bara han kunde få nya renar". Så i en backe stiger en rök och flammor till en eld. Folk i skogen - några renar som beta. Det är 2 lappar med 4 renar som hålla matrast. En stor vid grop ha de gjort i snöslutningen. På inre sidan flammor elden och där sitter käppar instuckna i snöväggen för kokning av kaffe m.m. På yttre sidan gropen ha de lagt ett lager av tallkvistar och sitta här varmt och bekvämt med snökanten bekvämt under armarna som bord m.m. bakåt. Ett samtal utspinner sig på hög skrikande lapska mellan den ledande lappen vid elden, tydl. van att befalla, och vår lapp (jag fick höra efteråt att de voro bröder). Resultatet blev att vi fingo byta ut vår ledareren och så bar det i väg igen. Vi hörde ekande skratt bakom oss genom skogen, troligen hade vi (= jag?) berett dem nöje. Den backe som så följde gav de vackraste naturscenerier jag sett på hela resan. Den var mycket lång (flera kilom.) och jämn och öppnade utsikt åt N. och NO mot Paadarjärvi framf. allt långt där nere. Vid sjön höga djärvt svängda berg och bortom som ett hav av kullar skogklädda de flesta, tills längst bort snöhöljda fjäll slutade tavlan. De senare måste vara kring Tana älv. Landskapet kring sjöarna därnere i förgrunden var som Ångermanlandskusten ungefär - jag vet intet närmare för tillfället. Här var nu också verkliga skogsmarker. - Det var nu mycket svårt att inte göra halt och njuta mer av detta men kanske jag fick intrycken kraftigare på detta sätt under tvånget att växelvis även ha ögat på skidornas gång.

Till slut försvann Paadarjärvi men i st. kom Suolajäyri fram mer och mer. Och till slut körde vi på något för mig osynligt avtagsspår ner genom mer hagmarkslikinande tallbackar mot Jurmu. Nere i själva skogen kom akjespåret fram djupt och kraftigt ända t. akjans överkant. Framför ledareren syntes dock bara som en svag rand. - Så gården äntligen kl. 7¹⁵. 4 timmar har det tagit hit. Skorna voro mycket stela nu och en viss

hunger började göra sig gällande. Jag frågade lappen om han kunde nöja sig med 2 timmars rast eller om han trodde det var nödvändigt att vila renarna hela natten. Han trodde det sista och jag gav med mig - innerst inne tämligen belåten också särskilt nu - ty denna sjö såg särdeles intressant ut likaså gården. Den var välkött synbarligen. Omgiven av en gärdesgård. Ett fätä^{x)} ledde från lagården ut i hagen. Bakom

x) rengärdestakettypen

lagården 3-4 skvindställningar av vanl. typ vid spillningshögen. Vid en bod räknade jag 10 st. renkälkar av vanl. typ ordentl. uppresta och (några) travade. Bygningen låg med ingång närmare ena gaveln, tydligen ingång till kammaren fr. köket. En liten inhägnad på gården framför bygn. tydde på något slags täppa. Vi trädde in i köksrummet, som var snyggt och upplyst av en fotog. lampa över ett lit. bord vid fönstret. T.h. en spismur med murad och rappad kappa över en låg och flat järnspis (häll med kokhål i). Panelning av väggarna upp till manshöjd samt div. andra saker som gav helt nya intryck än förr i gårdarna. Det var en aning av havskustkultur tyckte jag och ej heller så litet, trots av vi ännu äro omkr. 18 mil fr. kusten. Givetvis är det norsk kustkultur som här i någon mån är idealet. Mannen var egendomlig, rörde sig med korta tvära vändningar och talade hela tiden med Aslak, men satte fram 2 stolar, stod med ryggen vänd mot oss vid fönsterbordet och talade med Aslak i en kort underlig dialekt, helt olik den som Aslak själv använder. Orden stöttes fram stavelse för stavelse på ett kraxande sätt - äntligen Enaredialekten! Aslak skrev hela tiden på ett papper och räckte honom. Mannen var döv. Det fick jag emellertid först höra efteråt, vilket gjorde att jag fick ett mycket underligt intryck av det hela. Att det gjordes svårigheter förstod jag och fick som förklaring uppgiften att eldstaden i kammaren hade rasat. Men 3 kilom. längre bort på andra sidan sjön fanns också folk och de kunde ta emot. Det var ingenting annat än att ge sig i väg - fast det var hårt nu när man känt stugvärmen efter den allt mer bitande kylan ute. Det var en egendomlig känsla av andra motiv bakom vägrandet av nattkvarter. Jag tog nu icke på mig stormrocken, men det kändes straxt skillnaden. På gården hade nu lapparna fr. skogen kommit ned och det visade sig att Juhu Jomppanen skulle till kyrkan i natt. Han var livlig och pigg och ledde vår kavalkad. Satte i väg som ett skott och satte därmed sprätt även på broderns renar som nu fick en vinande fart ned för gården och iskullen ut på isen och i ringlande dans över denna. Sist kom V. som redan på skogen återtagit sin akja, efter klagan över vägen som aldrig tog slut.

Sjön var underbar nu i begynnande månsken och den bistra arktiska natten som kom med bleka stjärnor och en blekgrön rand längs norra himmelskanten. De höga strandbergen stodo mörka mot isen och himmelen och den lilla ön som gett sjön sitt namn kom allt närmare och till slut förbi. Jag fantiserade om en offerplats där - vilket ju ej är omöjligt och att mannen i Jurmu var dess vårdare. Ett härligt glid över sjön. Snön här för första gången sedan mycket länge och det är en fröjd att fara fram. Den besvikelse jag erfor att ej få stanna i Jurmu går bort för glädjen att ila fram på detta sätt. Juhu är nu bara som en prick längst framme, ibl. 2 prickar när renen vänder i vindlingen. Vi köra mot Luspen och mot gården Jurmu(n)koski där (klockarens gård). På 22 min. nå vi dit - ha alltså trots trötta renar haft en bra färd. Jag tänker att det var 4 kilom. (icke tre). Mitt emot gården syntes som grantoppar mot himmelen fr. en udde där och likaså bakom gården. Det skulle vara de enda i dag på e.m. i så fall. Gården var en överraskning. Den ligger tätt vid stranden på en låg, ett par tre met. hög terrass så att det ser ut som om den låge över en stenhög. Dessutom var det plant omkring och en hel del björkar på

gårdsplanen, vilket gjorde (jämte den relat. stora stugan med sin höga 6-rutiga fönster) att j. fick intrycket av en trevlig stuga i stockholmskärgården eller söderut i alla fall. Vi körde upp i våldsam fart för den skarpa strandbrinken - i tvära krökar för drivorna där - jag hade svårt att klara alla svängarna, men det gick. Vi körde upp till gårdsstaketet, där Juhus kamrat redan fanns med sina renar samt selade av. Jag steg av skidorna och fann att mina skor voro alldeles stelfrusna som de voro av trä. Kylan nu mellan 10-20°. Vi stegade in i ett stort kök med en stor spismur t.h. av fi. snitt men utan öppen eldstad, i stället i bortre hörnet [*Illustration, sid. 108 orig.*] en spishäll som på förra stället med en låg kapp över. Där var en smal gång där kvinnfolken höllos med sin disk och matlagning. I rummet fanns ett större (om ock enkelt) skåp, en väggklocka, en bordsmaskin och flera bord, bänk runt spisens två yttre sidor, bord under alla fönster utom det t.v. fr. dörren. Där i hörnet mell. fönstren säng. En katt, utom hundarna. Stugan var rätt uppfylld av folk, upplystes av en hänglampa över köksvråfönstret. Trevliga snyggt klädda lappar och en icke lappklädd flicka^{x)}, tydl. dotter i huset. (Enaredialekt hörde jag ej, men det talades fi. nästan hela tiden). Man talade om vår resa m.m. Kaffe bjöds oss (Juhu Jomppanen som redan var inne då vi kom satt redan och drack). Jag fick nu veta att

x) som sedan hälsade på lapskt sätt

Juhu skulle ner för att tidigt nästa morgon föra prästen på en långresa mot norska gränsen. Otur. Jag skrev några rader på en lapp och bad Juhu lämna prästen. Medan vi sutto där började emellertid tanken komma att vi också skulle fara ner, nu när jag fick sällskap och ett så piggt d°. Jag frågade hur lång tid det skulle ta ner för honom och han svarade 2 timmar. Efter en stunds parlamentering med Aslak, där brodern flera gånger förehöll honom nödvändigheten att resa fort när han hade skjuts, så ordnades saken och kl. 9 bröto vi upp från det trevliga stället. Mina skor voro nu mjuka igen men sura, varför jag förstod att det skulle bli en viss risk för fötterna, när skorna fröso igen. Men det var bara att ta den risken och försöka att köra fort, vilket jag förehöll V. Han tog nu en ensam ren och körde straxt efter Juhu. Sedan kom Aslag, jag och sist den 4de lappen (en pojke fr. Salko Nila och bror till en pojke vi träffat i Ivalo Matti). Alltså 5 man och 7 renar. Det blev ett vislande ut genom gården. Knäna böjdes och armarna spändes för att hålla balansen, det gick fint. Ett strålände månsken och en svartblå himmel med få stjärnor. T.v. hördes bruset av Jurmunkoski och ovanför denna stego skogshöjderna upp mot Otsamo med sin vita kalott. Fullständigt betagande, trolskt, underbart, ej verklighet utan dröm. Den bistra kölden hör ihop med det hela, liksom den fina skaren, liksom renarnas slingrande lopp och akjornas svängningar och lapparnas maningsmorrningar och Juhus gälla röst under samtalet med V. Jag ser varje detalj i det skarpa månskenet och skuggan på snön är otroligt skarp. Den återger fransarna i min halsduk, knappen i min mössa, rentömmens knutar och öglor, som jag håller som ett par tömmar. - Vi fara ner på isen och följa dess södra kant (Joenjoki). T.v. går forsen långa sträcker öppen eller med hål vid hål och vi fara så nära att jag trots snöns gnisslande hör porlandet av vattnet nere i hålen. - Stranden t.h. stenig och vi slingra oss fram mellan stenarna under stor risk för skidorna. T.v. framträder nu snart Otsamo i all sin härlighet och det långa skogsberget som fortsätter. T.h. reser sig en björklid, vars höjd j. icke vet. - Långe följa vi så denna strand i alla dess bukter - med ett par små pauser. Skorna stelna sakta och jag försöker så gott jag kan att skida under farten för att hålla dem mjuka, men det går icke. De bli till slut stenhårda igen och det är bara att hålla efter känseln i fötterna. Ännu en fors t.v. med öppnor och väldiga

uppskjutna isstycken och storstenig strand. - Efter 9 kilom. lämna vi älven och fara upp på vägupphuggning av vanlig typ som följes åtskill. kilom. Sedan bär det in i skogsmark och över en å, där det var översvämningsvatten på isen som blötte akjorna, men ej mina skidor. Här upphanns vi under skrapningen av akjorna av lappojken som fick en svår strid med sina renar att stanna i tågordningen. Det var som ett skuggspel (mot månen) att se den lilla skinnfiguren springa upp ur akjan och rycka i tömmen som höll den sprättande härken. Skogen var alldeles stilla liksom luften, bara snön knarrade och skrek. Efter en stunds färd åter en vägupphuggning efter blockmark och där stannade lapp. en stund och skreko och pratade. Då j. fick höra att bara en kilom. återstod och tyckte mig känna en stelning i högra foten beordrade jag V. att sätta fart och slutspurt, varpå Juhu kastade sig i akjan igen och en verklig inspurt började. Över och nerför backar for vi tills en vidare utsikt öppnades - mot Enare sjö - en tornklädd bygnad - en samling kåkar - en bro och i firsprång foro vi in mellan de sovande husen - ett par tvära svängar i väggatorna och så stilla - "gästis"! En liten kåk av obetydl. utseende men efterlängtd och ljuvlig. Vid sidan av några större - sjukstuga, läkarebostad, apotek, prästgård. Vi spände från och begärde rum. Nix! Fullt! D.v.s. ett rum och där resande av något slag i denna en av det europeiska vägsystemets slutpunkter. Här hade vi åter nytta av Juhu. Han sprang oförtövat med oss till en gård ett stycke ifrån. Stängt, tyst, ingen vålar sig att stiga upp. Från apotekets hörn avläser jag -17°. Nästa stuga har ljus i ett fönster. Nej - även där vägras. Trevliga utsikter. V. morrar och klagar och vill söka länsmannen. Jag tröstar honom med att sådan är världen och man måste lära sig att ta saker lugnt och kallt. Men han var upprörd på något sätt å expeditionens vägnar och menade att man skulle väcka länsman och präst och apotekare och allihop. Nej, vi ska inte förstöra morgondagens vänskap sa jag utan nu försöka igen. Juhu träffade nu en större stuga, mörk som graven, och klev in, öppen som i den välsignade vildmarken. Efter en stund kom han ut och bjöd oss stiga in i ett stort rum fullt med grejor vad det var medan han försvann i ett inre rum. Här bor polisen som har en liten handel (därför de myckna grejorna). Juhu kom med det trösterika budskapet att vi fingo lägga oss var vi kunde i detta rum. En ljusstump tändes varpå befanns att en karl låg insomnad på golvet nedanför och en piga i en säng i ett hörn. Medan jag skodde av mig fick jag V. och lappen efter sakerna. V. trög och slö som vanligt när han kommit in och frågade om jag "skulle ha in sakerna". "Visst fan och det kvickt min gosse, rubb och stubb". Det dröjde inte länge förrän jag hade mitt fotombyte d.v.s. filtsockorna. Pigan hade körts upp och skaffade renhudar och kuddar och så bäddades åt V. och mig nedanför fruntimrets säng under ett fönster. Dessförinnan tog vi fram vårt renkött och åt det fruset jte bröd. Jag har strängt taget bara ätit 4 mägben på hela dagen + kaffe + 1 kopp chokolad. V. hade däremot ätit massor med renkött i Menesjärvi. Jag bjöd lapparna på återstoden vilket de togo med begärlighet samt knöt mig i min kalla men snart uppvärmda säck och somnade ganska smärtfritt.

5/4

Väcktes ½7 (vilket straxt visade sig efter fi. tid vara ½8, vilket vi hittills ej alls beaktat). Rummet var fullt med folk, våra lappar, V. m.fl. + husets folk, bl.a. värdinnan som hälsade vänlig nick tillbaka samt efter en momang kom med kaffebricka + vetbrödsdopp. Det var kallt inne och bara några trän brunno under den usla lilla järnplåten i hörnet av den eljest stora muren. Kulturens förbannelse. Kallt hade det varit som fan under natten och både V. och jag hade frusit mycket, d.v.s. jag endast om huvudet. Jag låg rätt under ett något trasigt fönster. Säcken

var visserligen iskall som jag kröp ner i igår - men den blev snart uppvärmd men huvet sticker man alltid upp under sömnen. Jag hade begynnande huvudvärk och var kraftigt svullen i halsen. - Vårdinnan ordnade tvättvatten utan tillsägelse - snyggt med ren handduk och ljummet vatten. Jag både tvättade och rakade mig efter som det var söndag igen. - Efter detta skickades V. i väg för att beställa rum och mat på gästis till kl. 9 - men för säkerhets skull beställdes mat även här hos polisen. Samtidigt slängdes ut den bättre kroken i det att Juhu skickades till prästgården. Han kom nästan genast tillbaka (samtidigt med V.) och hade bud att j. genast skulle komma t. pr.gården och äta frukost som genast flytta dit. Jag skulle få kyrkoherdens eget rum i hans frånvaro. Underrättelsen tillfredsställde synbarligen V. som ansåg att vårt anseende krävde denna gård av gästfrihet och imponerade synbarligen även på hela huset, som kände sig hedrat av att haft en så högt skattad nattgäst. Jag gick alltså vägledd av Juhu och fann en präktigt byggd prästgård och däri en yngre upplaga Itkonen, synnerligen trevlig och gästfri. Frukost i sällskap med prästen och Juhu - som hade svårt att klara sin potatisskalning men eljest skötte sig bra. Jag fick nu höra att han varit utomlands - i Berlin m.fl. städer och sett sig om - d.v.s. med vad hemma kallas "en karavan". Vi fingo nu språka om div. prästen och jag innan han skrudade sig i sin lapppals och d^o mössa och begav sig i väg i sin akja. Först voro vi till posten tillsammans men det var för tidigt. Träffade på vägen apotekarn, som ser tillbakadragen men klok ut (Jaakko Eräsen). Länsmannen (Huurre?) höll på att raka sig dagen och besöket till ära, som prästen sade - honom träffade jag långt senare. Prästen och Juhu foro i var sin akja, prästen efter en präktig vit ren (tillhörig apotekaren). Första målet var Riutala (där barnhemmet finnes och där väderleksobservationerna göras) för gudstjänst. Det är första gången kyrkoherden far på resa upp mot Angeli. - Jag tog ett par plåtar av avfärden som var i allo den vanliga - prästen först - renen vrenskade kraftigt.

Det började nu blåsa rätt betydligt och var bitande - trots en temperatur av bara 7-8 grader. Vinden ökade mycket fort till storm som varade hela dagen med stark yrsnö - ett fruktansvärt väder, som vi voro glada att undslippa - helst på sjön. Posten. Ett brev fr. Astrid. Första post på hela resan. Sedan mötte jag V. som jämte Aslak och en akja kom med sakerna. V^s enkla hjärnutrustning hade nu funderat ut att det var något galet med mitt antagande av logi hos prästen, när rum beställts på gästis (samtidigt som hans hjärta aldrig tycker om att lämnas ensam) varför han frågade - "Vad ska de nu betyda att du ska bo hos prästen när vi skulle bo på gästis"? Det förstår du väl att man inte kan neka något sådant, och f.ö. blir det ju så mycket billigare och du får hela rummet på gästis för dig och ska äta så mycket du bara orkar och f.ö. sova hela dagen.

Inför detta sköna budskap lugnade sig V. varefter han följde till pr.g. och misstänksamt synade min bostad om den var som den skulle vara. Han gillade inte prästens sovrum, men det var ju varmt! Jag började nu genast skriva brev hem och tänkte också på att skriva ny artikel till D.N. Men jag måste över t. apotekarn och rådgöra med honom om färden vidare. Han är den mest kunniga (enl. Itkonen) på trakten. I sådant Herrans väder som i dag kunde icke sjön passeras ansåg han och det kunde jag ju förstå. Men han tyckte även eljest att det var bättre att ta vägen över Ivalo (= Kyrö). Men det skulle säkert bli svårt att få renar l. häst. Jag gjorde så besök hos D^r af Heurlin för att få min fotskada (nu betydligt mindre svullnad men ännu stark ömhet) konstaterad och dessutom något hastigt botemedel mot den nyförvärvade förkylningen. (som även började inverka på magen). En trevlig och kosmopolitisk herre, förut i

Kittilä och Muonio och med dröm att komma till Petsamo. Inbiten ungtkarl, c:a 50 år. Fotskadan trodde han vara orsakad av åtsnörningen samt kängan (fastän eget med att bara ena foten). För förkylningen medicin samt på mitt förslag kognac. - Kaffe och cigaretter förstås samt invitation till té på kvällen. Skrev sedan färdigt hemma - hann dock icke artikeln efter som posten skulle lämnas redan kl. 4. Skickade ett paket filmrullar. Telegraferade till D.N. går ej förrän kl. 7 (7-8) (sedan morgontimmen (9-10) var försuten. - Middag i ensamhet i pr.gården - jag känner mig icke bra - förbaskade mage också! Tog opium och det hjälpte till sist - och en kognac t. maten (den första matsup på resan). Skrev dagbok.

V. uppsöktes för att söka få morgondagen ordnad - där var just den feta birkarlen Kangasniemi, byns storhandlare. Han förklarade att ingen lapp ville skjutsa över sjön och att de f.ö. hade sina renar så långt borta att någon avfärd på måndag ej var att tänka på. Jag beslöt då att stanna över måndag för att få göra ett besök vid gamla kyrkan som ligger 3/4 mil härifrån. Under tiden borde renfrågan ordnas. Jag tänkte ett slag även på major Heikel att han borde kunna ordna renfrågan på Petsamovägen. Gick till apotekarn där snart budskapet kom att Kangasniemi själv åtar sig en hästskjuts till Virtaniemi, 8 över Ivalo och därför begär 700 mk. Som jag för färd över sjön (c. 7 mil) beräknat för 3 renar 300 mk. ansåg jag priset svinaktigt vilken uppfattning delades av apotek. och sedan doktorn. Anbudet avslogs icke direkt men fick bara falla och jag gav mig tusan på att söka visa byborna här att jag skulle över sjön och ej runt den. Jag började därför fundera på att köpa renar - priserna 7-1200 mk. Apotekarn rådde mig försöka med doktorn som har 2 ej alls i vinter körda präktiga renar. Eljest säljer befolkningen inga renar vid denna tid - och köper ej heller annat än för slaktvärde (jag hade tänkt sälja renarna sedan med en beräknad förlust). Hos doktorn på supén kom han också själv fram med samma förslag. Hans renar voro värda 12-1300 mk. stycket. Han ville låna mig dem men j. avböjde. Vi dryftade saken ingående och j. tänkte mig möjligheten att ha samma renar runt över Petsamo - Utsjoki - Enare och sälja dem här igen (ev. för slaktvärde 3-400 mk). Vi gjorde upp om resällskap till kyrkan i morgon, doktorn efter egen häst. Han bjöd på frukost före avresan och hyggligt sent efter som jag ville sova. - Vid 10-tiden smet jag hem efter ett kort besök hos apotekarn igen för att tala om renfrågan. - Lång nattskrivning. Stormen viner utanför - det är som kanonskott ibland - hoppas att vädret ordnar sig. Ute bara c:a 4°.

6/4

Väcktes med kaffe och dopp samt ett strålände solsken. Stilla och klart och varmt (några få köldgrader som i solen helt och hållet försvunno. Fram på dagen starkt takdropp och tö).

Först besök hos apotekaren med allvarl. diskussioner om vidareresan^{x)}. Han har tyvärr ej tid att följa med till kyrkan. Under frukosten hos doktorn ringde apotekarn att en man i byn Juntunen åtagit

x) Han försöker per telef. i Ivalo

sig att göra skjuts över sjön med häst samt vidare ända till Salmijärvi - där vägen slutar - för 700 mk. Jag slog genast till - avfärd kl. 9 i morgon. Vinner alltså mitt syfte att färdas efter resplanen om jag ock velat hellre haft renar. Tycker mig något bättre i magen i dag. Doktorn föreslår nu eft. samråd med apotekaren att vi fara endast i hans släde och återbeställa gästisskjutsen, vilket skedde. D.v.s V. kom för att kontrollera uppgiftens riktighet. Enl. doktorn blir gästgiv. bara tacksam att slippa göra skjuts - han tycker bäst om att slippa alls och bara ta sitt arvode fr. staten. Han är lapp, men finn. äro likadana. Avfärd vid

12-tiden - stilla och varmt och en strålande sol - blå himmel - D:rns åk är en egen uppfinning (jfr. foto). Färden går fort över isen - skönt att åka för en gångs skull. Jag har lånat en fin lapp-pjäsk av d:rn och har det skönt. Efter en stund och då och då låter d:rn hästen löpa själv, och vänder benen in åt mig och vi ha ett trevligt och glatt samspråk hela färden som varar bortåt 1½ timme. På ett ställe i början kör d:rn fel och upp i skogen i ett akjespår - bl. storstenar och trädstammar. "Det var för besynnerligt vad med snö det har kommit." Jag sitter och tycker smått synd om Enareborna som har en så dålig vinterväg till Utsjoki, när hästen stannar i en tvär backe i snön t. buken och inte kan längre. Icke underligt efter som här spåret upphör invid en vedtrave, där en pojke håller på att hugga. Med hans hjälp få vi vändning och tillbaka igen en kilom. och på rätt väg. Över myrar och genom tallskog med smååsar och till slut ut på Bielkajaur där kyrkan syns på andra sidan. Landskapet ungefär som i Mälaren eller Sthlms skärgård, utom att då och då ett större berg framträder långt i V. (Luosma och tidigare Otsamo). Vi ta nu av från vägspåret och rakt på kyrkan - rätt mycket snö men det går - den lilla gula hunden har rätt besvärligt - i allm. bär det icke ens för honom, skidåkning här utesluten i dag. Några bygningar synas. Hela eller till hälften rivna lämningar efter pr.gården som stod här förr innan kyrkplatsen flyttades på 1880-talet. Marken tillhör pr.bordet men arrenderas av apotekarn. Mycket snö kring k:an. Svårt att få nycklarna att passa (det hade varit besvärligt att få rätt på nycklarna först, prästen visste icke var de funnos, men till slut befanns prästens pigga ha vetskap om var de hängde). När vi stodo och passade kommo ytterligare tre karlar i skinnkläder. Det var postförarna i sällskap med sin entreprenör Wænerberg i Thule (eller Maananen som det också heter). De hjälpte oss att "forcera" dörren, som befanns bara ha hängt upp sig. Kyrkan har i fjol restaurerats (eller "remonterats") och luckor voro försatta alla fönster. Sedan dessa öppnats kunde fotografer. företagas. Inga lösa inventarier alls kunde anträffas. Målning av vinkelstolparna mellan korskyrkans armar i grått och blått. Sedan utvänd. fotograf. och avfärd. Här hade jag först ett våldsamt maganfall. Wænerberg var en till utseendet trevlig typ, hade behållit sitt svenska utseende bra - ungefär som "Skakis" Fagerberg. Hans far var gammal sjökapten och flyttade hit och bygde sin gård och var ett original. Skickade var vecka en rapport t. Huvudstadsbladet om förhåll. i Höga Norden. Farfadern l. möjl. dennes far var svensk. Denne avkomling har gått igenom läroverk och prövat på div. utan att lyckas, (telegrafen, järnv. m.m.) men har nu ganska bra genom sin postförning (enl. uppgift 96.000 mk för att årligen föra posten Ivalo-Utsjoki), och driver dessutom div. affärer. Han bjöd mig välkommen till Thule vilken tid på dygnet som helst.

Postförarnas renar voro pigga och satte av i fyrsprång - akjorna slingrade som båtar i storm. - Hemfärden blev lika fin som ditfärden - nästan sövande dock genom den varma solen. Vi voro hemma vid ¼4-tiden. Jag skrev en stund och gick sedan upp till nya kyrkan och besåg denna. Fotograf. några småbilder etc. Invent. f.ö. fåtaliga, några nya mässkläder, d^o kalk m.m. undanslängda bilder av ry. kejserl. högheter fr. 1800-talet, den vanl. snirkeltavlan fr. K. XI, en oljetavla (1800-tal antagl.) med nattvarden, en vacker kristallhängkrona, en yngre gjuten och ful hängkrona, några äldre och vackra lampetter, en liten kyrkklocka (1818) en större d^o nyare etc. En större samling böcker, bl.a. på la. och fi. av äldre datum samt div. kyrkoböcker, som till dels voro skrivna på svenska ända in på 1870-talet. De älsta fr. 1700-talets förra hälft. (Den större delen av dessa arkivalia finnes emellertid i pr.gården). Av intresse var en samling kvitton fr. ryska uppbördsmän på bågskatten åren 1731-1794. Den utgjordes årligen av 30 ефимкою och 2 бобрика. Jag medtog bunten och försökte med doktors hjälp och sedan i ensamheten tyda dem,

men lyckades ej annat än generellt. Det var kallt i kyrkan och jag har naturligtvis gjort en dumhet genom att vara där så länge. Gick nu till doktorn på middag kl. 5. Han hade gjort en trevlig middag, som slutade med något slags glace. Jag satt dock som på nålar igen och måste avböja kaffe och gå omedelbart, satans mage. Jag lade mig nu på sängen och vilade ett par timmar vilket var skönt för magen. Då pigan kom med kaffe (hon hade tidigare också gjort frukost på morgonen, av vilken jag måst äta litet trots j. var bortbjuden) måste jag slå ut det i kakelugnen för att ej såra henne genom att neka dricka. Steg sedan upp och gick t. apotekarn, där jag satt till ½11 och talade om Enareförhållanden och såg på hans fotos, varav j. fick några. Han är en kunnig karl och bör intresseras för att verka i vingården. Jag strejkade från doktors té (jag var bjuden dit t. kl. 9). Köpte skinnskor av apotekaren, efter som mina börja att bli slitna. - Efter hemkomsten skrivning etc. till kl. 1 eller mer.

Genom telef. t. Ivalo fick jag uppläst ett telegr. fr. Hedenlund som låg där rör. reger.anslaget (Hade ännu ej varit före).

7/4

Väcktes av magen str. före 6. Djävla elände, som inte slutar. - Vilade sedan t. ½8 då pigan kom med kaffe som j. förtärde. Sedan packning - men jag är matt fy tusan. Frukost hos doktorn efter besök hos apotekarn som lovat ringa t. major Heikel. Avstod kaffe - varefter doktorn följde över till pr.g. Avsked av apotekaren, alla hjärtliga och vänliga. V. dröjer varför jag fotograf. de ry. dokumenten (4 st.) och sedan hämtar honom. Han satt och slöade och gick efter sin svenska tid. Avfärden var bestämd t. 9 och nu var hon 10. Nå - såna små missöden få tas med glatt skratt. I stället gick nu avfärden desto fortare.

Juntunens 17-åriga lilla son körde en stor rissla - hästen såg präktig ut och efter farväl av doktorn svängde vi iväg nedför strandbrinken och ut på isen. Vi följde först Ivalovägen ett stycke och sedan Bugöfjordsvägen (l. "norska" vägen). Vädret fint. Ej direkt sol men god sikt och hög luft ändå - en svag vind i ryggen. Glidet ganska bra, skaren dock ej bärande annat än fläckvis. Dock bar i alla fall ej ner så djupt. (Temperaturen var ±0 grader kl. 8 och nu c:a +3°). Nästan genast började Ukon Saari att framträda och blev sedan vår ledstjärna i två timmar. I början här och var någon liten gård tillhörig kyrkbyn, som har en radie av ungef. 4 kilom. enl. apotek. Landskapet åt S. har rätt höga skogsberg, eljest äro de högsta i vår rygg - Mycket snö sedan vi lämnat spåren och rätt hårda drivor för hästen. Hastigheten minskar alltså betydligt och det blir bara gångtakt. Detta för att vinden i ryggen blir känbarare och så småningom rätt genomträngande. Vi köra tätt intill stranden en stund och stryka förbi ett intressant lappställe, men stanna icke. Båtarna här (liksom på det ställe vi körde upp vid i går) av en typ som icke var norsk, ut. mer lik de ry.-lapska (dock översnöade mycket varför jag kan ha misstagit mig). - På grund av den långsamma farten upphinnas vi efter en timme av en skidlöpande yngling, som också passar på idag när sällskap blev att fara över sjön. Han liksom en äldre man som syns myck. långt borta ska över till Virtaniemi på arbete. - Han sätter sig på kanten av slädan och följer med i c:a 1 timme till 4 km. Jag har bara en tjock lina att hålla i idag - vilket ej är så trevligt som rentömmen (l. rättare dragremmen) jag haft förr. Jag åker nu långa stycken för att hålla mig varm. Vid Ukon låter j. göra halt samt fotogr. och går med V. upp på toppen. Storartad utsikt - den bästa man kan få helt säkert inom sjöns eget område. Ön till en del snöfri på grund av klippornas branthet samt blåsten. Lingonris och mossa. Tall och björk.

Offergrottan obetydl. ett hål av 3-4 m^s längd och 1 m^s höjd under ett stort block. Ett gammalt renhorn syntes men mer kan finnas under drivorna. Dessutom stora bränder efter modärna besökare. Den stora stenen visade på utsidan stora rostbruna fläckar och lyste också på håll brunröd. Troligen järnhaltig. Har kanske bidragit till heligheten. - Obs. på V. ändan en låg 4-5 m. hög plåtå, jfr. fotos. Hela ön har stor likhet i form och även vegetation med vissa holmar i Stockholmstrakten, t.ex. Hästryggen, Silverkannen, Smörasklocket m.fl. Intill S. sidan var isstöp och troligen på något ställe tillgång till sjövattnet efter som skidpojken gick dit och drack. - Nu kom även den äldre skidlöparen ikapp oss, men båda lämnades här bakom. Vi satte kurs på det öppna hålet vid Petäjäsaari - ett håll på ungef. 13 kilom. långsam och rätt enformig. Det blev mer och mer tungt att tålka, snön bar inte längre annat än sällsynt, utan det var mest att följa i skidspåret och stå bredbent där. V. inbjöd lockande plats i risslan men j. vägrade ståndaktigt fast det var fan så frestande.

Öarna likna synnerligen mycket dem i Sthlms skärgård, t.ex. kring Trälhavet och Saxarfjärden. Solen har nu kommit fram (redan vid Ukon) och det är mycket vackert. Men magen börjar att kännas igen genom blåsten, vilken var så stark att där drivan bar så gled jag fram av vinden. Detta var på några punkter under landen där solen ej verkat så hårt. Så nåddes Petäjäsaaris yttersta udde och därifr. bara 2 mil till andra vilstugan (den första låg för långt åt sidan att vi skulle bry oss om den). Nu öppnade sig här Kasarin selkä, sjöns största fjärd som var imponerande. Fläckvis åt norr syntes intet land. Gossen följde nu ett nästan osynligt gammalt slädspår, vilket också stämde med mitt bestick. Här på fjärden var det verkligen underbart. En liten stund lät jag lura mig av V. att sitta på kanten av risslan men höll ändå skidorna löpande på snön, men så snart jag hämtat mig något var jag uppe igen. - Fotograf. mot den "öppna" horisonten. I sydost (och Ö.) komma tunturit fram som böra ligga inom det nya Petsamoområdet. I öster är rätt grått och ser ut att dra ihop sig där, men i V. och S. klarnar det. I norr gå snöförande moln. Efter tung färd nås till slut vilstugan i Kelkunnora, en liten pryddlig rödmålad kåk som turistföreningen satt upp. Dock ytterst osnyggt inne, varför V. får order att göra en kvast, varmed göres rent och som sedan medelst en inskription på väggen doneras till kommande besökare. Även hästar har man haft inne, men det har nog varit nödvändigt vid övernattningar. Spis med spjäll. Ingen ved - men den frågan är snart hjälpt. Värre med vatten åt (oss och) hästen, gossen har göra en god stund att få håll på den 2 fot tjocka isen. Hästen får hö + rågmjöl ("apä") och vi kaffe och mat. Mat ja! V. hade fått order att proviantera och jag frågade honom igår därom. Jo - han hade provianterat mycket! Och idag meddelade han att han "köpt fisken" också - i en sån där burk. "Fisken" befanns vara ansjovis och resten av maten var margarin och surlimpa. Nå - det tjänade ingenting till att gräla, utan jag tog det glatt vilket gjorde honom gott, ty han insåg hur dum han varit. Emellertid hade han också med ett större bulle av sammalet (?) som utgjorde ett slags kaffebröd. Ansjovisen smakade alldeles utmärkt och jag åt väl ett dussin men inte var det precis mat för min dåliga mage. Vid måltiden kom även skidpojken fram - vilket måste anses duktigt gjort i detta före. Han fick av vårt kaffe. Den andra syntes först vid vår avfärd kl. 7 som en svart prick längst borta mellan holmarna. Vi lämnade eld och mat åt honom. Även skidpojken stannade, han kunde ej åka längre i detta före. Vi fortsatte nu genom det milslånga Kelkunnora (c. ½ kilom. brett). Nu ännu tyngre att tålka ty snön bar ingen gång, utan det skar djupt igenom. En svag skarbildning började emellertid uppstå men det kändes bara besvärligt. T.v. syntes en gång en lapp i akja och några renar. Det skall enligt pojken vara ett lappställe på norra kanten av ön här. Ju längre fram vi kommo desto svårare blev det

för mig. En gång föll jag och flera gånger var jag nära därnär. Vacker solnedgång bakom oss men framför oss blågrå himmel med underliga grågröna moln som stora luftskepp, bl. vilka månen steg upp blek och glåmig. - Till slut i slutet av sundet var det omöjligt att fortsätta. Jag föll flera gånger. Jag kunde nu endast hålla i de djupa slädspåren men fastnade genom den nu allt hårdare skaren (som dock icke bar) och kunde ej komma fram. Jag gav alltså upp och kastade mig i risslan till V³ stora glädje. Han bäddade om mig (jag hade nu stormrocken på sedan Petäjäsari) och som bevis på hur trött jag var, somnade jag nästan tvärt. Jag vaknade bara upp då och då för att dra igen ansiktshuvan bättre l. för att se var vi voro. Sent omsider foro vi upp vid Lusu och frågade där efter spåret upp till landsvägen. Som här var lappställe steg jag upp och tittade mig omkring i månskenet. Massor av rensläddar och akjor och kälkar, varpå fiskedon. En bod [*illustration sid. 133 orig.*] varunder fiskedon. Små pörten [*illustration sid. 133 orig.*] i rad m.m. En rensläde, varpå låg en not, hade sina bärstöd synnerligen långt bakåt och låga [*illustration sid. 133 orig.*] f.ö. som vanl. släde. Vi fingo anvisningen och körde nu ned på isen igen och upp genom skogen. Synd - för här skulle j. egentl. ha stannat, men jag kände mig tämligen konstig och någon plats fanns absolut icke denna kväll hos lapparna. Det har nu börjat att bli kyligare och den arktiska natten är trolsk inne i skogen, där vi nu jaga igenom. Gossen är glad åt att ha ett uppkört spår att följa och kör raskt. Vi köra igenom ett stort skogshuggareläger med massor av hundar och stora hus av uppstaplade höbalar samt nå efter 3-4 kilom. landsvägen, som till det yttre ej skiljer sig mycket fr. de uthuggna vägarna V. om Enare. Men det är en väg under och telefonledningen talar sitt språk. Det går raskt undan och kl. 11 nå vi fram till Virtaniemi. Mörkt och tyst ser det trevliga stället ut med sina röda hus, men så öppnas en dörr och ett kvinnfolk visar vägen in i en kammare, varm och upplyst och flott inredd med 3 bäddade sängar, kommod och andra möbler, tapeter och tavlor. Vi äro väntade. Den hyggl. apotekarn har ringt. Detta är ett av turistföreningens härbärgen och vi känna oss åter i civilisationen. Även mat få vi i ett stort varmt kök. Té tar jag med förtjusning till den goda kallskurna skinkan. Här talas även svenska av piga och värdinna. Värden är också österbottning och heter Höglund. Sedan börjas skrивeriet sedan magen omsköts. Den krångrar nu igen. Satt uppe till kl 1 och skrev.

Temperaturen -7°

Obs minns: de olika snösorterna på isen - som man lärde sig urskilja på håll.

Vägarbetsledaren ing. U. Eriksson i Salmijärvi hade bett oss ringa fr. Virtaniemi - (vilket skedde vid vår avfärd dagen därpå. Vi bjödos välkomna till dem. Jag träffade frun.

8/4

Vaknade redan kl. 3. Magen igen. Det mattar det där. Sedan té på sängen kl. 8 och frukost kl. 9. Ett mycket trevligt ställe. Pasviksälven går alldeles nedanför och i en bred öppen ränna. Det är varmt igen och starkt takdropp. - Något efter 10 (10²⁰) ge vi oss i väg igen - jag slänger efter som vanligt. Landskapet rätt enformigt - tallhedar men ofta rätt småkuperade. Älven här och var och stundom en timmerkoja eller ett begynnande nybygge med sina små kåkar och sina hundar. Vägen är något underligt lagd. Går ofta uppför backar där den kunde gått i svag böjning omkring i samma plan etc. C:a 6 met. bred, mycket smala broar. Här och var någon större backe som det är svårt att klara för mig genom att jag har släden framför och jag går fortare. En gång en kraftig kullerbytta och flera gånger tillbud. Jag känner att magen svär över hela denna

tålkning och mest över dessa ryck och kullerbyttor. Mår ganska illa. Glömde också att lägga halsduken om magen som jag tänkt. Slutligen nå vi kl. 2³⁰ fram till Nauski, 3 mil, där jag tänkte stanna ett par timmar för att skriva ett brev t. D.N., vilket jag ej hann i Virtaniemi på grund av att vi kommo fram så sent, men den starka solen och all opiet jag tagit för magen gjorde att jag nästan somnade över papperet och ej kunde fortsätta. Vi kommo först in i det stora timrade och blivande gästgiveriet där några vaktssoldater höllo till. Där fanns ingen mat att få men vi anvisades en liten kåk invid. Dit gingo vi och inträdde i en överhettad kammare där ett glödgat fruntimmer välvilligt lovade mat efter en timme. Gingo tillbaka till "gästis" för väntan. Jag sprang ideligen för magen och blev mycket matt och lade mig till sist på en bänk för att få vila, ty jag var också trött efter tålkningen och magen fick bättre ro. Jag sov en liten törn. Så matbud och vi gingo att tillsammans med skjuts-gossen och ännu en äta stekt korv och potatis + risgrynsvälling + smör och bröd, en härlig måltid, bara magen varit bra. Ett bra bordsdricka ökade på magens vända, så att kaffe måste cederas. Överhettningen hjälptes genom att dörren öppnades och stod så hela måltiden, ej heller bra för magstackarn. Ingenting är bra. - Jag gick sedan och lade mig igen. Kom på den idén att låta ringa ner till Höyhenjärvi, där nästa "gästis" är bygt, men ej ännu ordnats. En av vaktssoldaterna (som jag trodde) talade svenska. Resultatet blev att man ej kunde ta emot på "gästis" emedan man höll på att måla några möbler, utan visade oss 3 kilom. längre bort. Då blev jag förb., men ansåg ingenting att göra om ej möjligen stanna kvar här, ty jag kände mig genomusel. Troligen hade jag också feber. En av vakten föreslog då att ringa ned till ing. Eriksson och be honom ordna saken ty han bestämde över dessa bygnader ännu. Vilket skedde. Jag träffade även nu bara frun men hon lovade vidtala sin man och bad oss vänta på besked. Detta kom eft. en stund, allt klart. - Den som talade svenska här i Nauski är en f.d. jägare vid namn Suririnnen, som slagit sig ned här i närheten, lappmarksbiten, lever i en koja. Han gjorde sig bemärkt under kriget och utförde bl.a. den bekanta sprängningen av det ry. förrådet med sprängämnen uppe vid Kilpisjärvi 1917(?). Är fr. Helsingfors och en bildad karl. - En av vaktmanskabet hette Halonen och var son till klockaren i Enontekis. - Vi fortsätta alltså, uppbrott vid 4-tiden - jag tålkande som vanligt. Stora hedar och långa raka sträckor, en och annan backe. Tallskog som ständigt. Snön börjar att avtaga märkbart, det kan ej vara mer än c. 30 cm. vid sidorna av vägen. Blitt och blött och svårt att styra. Stenar och grushögar till hindern. Vid sidan av vägen för löst och blött att åka. Så köra vi ned fr. vägen och åka längs denna och sedan in i skog efter telefonlinje, - genom ett lappnybygge - över en joki - skog igen och så Höyhenjärvi 18 kilom. kl. 7 med sina präktiga röda hus. Det hade varit ga. svårt att färdas ty jag var matt och ga. svag. Kände mig eländig och undrade hur fan det skulle gå i morgon. Vi visades in i en kammare med enorm värme (26°) och där lade jag mig bara på den enda sängen (V² bädd var ordnad i ett hörn) och det kändes skönt. Beställde endast het mjölk för mig - och det var välgörande. Men måste ut ett par gånger. Först str. efter 10 tog jag temper. - 37,4 men den var säkert redan på nedgående för jag kände mig åtskill. bättre. Kröp nu ner och somnade snart. Kunde ej sitta uppe och skriva, vilket var första gången.

9/4

Väcktes 8 med en kopp het mjölk. Frukost 9 (mjölk och gröt). Vårdinnan verkade surare än igår (trots att hon då med stor svada försökt att förklara varför hon ej kunnat ta emot gäster. Ute +5,5° i skuggan - snön rinner på vägarna. Skidåkning ej tänkbar annat än en stund i början.

Jag känner mig betydligt kryare och bättre - tack vare ett varmt omslag om magen på natten och mjölkdieten. Jag beslutar mig för att åka i risslan, ett beslut som snart visade sig vara det enda riktiga. Vi göra upp - efter drickspengarna tinade värdinnan synbarligen upp. Vi sätta nu fart ut på långa sjöar med mål på Pitkäjärvi (c. 26 kilom.). Det var vackert att fara på de vida isarna men begynnande smältfläckar kommo allt mer i dagen, likaså små barfläckar här och var i backarna. På vägen över skogsmarker mycket vatten. Vi stanna ett ögonblick i Jordanin niva, där en genuin skoltelappgård (eller 2) som fotograferas. Ligger straxt intill älven som här flyter med öppen ränna som så många gånger förr och sedan. Jag besöker även pörtet där några täml. finklädde karlar, snyggt klädda för helgdagen i morgon, och en ung kvinna i de ry. kvinnornas brokiga bomullstyger (men ej sarafan). På väggen helgonbild, men man vägrade förstå ryska, trots att man ofrivilligt svarade ibland på mina frågor. Stugan f.ö. hemtrevlig och gav mig många minnessyner från forna dar. - Fåren gingo ute och betade ris och mossor, även renmossor. Små hundvalpar åto av vad som låg på marken (alltså varjehanda). - Foro vidare på Vaggatemjaur mot rätt högt fjäll som vi först trodde vara fi., men som var på no. sidan. Fi. d² kommo dock också snart fram. Foro upp i skog och myrar och så ned på Kaskamajärvi och så den långa Pitkäjärvi, där vi hade vår vilopunkt i det blivande "gästis" c:a 8 kilom. framåt. Vi ha passerat några små bebyggda ställen men svårt att säga om finner l. lappar. Troligen det senare den gård vi passerade str. söder om "gästis". På trappan kommer en man ut och hälsar vänligt, det är arbetsförmannen Sainio, som bjuder oss stiga in. Vi äro väntade - ing. Eriksson har ordnat för oss. Kaffe och smörgåsmat, surmjölk. Jag avstår kaffet, får i st. varm mjölk, sedan té. Skrivning en timme. Sainio har en radiomottagare, sedan i höstas, men har aldrig lyckats höra något. - Vi få ytterligare uppmaning att ta in hos ing. Eriksson och fara vidare på "Långsjön", som gör skäl för sitt namn. Värmen är nu underbart skön i släden, och jag skrattar åt mina betänkligheter att icke åka skidor. Det går helt enkelt icke. Vi fara nu långa stunder i vatten. Snön är genomsur och stora barfläckar ses överallt. En svag sydlig vind har börjat susa. Vi nå vid ett litet nybygge fram till Menikkaön och följa den mindre och östra flodarmen, som stundtals går öppen. En egendomlig liten fågel vid iskanten. (svart med vit bringa) Ön är stor och i början vacker med fina vackra små terasser och björkland. Jag tänker på st.å.fynden vid Menikkaforsen på andra sidan och tycker att landet har st.å.karaktär. Ön avslutas med ofantliga myrar alldeles fria från skog i någon form (ej heller buskar) och med stark tuvbildning). Större delen av marken är här bar och snart blir det utom på vägen bara tal om snöfläckar. Vi åka om en renrajd på 15 renar som frakta gammalt timmer av en lapp - samt se på avstånd renar som beta. I rajden voro åtskilliga renkor, vilket vi tidigare icke sett (och som ej heller användes av den bofasta befolkningen). Mot slutet av myrarna börja den ena lilla gården efter den andra att komma fram. Flera av dem äro lapska men de flesta finska, fastän av starkt lapsk karaktär. Åtminstone ett 10-tal här på ön och sedan kanske lika många efter den vida Salmijärvi fram till vårt nya nattlogi. Str. S. om sundet och vid ändan av bron däröver. Vi möta stora mängder av hästkörare, de flesta tomma liksom kommande från arbete (åtminst. 15 dylika, vilket är mycket här och nu). Kring bron särskilt norr därom är det ga. många gårdar och hus. Bäst och störst är dock "gästis" där ing. Eriksson har sitt högkvarter och sin bostad. En kraftig flaggstång markerar något särskilt (vi ha tidigare passerat en större timmerbyggn. - kasärn?^x) - samt ha sett en flygmaskin på väg härifrån och söderut). Vi bjudas välkomna av H^z och Fru Eriksson och stiga in i ett trevligt inrett hem. Ing. E. är ålänning och frun fr. Uleåborg. Kaffe. Efter en stunds pratande får jag höra om ett st.å.fynd hos veterinär

Karhunen och det blir efterskickat. Ägaren kommer själv och i sällskap med honom en handl. Malmberg och en norsk affärsföreståndare i Kirkenes Hansen med frue. Det blir en trevlig pratstund ett par timmar och té med smörgås. Vi tala om trakter och om kriget - även om ry. järnvägen m.m. Under samtalet sliter sig Hansens häst en gång men blir infångad och efter en timme en gång till, men blir icke infångad och tros ha tagit återvägen hem över

x) se nedan!

sjön och Langfjord till Kirkenes (42 kilom.) Hansens skola stanna här i byn i natt och ta saken lugnt, det är tredje gången något liknande händer dem. Norrmannen liksom de andra synas beundra vår resa. - Efter gästernas uppbrott en stunds samspråk med värdfolket varefter vi få vår kammare oss anvisad en trappa upp. Skrivning till kl. 1. - Eriksson lovar söka få fatt på major Heikel som kommit till byn med flyget. Vi skola fara med posten i morgon kl. 9. Starkt töväder ute, smått regn. Så litet snö har inte varit på länge här och den snö som finns har kommit på våren. Tövädret började här för 3 dagar sedan på allvar. Söndagen var svår storm.

Landskapet kring Salmijärvi mycket vitt och brett som en ofantlig älvdal. Österut en rad med tämligen bara fjällhöjder. Överhuvudtaget ha bergen blivit betydl. mörkare under de sista dagarna är den allmänna meningen. -

Ingen vet här något om ry. förhåll. mindre än intet. Ingenting om Murmanskbanan eller hamnen vid Murmansk. Någon enstaka gång kommer en rysk båt (av det gamla fr. Archang. till Vardö, men av dem får man ingenting veta. Lapparna i ry. lappm. utfattiga - syrjäner ses icke till (en lär dock bo i Petsamo enl. postföraren 10/4) - en militärpostering lär finnas i Ristikenta vid Nuotjaur. Man tror dock att järnvägen trafikeras helt och genomgående. Schtschekoldin död c:a 1914. Pr.gården indragen, nu något slags gränsvakt där. Kyrkan står kvar som ett minne och visas av en skolt. Prästen (ry.) i Petsamo har dock begärt att få övertaga pr.gården och ev. flytta dit. Skoltebyn (vinterbyn ovanför klostret är nu övergiven, man har den uppfattn. att den var tillkommen på ry. order för trafikens skull (vilc. naturligtvis är misstag). Skolterna vid älven bo nu i allm. fasta - på en punkt - en och annan kan dock ha en extra plats till {ing. Eriksson}. På no. sidan älven inga skolter (id.) - Obs. historien om zoologen Schoning(?) som kom hit med löjtn. Koren för många år sedan och slog sig ned uppe vid Rensvandet, gifte sig med en fi. flicka och bodde med henne (Koren avflyttade), flickan dog - Schoning for till Kr-a, vild och skäggig, kom tillb. efter några månader med en dame från Kragerö, med vilken han bodde i en jordkula i 3 år - - nu i Kr-a (eller i alla fall söderut.) Historier om flyende krigsfångar, som betalade för skjuts över älven men fördes till Boris. Gleb till ry. gränsvakten men klarades av finnar (bl.a. - - Pedersen) i Kirkenes. Denne Pedersen av finsk härstamning och "ett slags konsul i K-nes. Klerck har sålt Elvenes för ett par år sedan. Driften K-nes i full gång - brikettering av malmen - kommunistlagsmål inbördes.

Landsvägen färdig till Pitkäjärvi. Nu har order kommit att icke fortsätta till Salmijärvi utan börja där och gå på Petsamo. Den biten skall alltså göras först och skall också ändras till sin sträckning. Skall alltså icke gå till Töllevi utan följa sjön t. Kuvernörinkoski och därifrån gå till övre klostret och så Petsamo. Alltså icke som på kartan i "Petsamon opas", dock jfr. min inritning där.

Från Salmijärvi går förstas all trafik till Kirkenes dit 42 kilom. efter Langfjorden. Livligt umgänge. Ingen väg Kirkenes-Bugöfjord, annat än vinterväg.

Straxt innan vi nådde "kasärnen" (som är skola och bygd under ry. tiden) såg jag på stranden en ensam mindre och mycket vacker gran, den enda j. sett sedan bortom Menesjärvi. Enl. ing. Eriksson finns eljest ingen gran här. - Dåligt också med tallen, ty ytterst utplundrat och stulet under ry. tiden.

10/4

Vaknade 7⁴⁵. Té på sängen, steg genast upp. Stark vind med snöyra och blitt (4-5°). Vinden nordlig och ökande, men minskar fram mot 9-10-tiden för att sedan öka igen. Tog kängorna för blötans skull om man måste traska mycket bredvid. Skidåkning otänkbar. - V. kom under tvättn. och sade att postföraren var kommen och hade brått på gr. av dåll. vädret. Skönt, vi kunna fara genast vi fått mat! Frukost, trevligt dukad i det stora köket med sin väldiga fi. spis. Havregr.gröt och smörgås. Eriksson hade ringt till major Heikel, som kommit i går med flyget och bodde hos vaktbefälhav., löjtn. Mull-(?) Heikel hade lovat att ringa, varför vi väntade. Dröjde alltså under samspråk med Eriksson, men då det dröjde lät j. ringa upp igen för att ej bli för mycket fördröjd. Träffade honom då genast (kl. 9) och han lovade att genast komma ned. - Trevlig typ, något svag kanske, men kanske också dan efter. Han bjöd mig på en kinesoffa, hade främmande förut (flygofficer.) Efter 2½ timme skulle han flyga ner igen. I går hade han varit uppe till Virtaniemi och hade av den starka västl. blåsten drivits ett gott stycke ur kursen. - En av maskinerna (3 st.) hade måst nödlända (på hitvägen söderifrån?) intill Enare och står där till våren.

Uppbrott och avsked. Posten har en ry. sane med 2 renar och därefter 2 renslädar. Sedan kommer en lös renslåde för mig och en lös d^o f. Viljam. En renhud under och intet vydere. Vid avfärden springer min något hetsiga ren runt runt men med postisens hjälp (en yngre trevl. Karelare Sander Geremejeff) får vi in honom i rajden och sätta iväg i renlunk ut över Kuotsajärvi, som vi skola följa i 12 kilom. Nu igen en bitande vind, som gör att jag känner mig tacksam för vad jag pålsat på mig, maglinda, ylletröja, halsduk, stormrock. Men efter en stund förstår jag att jag gjort en dumhet som ej tog skinnskorna. Det blir kallare och kallare om fötterna, men det går ju. Skinn skall det vara i Arcticum, det hjälps icke. Men underbart är det. Snön far i ansiktet som vassa nålar igen och ger sin egendomliga karaktär åt hela landskapet. Det är ännu blidgrader (troligen) men det biter som om det vore -15° minst. Sjön är stor och härlig och vi fara mot det NO hörnet där bergen resa sig höga och "fula" och stupande som kring Jurmu ungefär. Då vi svänga in om udden och fara in på den innersta botten av sjön är där 100 meters stup och mindre, passande för hållristningar, och framspringande uddar som skapade för offerplatser. Framför sitter kareleraren och dirigerar sina renar med körstången klädd i sin syrjänpäls (även ry. la.), en idealisk arktisk bild. V. fryser i sin tunna rock men springer ofta bredvid eller efter renen och tappar icke humöret. Starka töfläckar av betydande storlek visa att skidåkning omöjlig. Str. efter sjöandan en minimal liten stuga vari en sovande krigsman. Jag byter här skor och känner mig förträffligt då vi nu fortsätta upp i ett mycket vackert landskap - en slingrande dalgång som sakta stiger och med höga starkt sluttande sidor. Tall, men mest björk som alltmer tar överhand. I början i dalbotten de typiska små runda branta kullarna som stå så pittoreskt emot fjällsidorna. - I en nerförsbacke blir min ren vild och kastar och snor samt sätter förbi hela

rajden till teten och tar ledningen. En sabla fart. Men postisen stannar och hojtar och jag får också stopp på min, som visat sig betydligt ilsk och slog med framfötterna åt mig och drar upp munnen. Sander tar nu och byter och kör först med honom, medan jag får sanien och rajden och den långa stängen. Det var intressant att få köra detta redskap också om j. också ej rätt förstår stängens användning i praktiken. Lär mig dock mycket under färden. Förrenen får nu sitt lystmäte att luffa ty det bär uppåt nästan jämnt under en timme nästan till den under bygnad varande vilstugan vid Kuvernörinkoski. Vi äro nu uppe i björkregionen och bakom oss ligger den vackra dalen vi kommit, framför oss den begynnande högplatåns kullar med en landsskulptur som markerna nedom högfjällen i Torneå lappmark. Sedan allt vidare vyer och vi nå snart passhöjden med väldiga flata trädlösa ytor och svagt sluttande björkbevuxna lider - långa utsikter framåt mot enbart fjällvärld som åt norr t.v. mot avlägset bergområde något lägre. Jag spejar förgäves i den riktningen efter havet, men snötjockan därborta hindrar sikten. Eljest ej mycket snö som kommer ner, den mer yr upp från marken. Skaren har nu hårdnat att den stundtals bär även vid sidan av renspåret, som här löper längs telef.ledningen (över hela fjällvidden tycks det). Snön är mycket djup, vilket märks då renarna ibl. gå på sidan. En gång vilja de gå in på ett sidospår - först förrenen, som Sander till slut måste leda rätt - sedan rajden som även jag måste stänkande och pustande i snön till magen föra runt för att få in på spår igen. Stängen var nu till stort besvär. Men allt sådant jämte små missöden (en dragrem gick av - en annan gång slets en skakla loss i en snedsluttning) gör bara livet ljusare. Det är en tjusning att färdas trots ansiktet som svider i blåsten. Som en pascha sitter jag på den höga sanien och manar renarna med stångspetsen eller hänger mig på stångändan i allt för snedbranta backar. En gång nära att välta men det gick med glans. Häruppe torde nu vara -5° men känns som 25 minst. V. tillfrågas om han fryser. "Nej. Jag springer ibland". Glatt och gemytligt. Slutligen nå vi kl. 2 vilstugan vid Maajarvi mitt på fjället (3 mil). Ganska bra kört med så mycket uppför och ej bästa före. Utanför huset en massa renslädar, här äro två karelare före oss, far och son och äro nu beredda till uppbrott. De hämta sina renar samtidigt som Sander går med sina. Tydl. långt till betesmark ty han blir borta c:a 3/4 timme. Sander och j. tala nu ryska med varandra och de andra karel., alla dessa tala även sinsemellan ryska. De 2 se lapska ut till dräkter, men skandinav. till gestalt och utseende. Skogsmän. Jag hämtar vatten. V. gör eld och gör ren stekpannan samt bullar upp mat. Corned beef, fett fläsk, margarin, bröd av olika åldrar och slag, norsk storkoks, kondenserad mjölk. Du har provianterat riktigt, så skall det vara! "Ja: jag blev rädd sist". - Sander kommer och har sitt kaffe färdigt - de andra 2 också några minuter. (Ingen av dem har hört om ischemtsi här under de sista åren men de ha hört om dem förut och en familj bor i Petsamo). De ha sålt fisk i Salmijärvi och sätta nu iväg i 2 rajder. Endast renslädar. Först fadern med 2 renar i bredd framför sin släde, hans nästa också 2 renar - sedan 1 ren och släde och så d^e d^e Sedan gossen med 4 slädar och 1 ren för varje och sist en lösren som broms.

Vi äta och prata och röka i den av munkarna bygda stugan^{x)} som visserligen är rätt smutsig nu men rymlig med tre rum och ett stallrum på ändan. Järnkaminspisar. Jag skriver dagbok eller pratar ryska med Sander. Han vill helst stanna här och fara på efternatten för att vara i Petsamo vi 8-tiden, men jag vägrar, varför han hämtar renarna och kommer med dem så att vi fara ½6. Fotograf. utanför stugan. Nu har det lättat och himmeln framträder, dock fortfarande ga. vass vind. Vi ändra nu på skjutsarna så jag far i mitten igen på ensam rensläde, har bra fotstöd

x) Av dem endast ett rum, sedan tillbyggt

och ryggstöd (min sovsäck.) Vi fara nedför backarna förbi sjön i riktn. mot annan stuga på andra sidan dalen, som jag dock sedan ej såg att vi foro förbi - och upp mot höjdkammen i öster. Vi stiga ga. högt, nå c:a 500-metershöjden (en ansenl. höjd i dessa trakter), björkskogen tar helt och hållet slut, endast kalfjället är kvar, där telef.ledningens stolpar se spöklika ut. Från höjden en underbart vacker utsikt bakåt över fjällsjön (som påminner mig om Finsesjön l. liknande). T.v. följas vi av en låg höjdkam som jag är frestad att bestiga för att möjligen se havet, men Sander påstår att man icke kan det. Nu börja långa backar ned på andra sidan i stark fart, in i björkskog (gles fjälld²) igen och så ett par timmar framåt. Terrängen rätt kuperad, men i det stora hela som en bred dal. I botten på denna går gränsen mot Norge. Vi stanna ett par minuter i Vuoremi öde "gästis", en praktigt bygd gård i fjället med brunn etc. Endast en mindre stuga öppen för vägfarande nu. Str. förut hade vi farit om våra karelare, som tagit sig en vilostund. Vi fara vidare. Temper. nu -5° (Kl. 7¹⁵) men känns som sagt otroligt mycket bistrare. Blek och underbar dager på snön, solsken i sista beslutet på vissa toppar. - Underbar snöväg - en hel kulle som bildat som en driva, snön hade yrt över och brutit sig och det såg ut som en jättevåg som bröt sig i toppen - 50 m. lång, 7-8 m. hög. I brottet grönvit och grönblå. Vi färdas och färdas. V^s ren blir yster och han far nu först. Jag kommer i allt gladare stämning och sjunger Bellman allt vad jag minns. Renarna trava nu oförtrutet allt vad de kunna - praktiga djur. Nedåt bär det så småningom. Vi nå Näsykkjärvi som var oväntat lång - så en del höjder igen i kvällsskymningen och sist plötsligt en platåkant och nedanför oss en vid dal - i vars mörka djup ett större hus långt borta varur starkt ljussken ur 2 rader fönster - det nedre klostret - Petsamo! Målet! Jag visste ju ungefär hur det skulle se ut, men det kändes ändå besynnerligt - befriande och stärkande. Jag var nu i bästa vigör - trots att jag fått tre postpaket att hålla reda på från en av renarna som fått för mycket. -

Här på platåkanten vänta några lappar i Enaredräkt - vilket jag ej väntat mig få se här och flera komma upp ur backens djup. Vi måste vänta på dem för att komma ner i rensparret. I den skumma dagern ser jag att det är några långa karlar samt några kvinnor - de köra sane med 4 renar för (liksom jag i morgse såg en sådan släde och efter den en körakja med en ren vid Salmijärvi) men dessutom var där minst en körakja. En av karlarna (minst) var full enl. V. (av majoren hörde jag sedan att det finns några finska lappar "Halta" i Petsamo). De backar som nu komma äro särdeles branta och slingrande och renarna få en otrolig fart. V. blir nu sist - hans ren krånglar. Jag tror att jag ideligen skall kollidera och krossa nästföregående släde, men märker snart att jag själv ej behöver hålla igen renen som därav bara blir orolig, han själv sköter bromsningen fint trots den rasande farten. Efter långa svängar och ravinliknande vägpass nå vi ned på en flat slät med det lysande huset framf. oss, som vi nu nalkas snabbt. Ytterligare en ravin - en älv (Petsamo?) där en av ry. munkarna bygd kraftstation som nu kommer finnarna väl till pass (det starka ljuset var alltså elektriskt!). Därpå upp för en lång backe - förbi den stora klosterbyggnaden och gott stycke och så ned igen förbi en tjasovnia och en kyrka och stanna till slut framf. några ryssbygda trähus - här bor major Heikel. Han kommer efter en stund och vi tåga upp till honom. V. får fortsätta till Parkina för att få rum där. Kl. är c:a 10. (6 mil).

Hos majoren en liten trevlig våning där en soffa bjuds mig bäddad med norskt duntäcke samt té serveras med smörgåsar, som smaka skönt. En

väldig isbjörnshud på väggen av ståtliga dimensioner och praktfull glans. Vi samspråka nu om allt möjligt till kl. 12 sedan skrivning en timme.

- Under färden hit i dag tänkte jag på min tillryggalagda väg - såg tillbaka i tankarna på de väldiga markerna som nu få sin avslutning i havet. Här nere är terrängen lika stor på ett sätt, men i detaljerna oroligare och vildare, med klippor och stenblock i dagen överallt, älsta mörka bergarter. Detta jämte den ytterst glesa björkskogens dungar som ofta gå som mörka ränder efter bergsidorna särskilt i "skogens" övre kant, ger landskapet sin särprägel, som nedåt fjordbotten blir rätt dystert.

Majoren och jag resonera om möjligheten att komma in i Ryssland, d.v.s till Murmansk och fram t. banan och sedan över syrjänbyarna. Han tror det först möjligt på grund av att det finns något slag sovjetkommission i Vardö som nog kan meddela visum (eft. telegrafering förstås), men inser sedan de stora svårigheterna på gr. av den spänning som just nu ligger i luften häruppe och vidare därigenom att vi varit tillsammans. För min del går det nog ej heller på gr. av att det skulle dröja för länge att få visum.

-

Jag tänkte i kväll under slutet av renfärden på detta landskap som är en utkristallisering av en ny sida av Arcticum, dess kustland. Hur obevekligt det är. Hur underbart vackert i sin hårda glans, sina kyligt sköna dagrar, sin hårdpiskade snö, sina vridna glesa björkar. Hur vacker - men endast för den som är rustad att möta den och vågar se den i ögat. Men hur obevekligt grym för den som icke är rustad. Skoningslös - tigande - förintande. -

11/4

Temper. är hög. Starkt blidväder hela dagen. I Ivalo hållregn enl. telef.meddel.

Vaknade vid ½8-tiden av min något oroliga värds vandringar i rummet bredvid. Fram och åter - fram och åter med knarrande stövlar. [likadant varje morgon - stackars hyggliga karl. Man kanske skulle bli lika nervöst lagd själv i denna avkrok]. Hade emellertid sovit gott och njöt obeskrivligt av tanken på dagens stillaliggande. Men här ska arbetas för farao. Artikeln till D.N. som jag skjutit undan måste göras färdig och förbered. göras t. vidare resa i någon riktning. Té kl. 9, frukost 11. Allt utmärkt lagat och serverat av majorens hushållerska Selina Kaaret fr. Järvenpää, en skatt av stora dimensioner. Vi ha livliga samspråk om allt möjligt - om Finl. och Norge häruppe framf. allt.

- Vid 1-tiden ordnas badstuga nere vid det av munkarna anlagda elektr. verket och dit gå maj., jag och en löjtnant (Karkula?). Trevligt bygd bastu, bygd av **[Illustration sid. 158 orig.]** sköttes av majoren med van hand tills svetten dröp om oss. På återvägen mötte vi de 2 flygoffic. som äro här, major Sommerlahti? (chef för Finl. flygväs.) samt fänr. , hans förare. Major S. en angenäm karl. De gingo nu i bastun sedan träffades vi till middag, hos maj. H. - Det arbetades en del av mig före middagen och något efter midd. Därefter blev ej mycket. Flygarna kommo till téet med hemgjord likör med jag tyckte då bäst att ta fram min Enarekognac. Den senterades och dess rester tömdes samvetsgrannt av värden, medan han fyllde på åt oss av likören, som var stark, brygd på "96^{am}". Vi hade mycket angenämt under samspråk om allt möjligt. När gästerna gått fortsatte vi till majoren förtärt allt drickbart - och vi hade mycket gemytligt. Han kom in på fi. sv.

konfliktämnen - eller enl. vad han ansåg bristande konfliktämnen - och talade oförblommerat om fi. chauvin. anda, som tydl. är också starkt riktad mot Sverige. (Norrbotten, Åland) Ang. Åland hade han ett kuriöst förslag om dess befest. av Sverige, men med behåll. av fi. överhöghet. Hans ställn. som finl.svensk hindrade honom icke att anse att den sv. stammen i Finl. borde bort om den ej visade sig livskraftig nog. Vi kommo förstås mycket sent i säng.

Elektr. ljuset slocknar vid 11-tiden.

Tala också om den engelska tiden häruppe - (eng. + serber)

Sände telegr. på e.m. t. D.N.

Hundhistorier av visst psykol. intresse för uppfattn. av majoren själv. Likaså historier rörande rysstalande individer.

V. kom på e.m. och talte om att han supit ur all kognaken i ensamhetsbedrövlighet. Hade gått ut åt Trifonehållet och satt sig under en klippa - -

12/4

Starkt vattendropp fr. taken redan kl. 8 (+3 till 5°)

Vaknade som i går. Dagen förflyter som då med inomhusarbete och ressonemang av stort intresse. Fortsätter och avslutar under dagen min artikel. Post går först i morgon (end. 2 ggr i veckan). Bestämmer mig för att ta ångbåten som Petsamobolaget låter avgå från isen här i fjorden tisd. morgon till Kirkenes för att hämta salt. V. kommer morgon och kväll och får sina order l. rättare inga order annat än liggorder. -
Förmiddagens sensation var en renhjörd på c:a 800 renar som kom utifrån på fjordens is och uppför älven ett stycke, ledd av en sane - och följd av ett par d^o + folk och hundar. Förläggningens hundar ställa till en del trassel. Fotograf. -

E.m.^s sensation var ett telegram fr. New York fr. Thord. Märkvärdigt var väl att jag i går icke fick post hemifrån.

Av något påskfir. märks här ej ett spår annat än äggen till frukost och en mycket god mat alla mål. I dag middag ripa och t. efterrätt hjortron, underbara! Hjortron finns i stort mängd och bara i år har exporterats t. Norge för 300.000 mk. enl. majoren. Norska komma med hela skutor och hämta och befolkningen går man ur huse och plockar. Majoren själv har 100 kg. inlagda och 50 kg. lingon varav även finnes mycket. Dessutom finnes förstås blåbär. Ripor torde exporteras ett 15.000-tal. Priset ungef. 6-7 mk.

Hade sedan långt samtal med Selina, som känner Enare - och Pasviksområdet perfekt och talar god norska. -

Majoren och de andra äro på kortspel mest hela dagen men vid 9-tiden kommer han hem - - Trevligt samspråk till 12-tiden om allt möjligt.

Temp. -3 gr. kl. 10

13/4

Vaknade som i går. Temp. +2° och takdropp. Dock högre luft i dag. Efter en trevlig frukost avslutas posten och avsändes. Majoren plockar fram frimärken åt Ingvar och jag skriver dagbok. Skickar post till Sthlm. Dagbok. Vid 1-tiden går jag på en promenad utåt fjorden genom Näsykkä och Parkkina och gamla kapellet. Tänkte på hur vi kommo här förra gången och börjar att erinra mig en smula därav. Av landskapet och vägen alltså. Här

är gammal flodbotten över hela dalen vari älven (l. älvarna) skurit ned ganska djupa fåror eller helt bortskurit stora öppna partier. Rester av denna äldre lagring ses bäst efter dalens sidor, men här och var en åsliknande rest fristående också såsom intill Näsykkä. Mot utloppet, där tidvattnet gör sig starkt kännbart får därför dessa nya "fåror" stor bredd och hela landskapet ett kraftigt sibiriskt tycke med sina höga flodstränder jämna upptill. Besöker det gamla kapellet vid Parkkina (foto). Marken ute på terasskanten bar. Bergen som här kanta dalen visa ofta branta nakna klippartier med lodrät struktur (veckning l. på kant rest lagring?). Ebb nu och vattnet strömmar hastigt utåt mot den ständigt öppna fjordbotten mell. Parkkina och Trifona. Därutanför isband så långt man ser. Fjorden krökes och man ser ej havet. På östra sidan dalen den lilla byn Gagorka. Jag tar vägen tillbaka över den lilla andra älven på en bro [*Illustration sid. 162 orig.*] vars kistor ha överskjut. stockar, tydl. bygd av munkarna, som så gott som allting här. Förbi "kasärnen" och tegelhuset (tegelupplag, där munkarna hade 800.000 tegel som de själva slagit här i Petsamo. Bolschevik. skulle ta tillbaka alltsammans före en viss tidsfrist, mer hunno endast ta 600.000, varför finnarna nu ha god nytta av resten. Enl. Heikel finns här gott material för tegelslagning. Den lilla k:ogården med sin stenmur av klappersten och sina förtvinade små björkar borde jag ha fotograferat. Den är möjl. gjord av finnarna, i alla fall ett par fi. namn där, de enda. Utanför några ry. kors. - Efter en angenäm middag allmän uppsnyggning för att gå på ett slags skyttefest i skolan. Dessförinnan kom V. och anmälde att skjuts erbjudits till båten i morgon för 150 mk. Jag ansåg det åt h-e för mycket, men Heikel sa att det var vanligt trots att han medgav att det var för dyrt. Här finns ju åtskill. hästar i byarna, och man tycker att arbetsförtjänst här vore tämligen ringa. Heikel erbjuder nu militär skjuts, vilket naturligtvis accepteras villigt. Vid 7-tiden foro vi (kapten A. Sommersalo och fänrik Pukkinen också) i 2 snabba slädar till Parkkina och deltog i festen. En föreställningssal och en "foyer" med förfriskningar. Fullt med folk, finnar mest, men även åtskill. med karelare och svenskfinnar (t.ex. Apot. Dahlström m.fl. och några damer) Kaffe och rökning, tombola etc., auktionering. Deklamation, sång, föredrag, skådespel, det senare delvis mycket bra utfört. Jag träffade här den förr omtalade syrjänen (som kallade sig ischemets, liksom man här aldrig säger ordet syrjän efter vad jag förstår). Jag slog mig i språk med honom. Han hette Semljaskin och var kommen hit direkt fr. Petjora eft. vad han sade. Han hade för 8 år sedan sist varit i Lujaur (men hört en del därifrån sedan). Där trodde han nu fanns 32 familjer. Av samojeder endast 5 (högst 7). Det framgick ej klart om han här menade familjer eller individer. Renantalet hade gått ned mycket. Han trodde ej att de hade mer än 6-7.000 renar. Han var medellängd, mörk, skägglös, med starkt hopknapna ögon över kraftiga kindkotor. Dock ej snedställda ögon, men ändå möjligen något samojedblod. (Enligt V. skall här även finnas en ung syrjänpojke). Vi lämnade festen vid ½12 tiden. Vackert under återfärden. En ren mellan några hus mot det glänsande öppna vattnet i fjorden. Det mörka klipporna i dalsidorna (ovan snön nedtill) kommo nästan inpå oss i mörkret. - Skiljsmässa fr. Sommersalo som verkligen var en angenäm bekantskap.

Ett par ° blitt antagligen. Delvis stjärnklart.

14/4

Vaknade vid 6-tiden och gjorde mig i ordn. Fruk. 7 med majoren, som sedan lade sig igen. Ser ut att kunna bli täml. hyggligt väder. Vi körde vid ½8-tiden och hämtade på vägen upp V. som blivit orolig och mötte oss. (Han bodde i Parkkina och hade provianterat där nu). Foro ut till Trifona över den lilla utm. vackra lilla sidodalen där med sin slingrande ström.

Här i Trifona det sista gästgiveriet, som ännu dock ej öppnats ännu. Därifrån ned på isen och rätt ut och längs över fjorden här i mycket vattenslask. En fiskare på isen - mitt ute. Vackert bakåt nu - inåt fjorden med de vita bergen som en dröm - däröver vår väg gått hit upp.

På östra fjordstranden en liten by - likaså några gårdar på V. sidan, bl.a. en jordtäckt bostad för en lapp. Liknade misstänkt en gamme, fyrsid. med slutt. sidor och pyramidalt tak. Fönster. Här bredvid även en norrman bosatt. Vi lämna fjorden och fara upp en brant backe innanför ett näs utanför vilket det öppna vattnet började. Uppe på backen med utsikt utåt och inåt en liten färdstuga med 2 rum. Utåt en helt öppen fjord (havet ännu ej synligt. Några skjöjter ligga ankrade hitom en udde, den ena är vår farkost. En liten öppen båt under segel och snart en större. Äntligen. Vi lämna släden och bära nu våra saker till stranden där vi snart hämtas av en pojke från skjöiten. Vi äro de första. Jag tar en munfull av det ljuvliga havsvattnet - kristallgrönt, skimrande rent vid stranden blågrått utåt^{x)} - Skjöiten en vanlig mindre, antagl. 10 tons. Jag rör i land och besöker en liten torvkåta som ritas (+ foto). En annan dylik syns på land bakom till ett näs några 100 m. längre ut där en rad båtar ligga uppdragna. Så småningom infinna sig nu passagerarna men från 8 då vi kommo och till 10 då den sista kom är en förb. lång tid att vänta, när det sagts att båten skulle gå ½8. De första voro ett par karelare, därav den ene vår länge vän från fjället, sedan kom skepparen och besättningen på den fi. ordinarie ångbåten som nu skall hämtas efter reparation i Tromsö. Sist kom forstmästaren Koskinmies (Forsman hette han förr). Han hade mitt förakt redan för namnbytet skull, nu än mer för dröjsmålet skull - dessutom var han visst beruskad enl. V. och vi talades ej vid på hela resan. Vi gå ut kl. 10 men först ett långt dröjsmål vid de uppdragna båtarna, varav en var karelarnas och skulle med ut till Nurmansätt. Sedan över

x) Jag doppar förstås skidornas spetsar också!

viken till Liinahamari, där brygga och större magasin, varest karelarna hade en hel del mer l. mindre trasiga förrådsartiklar, tunnor etc, som ombordfördes. Här eljest en grupp av 5 små hus, av vilka åtminstone ett par boningshus och ett ensamtliggande, varinvid ett stort ryskt kors. Brygga som anläggning tillräckligt gamla för att ha gjorts av munkarna. Nu först str. efter 11 började den riktiga färden. Kajutan hade nästan genast tagits i besittning av gäster och besättning, som där drucko kaffe och en del annat samt spelade kort. Jag föredrog att vara på däck och förblev där hela dagen med några få stunders avbrott för att värma mig. V. kommenderas att koka kaffe och detta inmundigas därnere under kortspelsträngsel. Vi gå nu ut fjorden och äntligen kommer havet!! - Det känns underligt att se denna öppna rand som jag strävat så länge efter. Dyningen kommer med en gång - tung och seg som sig bör. Vinden är f.ö. på sydkanten, SV. visar det sig sedan. Fjordstränderna äro nu högre och ha större och allvarligare linjer, med de tämligen sönderbrutna och småkulliga därinne. Isgrönblåa lysa issvallen här och var. Måsar skrika - ett lågt svart skär passeras. Herre Gud vad det är underbart att vara på havet igen.

Borta där ute i NO lyser allt mer och mer fram Fiskarhalvöns långa jämna och ganska höga linjer. Där ute är allt mer vitt, mer jämt vitt som på ett gräsfjäll skall vara. Det bildar en stark motsats med den här kustens branta bergsidor med sina mörka och vita fläckar om vartannat. Där ute synas Hen-öarna som vita streck över havsytan. Jag börjar att missunna finnarna denna kust. Vad farao ha de för historisk l. traditionell eller annan rätt här? Endast de sista generationerna ha de visat sig i sitt eget övre Lappland och här i Östfinmarken. Hur gamla

karelarna är här har j. ej klart för mig, men norrmän och ryssar ha verklig rätt ur många synpunkter och - naturligtvis lapparna. Nå - finnarna få väl antagas ta arv efter lapparna. Men de borde då också erkänna detta.

Vi gå in till Nurmansätt - östra viken. Ett tjog små gråa kåkar (enrums) mitt på näset som är gräsbevuxet. På yttre sidan landhalsen en liten brygga och därinnanför ett litet kapell (fyrkantstuga enklaste slag med ry. kors på taket). Karelarna lämna oss här. Ur en och annan stuga ryker det. Här är vackert och grävning torde kanske löna sig.

Vi fortsätta nu och styra nu efter den finska kusten mot udde efter udde - timme efter timme. Skjölten stampar, sjön går emot när den kommer kranbalksvis från babord. Jag är glad jag pälsade på mig de paltor jag hade, det blir ändå kallt efter en stund, svinaktigt kallt ibland. Men jag rör mig på däck och är bara nere två gånger. Det sups nu hembränt ombord eller är det 96-an? Supningen försiggår nu mest i styrhytten och man försöker sjunga. Kursen tappas rätt ofta. Något slags större sjömansvärdighet har jag ej sett och ser ej heller nu. Men måste ju medge att fylleristerna störa mig icke mycket utan söka så mycket som möjligt supa i skymundan för mig. Vi inta kaffe och enkel middag på däck. Massor av sjöfågel, som ofta ligger oss mycket nära. Tist efter vad j. kan se mest. Närmare mot Jarfjorden och bortom stora mängder med tumlare som gå i båda riktningarna med stor snabbhet och ofta springa upp med större delen av kroppen. - Fiskarhalvön är lysande vacker. Skada att jag ej kunde komma dit. Heikel ansåg att det skulle kosta mig minst 3000 mk att få en båt ditut och tillbaka nu under fisketiden. - Den finska kusten är förvånande lång när man far så här långsefter den och det dröjer länge innan vi nå gränsälven och så Jarfjord och så Holmen grå, där vi då äntligen svänga in mot gamla Kjelmön och Kirkenes. Underliga känslor och vackra minnen då jag ser på Kjelmön. Det var en härlig tid. En ny fyr med fyrvaktarboställe uppbyggd vid Holmen grå. Jag hörde sedan att här ofta är mycket svår insegling på grund av täta dimmor innifrån fjorden. Förut ha vi en lång stund sikt Nordvarangerkusten från Vardökanten och inåt och nu syns hela landsträckan där. Längre in börjar det lugna och klarna. Vattnet lägger sig snart nästan blankt och speglar förunderligt och betagande de snöiga strandbergen, nakna på all vegetation. Vi möta isstycken, som visa de förunderligaste former genom avsmältning och vinden. Så en väldig rök inne i fjorden briketteringsverket m.m. vid gruvorna - ett par väldiga skorstenar invid Langfjorden. In t. vänster ett stort sågverk ("Pasvik tömmer") och längst därinne Elvenes, där vi gästade sist. Rätt stora fjällbjörksskogar kring sågverket, men isolerade.

Så Kirkenes, som sannerligen har förändrat sig. En stor brygga, där nu 2 sälfångstfartyg ligga, en väldig kåkstad - ej ett träd - samt smuts i stora mängder. D.v.s. sot m.m. från verket, som gör hela stan till en ful fläck i landskapet. Vi lägga till vid bryggan - och få snart tull och polis ombord. Betala vår skjuts, varpå polismannen visar vägen till hotellet. Får rum och skickar "gutten" ner efter V. Uppsöker H^z Hansen i Esbjernsens förrättning - får no. pengar och honom som vägvisare till politimesteren Håvie-Thoresen sedan major Klingenberg vid Sörvar. bataljon visat sig ha rest söderut för sjukdom. Pol.mest. utm. älskvärd - vi prata en stund så bjuder han på supé kl. 8 och j. går att ordna för mig och V. Denne får pengar och smörgåsar och försvinner - har fått rum under mellantiden. - Hos pol.mest. träffar jag sorenskriv. Brederup som just är här idag. Han bor i Vadsö och har Nord- och Sörvaranger. Far i morgon med hurtigruten som jag. Han är mycket angenäm men rätt tyst. Också rätt ny här uppe. Det är äv. pol.mest. (ett par år ungef.) men har satt sig in i sakerna ordentligt och ger goda besked. En utmärkt men typ.

no. supé med smörgåsbordet på gående hela tiden och öl och té om vartannat i ett kör. Ett fint och verkligt stilfullt hem. Frun dessvärre bortrest. Rödvinstoddy - utmärkt. Vi sitta till 12.

Sorenskriv. bor på samma hotell och vi få en pratstund. När han blir ensam blir han livligare. Han upplyser att pol.mest. urspr. är teolog, en egendoml. utveckling.

Rummet litet och något svalt, men hyggligt med elektr. ljus och duntäcke förstås.

H^z Hohl hade tydl. ingenting att säga till om i sitt hotell och fru Hohl var fan hacke mig lite långsam av sig. Det dröjde en god kvart innan j. fick besked om j. fick rum 1. ej när j. kom.

15/4

Kaffe på säng. V. kom också. Han hade bra. Jag får ej tid att besöka verket som j. tänkt. Eft. frukost går j. till pol.mest. och pratar en timme igen - läser hans artikel om finn-frågan mot fylkesmand Lund. Artikeln har han ej tryckt ännu på Lunds telegraf. anmodan. Jag fick läsa den och fick hans medgivande att skriva om saken om j. ville. D.v.s. hans synpunkter också. Han ville dock först läsa det, men det låter sig väl knappast arrangera, så framt j. ej skriver artikeln nu. Men j. måste först se de inre finnbygderna. Får sifferuppgifter m.m. - Sedan ga. brått att hinna banken och posten och Hansen och Hansens fru som väntat med kaffe sen 10. Hon blir förtjust när j. haffar henne på gatan och kaffet inmundigas i en fart. Så ombord - gamle Haakon Adelstein!

Ut fjorden i fint väder, frisk sydvästl. bris - blå himmel - sol! Sorenskriv. och jag sitta på översta däck ända utom Skogerön och leka sommarturister. Mestersanden fotograf. i förbifarten.

Egendoml. fasta och kyliga molnbildningar på det blå. Likna stora avrundade isstycken, men vitkalla. Hela Varanger visade sig i sin prakt - öppet - vitt - och vidsträckt. En underbar dag. - Efter 2½ timme Vadsö som ligger med sina hus som utströdda i den jämna snöslutningen vid stranden. Ej ett träd ej en buske, bara vitt. En präktig molo i V. och en stor hamn, delvis fylld av loddegarn eller - stäng, varur lodden östes upp nu för att tas med båten. Garnen lågo som stora cirkelar på vattnet med båtar inne och ute. Garnen uppbyros av ett antal småtunnor. Sorenskriv. utvisade stans märkvärdigheter och följde mig (jte frun som mötte) och visade Tekla Olsens hotell) Där beställde j. rum f. i morgon, men då j. hörde att ingen hurtigrut förrän fredag till den dagen (lokalskeppet kommer kl. 1, hurtigruten sent på kvällen - jag tar väl lokalskeppet). Låter nu V. och "gutten" (gammal man) ta grejorna utom ryggsäcken - och äter min middag i ensamhet. Sedan tar jag en promenad genom byn, vars butiker dock alla äro stängda mell. 2-4 enl. allm. överenskomst. Kl. 4 besök i stans bokhandel som ingenting har.

Pojkar vid varje hus göra vårarbete d.v.s. göra vattenkanaler och skotta snö från husväggarna. Snön smälter i stora massor - det är mycket varmt.

Åtskilligt med lappar. Särskilt kom det en stor mängd med lokalskeppet inne från Nässeby - ett 50-tal troligen, alla i dräkt. De flesta buro den uddiga kuddmössan. Inga pälsar, utan koltar (end. en päls på en sjuk lapp som kördes bort).

Åtskill. finska hördes också - men mest norska. Alla barn j. hörde talade no., men j. var ej ute i inre l. yttre Kvänbyn. Några hus rätt prydliga, låga och vackert målade samt med små trapputsprång.

Avfärd vid 5-tiden först. Loddelastningen höll aldrig på ta slut. Ön utanför hamnen, låg och fylld av "gäll" för fisktorkningen, borde övergå. -

Vi följa kusten nära ett stycke men så allt längre ifrån. Ekerö mörka tvärbrant med sitt fågelberg får j. ingen vidare uppfattning av. Sätter mig att läsa eller går på däck och gnolar för mig själv och har det bra.

Under supén - då även kapten och de tre övriga medpassagerarna äta - kom Vardö. Ljuvliga friska doft - tång och fisk - hessa måsskrik i mörkningen - hamnen tämligen tät av fartyg av skiljda slag, varibland även bevakn.fartyg. Heimdal. Båtar in - och båtar ut. - Jag får fatt på "gutten" - ja man har ringt från Kirkenes. - Jag har inte ett smul minne av stan sen sist mer än hamnen och att stan låg på Ö. sidan därom. Grand Hotel stenhus (stans enda eft. vad j. sedan tyckte mig se, utom några betonghus). Ett stort och bra rum. Även här elektr. ljus. Kl. 9³⁰.

Jag försöker att få tag i stans enda bio som har sin sista förest. 9¹⁵ men finner det ej där det skall ligga "oppe i gaten", förrän nära 10. - Har först gått den förskräckligt långa huvudgat. i ända. Men det är trevligt. Från stranden den underbara doft som är en kär allt från Grebbestaddagarna och hundrade norska och svenska platser under åren. Skvalp i stranden av dyningar från havet - båtar och fartyg ligga i samma sträckriktning genom ebben som går ut. Därute rör sig farkoster av obestämd storlek.

I gatorna dunkelt, båtar överallt omstjälpta l. rättvända - snö över hela gatan men under stark smältning. Inget gatuliv att tala om men grupper av karar här och var ett några flickor arm i arm som nojsa. Jag går runt och upp på östra ön. Några radiomaster och "gäll". Ännu en gång ned till hamnen, där bodarna stå på sina långa ben ur fjären. - Jag ångrar icke att jag for hit. Här är begynnelsen och änden. Och denna ände är ändå inte det allra sista slutet, men det är den sista centralen så att säga för skandinav. språk och kultur. - Jag ser på det fi. Petsamo med en stark misstro härifrån. Om där åtminstone fick vara ett svensktalande element - - Nå - jag tror knappt att finnarna orka föra sina planer igenom om Petsamos utnyttjande, det blir nog bara en black om foten. Så framt de icke från början inrikta sig därpå och på ett ständigt ekonom. minus.

På kvällen under resan +8 gr.

16/4

Kaffe på säng kan j. ej neka mig och så att få dra mig till 10. Sedan frukost och uppsnyggning. Jag uppsöker major Holter på fästningen per telefon. Han har dock icke tid förrän kl. 8 e.m. och skall då söka mig. Jag kan icke komma in i fästningen men får höra att där finns ingenting att se annat än en stock med inskription sedan Krist. IV^s besök 1590-talet. Fästn. är här bara c. 200 år. Den gamla fästn. låg vid Vågen. Så går j. ut och söker pol.mest. som bor ytterst ute i den långa gatan. Där en underhuggare som i givakt talar om att pol.mest. nu sitter som bankdirektör mell. 12-2. Jag uppsöker alltså Vardö sparbank och finner min man, pol.mest. Arne Aas, trönder. Ytterst angenäm, sedan första överraskningen lagt sig. Han följer mig runt själv en halv timme och därpå blir j. inviter. till supé kl. 9. Det är som tusan att j. ej skall få gå på bio! Men naturligtvis tackar jag och förstår hur nyttigt det är.

Vi bese den gamla fästningsplatsen - en liten låg terrassutvidgning i själva gatan i S. Vågen, bara några få meter (kanske 6-7) över flomål och

på fr. Ö. sluttande mark. Angripbar alltså från detta håll. Konstigt läge. Men troligen har den haft vallgrav. Det skall finnas en 1600-tals teckning av den, enl. pol.mest. Vi möta Richard Bodin (?) den farligaste av alla kommunister i Finmarken säger Aas. Trotskis goda vän och ofta i Ryssland dit han reser fritt. Han är ej no. undersåte och behöver ej pass till Ryssland. Som född i Norge får han också ut. vid. komma tillbaka. Trotsski arbetade här på bryggan under sin flykt från Ryssland under kriget. Här var då en märklig och viktig spioneri- och annan central. Sylvia Pankhurst klarade sig förbi här till Ryssland och allt vad polisen fick av henne var något blusliv som ännu finns att se (d.v.s. det var väl någon koffert). Bodin var en lit. och ung karl med pigga bruna ögon. Såg inte ut som en "finne" utan som folk mest. Han redigerar en tidning som är organ även för norrmän på ry. kusten. Skrivs alltså på no. - Pol.mest. för mig nu ned på en av bryggorna och föreställer mig för ägaren, Andreas Lie (urspr. fr. Bergenskanten, men varit dräng här uppe och gift sig med en gudbrandsdöling från Sörvaranger), en lång och senig karl med bockskägg som jag. Vi bese nu levertrankokeriet och avsmaka den färdiga brygden (fiskleverolja). Smakade som märgbensflott ungefär. Kokas med ångrör. Mycket intressant. Sedan den rena oljan tappats av, återstår den s.k. graxen, varur pressas mer olja ("surtran"?), som användes för industr. bruk. Jag ber att få återkomma och är välkommen.

Middag på hotellet. Landsöl = svagdricka. - Sedan vilar jag en stund, varpå kaffe. En promenad uppöver berget i öster. Beskådar de väldiga massorna med "gäll" där man nu börjar hänga rundfisken och fiskhuvudena, som se ut som stora bananknippen eller väldiga musselskal på håll. Klättrar upp i snön till en av de högsta pyntarna samt betraktar havet med sina många båtar. Något myller är ej därute - men båtar av alla storlekar äro spridda över en ofantlig yta med bestämd anhopning här och var. Fotografering, fastän något sent och mulet. Hon är nära fem när jag kommer ner till Lie som bjuder mig in i sin kammare. Hans stora hus får han ej komma in i. Han hade det hela sålt ett par år och då blev huset uthyrt och nu är lagen sådan att de ej kunna fås bort. Därför får hans fru bo i Trondhjem och han och sonen här. Denne är en 25-30 års kraftig sjöman, som bara varit hemma 2 år och nu skall taga affären. Men sjömannen sitter djupt och går nog aldrig ur. En sorgfri kraftfull och rullande typ med nordlandsmålets sjungande trevliga mål.

Lie är full av liv och stolt att få visa sitt "bruk". Han har även hermetikfabrik, (fiskeboller), gör tennburkar själv, likaså lådor till förpackning o.s.v. Det tar ett par timmar att grundligt gå igenom allt och Lie gör det grundligt. På hans kammare får j. tillfälle att höra honom göra upp med en kvän, som köpte en "egendom" av honom i Vadsö. Kvänen, en äldre fiskare av trevligt och trofast utseende - ej heller alls "finne" till typen, hade tolk, en kvänsk skräddare, som verkade folkskollär. men var rätt lågmält och f.ö. underlig. Verkade som en mycket intelligent man. Var kanske generad f. mig. Lie var också intressant att studera, affären gick raskt - underbuden kommo raskt även fr. honom själv och man enade sig om 2250 kr., varav 500 kontant nu och resten i terminer. Kontrakt ansåg finnen ej behövas, när Lie föreslog det och detta tycktes också behaga Lie. Sedan kom efter en stund en gammal lapp inklivande inne ifrån fjorden och begärde arbete. En underlig och sjuklig typ, helt säkert ej normal. Arbete skulle han få - men han ville också ha "husa". Lie föreslog till slut arbete inne på en plats på fastlandet där han hade fisk-"bruk" också med avresa efter några dagar och under tiden arbete här på bryggan med rensning och hängning och "trä'hoder" etc. Sprit? Nej - aldrig en droppe. Vill inte ha hembränt och inte kognak. Ja, d.v.s. om gamla tiders kognak. Men inte mer än ett kvarter eller två. Jag passade på och pumpade den konstiga gubben på

stenen vid Mortensnes etc. då jag hörde han var där innifrån och fick en del upplysningar, som böra kontrolleras.

Lie utlovade mycket folk i hamnen i morgon och mycket fisk, varför j. beslöt att stanna till hurtigruten på kvällen i morgon. Gick nu till hotellet och ringde upp majoren för att få honom att komma i morgon i stället, men det gick ej. Men han kom litet tidigare nu i stället. En äldre, byråkratiskt omständig och efter sin tanke reserverad men ytterst älskvärd man, med tydlig fåfänga men samtidigt ärligt omtalande att de frågor jag ville komma in på voro honom ga. obekanta. Och det voro de verkligen. Hans personliga uppfattning var dock intressant att höra. Han har varit här i 10 år, men har ej varit mycket omkring. Kväner tas icke till garnisonstruppen, men detta skulle jag ej få tala om officiellt. Nå samma är förhåll. på alla landets fästningar. Alltså barn och utländska undersåtar - av vilket slag som helst.

De fi. kartor j. visade honom syntes honom helt främmande. Här är alltid lugnt under fisketiden, trots att det är mycket folk. Inga oroligheter av något slag. Konsul Brodtkorb borde kunna ge mig de bästa upplysningar men han är nu sjuk. Vid ½9 tiden följdes vi åt och han mig ända till pol.mest. - Rätt mycket folk på gatorna, alla hälsande. Majoren talade om hur förändrad uppfattn. om Finland blivit. I hans ungdom var det annat, då var det Fänr. Stål-uppfattn. - Han noterade med tillfredsställ. att ingen i Sverige med ovilja tänkte på resultatet av freden i Knäred. Jag lugnade honom med att vi ansågo den en historiskt riktig fred vad beträffar Finmarken.

Hos pol.mest, lite svårt att komma in - j. såg också att han med flera personer redan satt till bords. Funderade på att smita, men stegade så på. Värden kom samtidigt ut och j. togs in till bordet. D^f Borch-Grevingk, fru XYZ, sjuksyster ÅÄÖ. En arvinge har kommit i huset för 5 dar sedan och värdinnan alltså ej nere. En dram är begynnelsen före något annat. "Var skall sprit finnas om ej hos pol.mest." säger denne på min förvånade fråga. Dram på dram + gott bok-öl. Vidare té och smörgås i oändlighet. (Var det nån varmrätt så försvann den ögonblickligt). En verkligt kvick karl till värd och en god sekundant i läkaren. Pol.mest. har legat i Lund en termin och läst för Tyrén och supit i Köpenhamn. Han var full av beundran för Sverige. Doktorn visst också så nog var det angenämt. Men framf. allt roligt. Jag skrattade ibl. så jag grät. Om något uppbrott fick jag ej tala ens och hon blev 2 innan vi bröto upp från pjoltern, som förstås kommit efterpå. Ett gott bibl. fanns också med mycken svensk litteratur (märk skilln. mot i Finland!) Laurin är han särsk. förtjust i.

Ute var nästan dag och ljumt och underbart. Vattnet glimmade i morgondagern och båtmotorer knackade.

17/4

Tog även i dag ut en grundlig vila. Därpå frukost och ned till hamnen. Ej heller i dag så fullt - men dock rätt mycket. Efter bryggorna kommo nu fisklasterna upp och väldiga högar med fisk kastades upp. Jag gick ned till Lie och stannade där ett par, tre timmar och såg på allt arbetet och fotograferade. Torsk (någon hyse) av olika storlek, de största upp t. 6-7 kg sedan huvuden och inälvor skurits bort. 15 öre kg för rensad fisk. (Levern särsk. betaln. antagl. jag glömde att fråga det). Kaffe inne i kammaren under samspråk med far och son. Fadern har en syster, änka i Vännäs. - Sonen talar om finnar - svenskar - norrmän samma sak - bästa på sjön - Fadern säger sig ingen skillnad märka i arbetsförmåga och duglighet hos kväner i jämför. med norrm. Samma säga de

no. fiskare j. talar med på bryggan. (obs. pol.mest. hade någon teoret. uppfattn. om mer "havsinstinkt" hos norrmannen och jag tror gärna att han har rätt, men den kan ju uppammas hos finnen också. De äro också hetare och hetsigare "häftigare" och det gick också Lie in på. Fiskarna på bryggan tyckte dock att det fanns nog på andra sidan också. Avsmakade fiskoljan igen.

Gick så t. pol.mest. som inviter. till middag kl. 2. Jag gick då först upp över backen och ut över sydändan till högsta bergpynten. Fotograferade - över byn och havet. Såg de nästan helt vita småfåglar varom Brederup talade som vårtecken och kallade - - - Stora som snöskator nästan - (svart över vingpetsarna och en även något mörkare här och var på kropp och vingar).

Så t. pol.mest. En angenäm middag, avslutad med "japansk ris" rostat + lingonsylt. Därpå studerades bibl., som lämnades åt mig medan värden gick till middagsvila. Jag trodde det skulle bli en liten stund men det var misstag. När kl. blev 5 väckte jag därför och tog farväl.

Gjorde uppköp och betalade på hotellet. Hurtigruten försenad men dock inne efter en halvtimme ungefär. Haakon VII! Alltid bekanta tycks det. Mycket sjöfolk ("skuta full av dem") som gingo av här. Åtskillig last att lossa och vi kommo ej iväg förrän kl. över 8. Str. därpå supé som avåts noga och ordentligt. Därpå dagboksskrivning i ett kör till kl. 12. Vadsö kranb.vis om styrbord. Havet "ganske rolig" och ljumt i luften.

Vadsö 12²⁰. Börjar nu blåsa nordligt. Undrar vad det för med sig.

Nu +5° C.

Den långa båten går tyst in genom molon och glider genom den lugna hamnen i mörkret mot bryggan - har en del besvär med vändning för att få klart avgångsläge. - Viljam skymtar bl. karlarna på kajen. Kl. är 12³⁰. Efter en stund vandrar jag med den synbarl. belätne V. upp till Tekla Olssens hotell. V. har gjort sig hemmastadd och har haft det bra. Vi språka en del. Skjuts har han ej kunnat skaffa - ty dels är vägen omöjlig att köra - (i dag kom postföraren inifrån med bara en liten kort kälke efter hästen. Barmark långa stycken). V. vill att vi ska följa lokalen men får andra order.

Trevligt och nätt rum med järnugn i våningar m.m. Utsikt nu i gryningen över fjorden mot Kjelmön och de höga bergen vid Holmen grå och Skogerön. På den låga Vadsön mitt för i hamnen ligga ett par galeaser på lut i fjären. Vattnet skvalpar nere i stranden och tång och slemmiga stenar dofta.

+6° då j. lämnade båten (+8 då vi lämnade Vardö

18/4

Kaffe på säng. Jag njuter min morgonvila - medan V. gör sin uppvaktning. Efter frukost uppsöker jag k:oh. Beronka, som dock ej är hemma förrän senare. Jag går ner till stranden och njuter utsikten i solen. Nedanför mig glänser det klargröna vattnet genomskinligt långt ut. Är det skolternas vik det här, både södra och norra stranden? Den ariatiska kustens begynnelse - arcticums riviera.

Under samtal med min trevliga värdinna ute i gatporten kommer Beronka och jag följer honom hem. B. är född av fi. föräldrar här uppe. De äro fr. Rovaniemi. Han är den enda präst i Norge som predikar även på finska. Synnerligen kunnig och intresserad och allvarligt bekymrad för vad han tycker är norsk okloket gentemot kvänerna, som borde behandlas med större vänlighet och förståelse. Hans kähäst är ett gymnasium här i

Vadsö - no. d^o, men där även kväner kunde få utbildning. Hans plan syns icke ha någon utsikt. Han avslöjar sig som en duktig språkman och är dessutom histor. intresserad och sysslar nu med en Vadsös historia, avsedd för 100-årsjub. 1933. - Jag får goda och viktiga upplysningar av honom i flera avseenden - främst rörande kvänerna och deras forna och nuvar. ställn. till Finland. Liksom hans egen ställning.

Vi gå ut tillsammans och besöka konsul Esbjernsen (da. konsul), hans svåger. Denne en man med ett intressant huvud, stort och kraftigt som en diktares av större mått. Han hade f.ö. ett ansikte som påminde om E.V. Rosen. Mycket vänlig och efterlyste per telefon någon skjötte inifrån fjorden och fann en sådan, som låg vid en av bryggorna. Den var från Jakobsälv och skulle gå efter några timmar. Efter en stund kom telef.bud att vi fick följa åtminstone t. Jakobsälv. Konsuln bjuder mig till sig om j. kommer åter denna väg, varpå Beronka och jag gå till bryggan, där åtskilliga kvänbåtar fört upp en stor massa fisk (här utom torsk och hyse även kveite och havskatt) Bröderna Jakola äro typer som intressera mig. Icke mycket finska i sina ansikten, som äro regelbundna och välformade. Vi komma överens om ½3. Vi återvända som hämta min kamera och gå ut i kvänbyn (yttre) och bese den resta stenen samt några kvängårdar, de älsta. Sedan gå vi in igen och uppsöka redakt. f. Finmarkens amtstidende i och för affären med fylkesmand Lund i kvänfrågan. Jag får de tidningsn^r jag vill ha samt tar därpå ömt farväl av prästen utanf. Fru Hornburgs källartrappa, där j. skall äta middag. Färsk och underbar torsk - d^o fiskssoppa. Sedan hem och packa och gör ett lyckligt försök i den sedan kl. 1 stängda banken att få pengar växlade. Det går sedan direktören tillkallats som har nycklarna till kassaskåpet. Kassören som bodde ovanpå kunde ej göra något annat än vara ytterst vänlig. Så snodde jag ner på bryggan och kom samtidigt med sakerna. Efter en stund slingrar sig skjöiten ut mellan alla båtarna som belamra bryggan och vi genskjuta den i deras lättbåt och sticka i väg ut genom hamnen, ½ timme försenade. Det blåser nordlig vind i dag, så här under land är det nästan lugnt, man ser botten på stort djup med sina stora fläckar av tång. Vi fara längs under land västerut. Stranden stiger lugnt och jämnt uppåt - här och var ett hus sedan vita jämna sluttningar upp mot den lugna böjliga horisontlinjen däruppe. Jag får ett bestämt intryck av likhet med Fiskarhalvöns kust, åtminst. dess västra. Inga björkdungar, inga eller så gott som inga bergformationer i dagen. Bröderna Jakola och den övriga besättn. äro intresserade av oss och välvilliga och jag passar på att studera dem och pumpa dem, om också V. firar de största triumferna och tar hem tricken för oss båda. Under färden frågar j. den av bröderna som syns mig vara den förnämsta, om vidarebefordran (man har förut sagt att det fås hästskjuts i Jakobsälv) och får ett gynnsamt svar, dock ej bindande. Vid samtal med de andra klarnar det för dem så fort de höra att brodern uttalat sig. Jag får samtid. till min förvån. höra att han är den yngsta. - Det är rätt hyggl. i luften men blir dock kallt efter en timme varför j. går ned och värmer mig. I Jakobsälven lossas linor och div. grejor och de flesta av besättn. Vi sätta ut igen ur älvmyningen i sista stund innan ebben gjort det alldeles omöjligt. Det var nog ej mer än några tumns vatten under propellern nu och motorn fick slås ifrån ett par gånger. Det är en av de äldre bröderna som nu för skutan samt en av besättn. en trevlig pojke, halv norrman. Vi bjuda på kaffe och de på smör och bröd, det senare bakat i järnugn, vilket de ej försumma att flera gånger framhålla. Det blåser upp nordväst och ga. kall. Fjordbotten framskjymtar nu - ganska låg - det är Tanaeidet. Kustbergen här på nordsidan börja bli något oroligare, men ej mycket. Sydsidan är sig lik som hela vägen från Petchenga med sina knöliga berg och sina sparsamma strandlinjeplatåer här och var rätt högt uppe. En och annan sjöfågel, men tunnt. Några sparsamma björkbestånd här och var redan fr. Jakobsälven och

nu små obetydl. samlingar här och var. Vi komma överens om att stanna i Nässeby och priset blir 50 kr. (no.) Man begärde försöksvis (före Jak.älven) först 100 - och nu först 60 - men gav sig genast på mitt bud. Hela uppgörelsen från början och till slut sköttes synnerligen gentlemannamässigt av denna kvän (den äldre Jakola, Oskar), de andra nämnde ej saken med ett ord och ej heller denne förrän jag var gång kom in på det. Mortensnes gå vi förbi och gå in mot kyrkan. Vi äro framme kl. ½8 tiden. En smal låg udde sticker ut och där kyrkan. Innanför några gårdar, den yttersta är bröderna Nilssons (Henrik och Martin) och dit gå vi. Lappar överallt - likaså båtar på land - högar med fiskhuvuden i snön. Besättn.mannen är med oss men talar icke för oss. Jag söker den enda hemmavarande, som är Henrik N. och efter rådförande med modern är saken klar. Vi få logi i en kammare på vinden ut. eldstad men där muren kan uppvärmas underifrån. Vi inbjudas i salen och äro snart i samspråk sedan han klarat en handl. fr. Utsjoki som är här i affärer. Bröderna äro handlande här och lappar (blandblod?, men tala alla lapska sinsemellan. Åtskill. systrar också och småbarn) Henr. N. och en av systr. gå i vanl. kläder. Modern och de andra i lappdräkt. Huset är fullt no. inrett efter en täml. välmående handelsmans sätt. Matsal och salong (båda små och banala men prydliga). Jag blir tillfrågad om j. är präst. Utanför små bodar på stolpar - d.v.s. valfiskkotor (jfr. foto), som här är ytterst vanligt i hela fjordbotten i alla fall. Hästfrågan för morgondagens första behov ordnas genom H. Nⁿ. Efter en stund kommer prästen (som är måg i huset) för att besöka oss och vi få nu jte H. Nⁿ en trevlig pratstund om allt möjligt. Supé intas gemensamt. V. uppför sig mindre lämpligt efter finare uppfattning men fullt naturligt efter sin. Jag finner mig dock föranlåten att inför prästen förklara vem han är och gör det med en viss motsträvig känsla. Men finner till min förvåning att det var alldeles nödvändigt, emedan han trodde att han "också var vetenskapsman". Fan vet vad de tro att en svensk har för bordsskick - eller hade han kanske icke märkt något, vilket j. snarast tror. Kan ock vara att han trodde det vara god ton. - Jag ansåg lämpligt att förekomma ytterliga bevis på dylik god ton och kommenderade nu efter en stund den gäspande V. att gå till kojs vilket han så småningom gjorde. Vi andra samtalade ännu någon timme.

antagl. +5°

(på morgonen troligen +8)

19/4

Kaffe - sedan j. kört upp V. kl. ½8. Vi ha haft bra i natt trots att det ej var alltför varmt och ett stort hål ("eft. en kanonkula" sa' V.) i ytterväggen släppte in ytterligare friskhet. Dessa duntäcken svettas man under. - Ser ut att kunna bli hyggligt väder. Vind nordlig - ett par grader blitt. Besök i kyrkan, som visades av den la. kirketjeneren. En vacker snidad altarprydnad (börj. 1700-tal) med förfärl. tavla i mitten, ett par vackra messingskronor. Kyrkog. med sina träkors av olika former intressant. (En kort liten smal sten imiter. en plankstump som gravvård på en grav. Kanske är en gammal typ) **[Illustration, sid. 194 orig.]**

Frukost medan risslan väntar med sin la. ägare. Vi köra ut förbi den välbygda prästgården och ut till Mortensnes. Jag får genast se gammer och de komma sedan oupphörligt, mest fjös-d^e. Strandbyggelsen påminner mig ifråga om täthet och platsernas läge i

x) obs. breccialiknande och brun under!

förhåll. t. väg och vatten och vädersträck mycket om Alsen. - Ävenså

fjällskiffern^{x)} som tittar fram överallt och de steniga stränderna. Vägen bar långa sträckor - vi göra ibl. på dikets snö när sådan finns. Marken i backar och på tegar till stor del snöfri men här och var stora drivor och uppåt markerna mycket snö. På vägen ibland också mycket ända till 1½ met. Man åker där som på en rygg. Åkningen rätt spännande ibland genom slirningen. Landskapet här inne och fram till Mortensnes rätt kuperat - väl bebyggt (enl. Varangerbegrepp) och odlat (d² d²). Får gå i stora hopar här och var liksom i Vardö och Vadsö och Pasvik och söka sin föda på gödselstacken och tångstranden på den frilagda gräsbacken. Lappar möta överallt eller stå vid sina hus och gammer eller ligga på gammernas tak. Det är söndag och helgdagsdräkten är på - ofta myck. färgrik. - Mortensnes är en rätt stor och relat. plan udde (jfr. foto). Lappen vet ej klart var stenen är (som han säger), men jag upptäcker den på långt håll och har en njutningsrik stund invid denna verkligen märkvärdiga företeelse. Besöker först närmaste nabon (norrn. Hoidahl, sedan Peder Nicolaisen i backen vid vägen och med telegr.stat.) och får av båda goda upplysningar i ett och annat. Kallt som farao i början under fotogr. Men vi bli snart varma inne i Hojdahls gamme. Bese tomterna efter Nordvis gård med dess "have" i den för nordan skyddade och finaste platsen ytterst på udden.^{x)}

Telegraferar hem och så uppbrott. På återfärden fotagraf. här och var. - Vi möta prästen och j. får ta avsked. - Middag i sällskap med en söt lärarinna fr. Telemarken - uppgörelse - avfärd igen till Mæskälven kl. 2.45 ungefär. Skall vara c:a 8 kilom. Landskapet något vidare med långa buktande strandlinjer och allt mer björkskog synlig uppe i backarna. Strandens relativt täta bebygg. fortsätter ända in i fjordbotten. Vi stjalpa en gång men det gick fint upp igen. Kallt om fötterna, eljest bra. Vi blevo nog våta i surmarken på Mortensnes. Möta åtskill. skjutsar och folk - alltid lappar.

Mæskälven. Skjuts var klar efter vårt tel.bud. Vi gå in och få kaffe. Värden en finne (dock trol. lappblod) från Kolari - pratsam och lustig. "Är du ämbetsman eller regering

x) Här alltid utländingar på besök. Nordvi rätt förmögen - stort handelsställe. Övertog kungens handel - en fransk prins var här eft. att han lämnat. Innehavaren hette då Aas.

eller vad är du?" - V. blir erbjuden en av döttrarna om han kommer genast tillbaka. Han vacklar visst redan i sitt beslut att vända snarast möjligt om till Vadsö. Vi få även här en pigg häst och köra nu mot Tanaeidet och T. älv (c. 20 km). Efter en stund det vackra Aarnes med mycket prydl. små och stora herremanshus och åtskill. med prydlig björkskog. Vi fara nu för första gången på länge genom sådan skog av något 100-tal met. i längd. Träden 3-4 m. höga, buskar. Ju längre in ju mer växa träden i höjd och utvecklas i form. Så lämna vi fjordbotten (den inre delen av Mæskfjorden är frusen) och fara upp på det vackra eidet med det stora rengärdet hela tiden på v. hand. Till höger på andra sidan den breda dalen upp genom eidet skymta husen på Nyborgsmon. Gång på gång vänder j. mig om och blickar mot det stycke öppna och allt blåare vattnet ute i Mæskfjorden. Det dröjer länge innan det helt försvinner för vi stiga rätt kraftigt. Landskapet utmärkt vackert. Det är som om en väldig älv gått fram över eidet. På sidorna massor av parallella och allt högre stigande glest björkbevuxna åsar och längst i norr nu allt mer framträdande jämna lågt rundade bländvita fjällhöjder som deras fortsättning. Landskapstypen påminner i början om vissa partier av Kirunatrakten - sedan allt mer om övre Tärna. Det är ett utmärkt vackert och hemtrevligt landskap. Trivsamt. Vi färdas snabbt. Snön tilltar märkbart och barfläckarna försvinna nästan helt och håll. Kring en lit. sjö på h. hand är väl

passhöjden och snart få vi utförsbacke. Nära 60-kilom. märket (fr. Vadsö) står en visare "Till Oscarsvarden" (ett minne av O. II^s besök här, varom en längre redogörelse i "Kaldsboken").

Vi löpa fort ner mot Tanadalen som tydl. ses i formationerna i fonden och nå slutligen älven vid Skipagurra. Bred och ståt. ungef. som Muonio uppe vid Pallojoki^{x)}. Vackra strandterasser med nipstränder. Över strandterasserna (som äro 15-20 m. höga) andra dylika. -

Här hos det lapsktal. värdfolket var skönt att komma in i värmen. Kl. är 6. - Efter en halvtimme är skjutsen åter klar och vi köra ut i den vattensörjiga snön på isen, som följes hela tiden. Särskilt första biten är ganska dålig med

x) Större

fråthål genom vilka vi från släden se det mörka älvvattnet rinna förbi. Allt går bra, om också långsamt men efter ön går det snabbare. Älven vidgar sig och blir imponerande med vida vyer framåt och bakåt, med sina björkbeklädda terasser. Det börjar att snöa sakta, bakom oss står ett tätt snömoln som snart insveper hela dalen. En bestämd sänkning i temperat. är kännbar. Det vore synd om det skulle komma snö innan smältvattnet fick frysa. De "sjutton kilometerna" bli omkr. 11-12. Vi lämna den utruskade vägen som följer älvens mitt och svänga upp på en låg förtjusande strandterass beväxt med ståtliga (relat.) och utmärkt vackra björkar, som stå som i en gles park på ängsmark och äro framme vid Alleknjarg vid fjeldstuen och länsman Kallströms gård. Flera gårdar skymta. Alla ligga inbäddade i björkskogen, vilket efter tidigare arktisk nakenhet kring husen verkar förtjusande och kultiverat. Medan V. skickas att köpa mat och skaffa nyckeln till stugan stegar j. in till länsmannen. Han själv har gått till sängs, nyss hemkommen från 3 dagars resa utan mycken sömn. Kom genomvåt till midjan - farit efter ren på älven som har mycket vatten. Jag vägrar naturligt att låta väcka honom, (trots att j. velat se om hans drag ha något kvar av Louis Philippe) och bjuds av frun på en varm plats och kaffe. Detta skönt ty hela sista färden hade det varit förb. kallt om fötterna (även för V.) Vi hade blivit våta vid Mortensnäs. Jag träffar V. utanför och fara med sakerna t. fjällstugan straxt invid. Verkligen en angenäm bekantskap, sängkamm. med två järnsängar och madrasser, matsal och kök, allt hyggl. inrett med lampor och servis m.m. jämte helt möblemang, t.o.m. en korgstol. Innanfönster och små järnkaminer i varje rum, spis i köket och diskbänk m.m. Vi ledsagas av intresserade lappar av båda könen, därav den unga Aslak Aslaksen som hjälper oss till rätta på allt sätt och spelar värd. Hans mor har själva uppsynen. Alla synas stolta över sin stuga och med rätta. Vi få mjölk och äta vår smörgås med mesost och ha det bra. Det blir genast så bra varmt att j. kunde ta av mig rocken. Romaner inbjödo till läsning och slöande, vilket anammades en timme. Skjutsen göras upp och ny beställes. Häst - på gr. av vattnet. Ren torde f.ö. ej stå att få här.

Sedan skrivning - trevligt vid lampljuset. Lappflickorna beskäftiga med dukning och diskning, och mottagande av morgondagens beställningar. Kaffe, mjölk, ripor. Renkött avböjes, då vi snart torde få rätt mycket av den varan. Satt och skrev till kl. 1.

Redan vid 9-tiden -2°, nu kanske något mer.

Inne utmärkt. Jag brydde mig ej om fjällstugans filter utan kröp i bara skjortan ner i den inre sovsäcken, som blev fullt tillräcklig.

20/4

Kaffe på säng på slaget 8 som avtalat var, aldrig har j. träffat en sådan fjällstuga.

Sedan frukosten. Vi påtrugades var sin ripa, som också slukades jämte massor av potatis som vi trodde vi skulle se så gott som intet av nu på en tid. Fortfarande gladlynt och påpasslig servering. Skjutsen kom - det är Aslak Jonsen (alltså pappan) erfaren färdman och sonson till en no. norrman fr. Trondhj. som har gift sig med en äkta finnpike. Avkomman talar gott no., men i familjen lapska och går klädd som lappar. (Tala även gott finska, som alla i dalen som det tycks^(*)). - Länsman, som jag ej sökt genast för att ej störa honom har redan farit till Polmak, där vi kunna träffa honom om vi vilja.

Så avfärd vid 10-tiden.

+3°.

x) Ej alla nere i Nässeby.

Vi köra genom "parken" igen, över vilken invån. synas stolta - "det er pent och det skyddar mot blåst". - Isen är dålig och det går långsamt. Efter en halvtimme är hästen i en vak med framdelen men kommer upp - därpå åter risslan i - ett en smula spännande moment, som straxt är förbi. Sedan fräthål litet varstans och även rätt stora öppnor. "Vägen" är bara full av slask och blask som i allm. är ett kvarter djupt l. mer. Vi passera Polmak. Då Aslak säger att länsmannen är på en plats dit det är mycket blött att fara avstår jag med risk att bli "snytt" på skjutsbetalningen varom j. bl.a. tänkt språka med länsman om. Men mina fina lappskor som jag har på idag vill jag ej offra i blötan då man har 6 mil att köra. Vi köra alltså vidare och gå ej heller upp till den lilla grå kyrkan med sitt egendoml. (högre) kor och sin klockhuv över Ö. gaveln. Vägen går mitt på isen nästan och det är svårt att göra några sidovägar. Kanske omöjligt. Ett par kilom. till och vi nå Finlands nordspets vid Rajanjarg, som dubleras fint. Efter en stund börjar vattnet bli för svårt, särskilt straxt östanför Nuorgam, där vi få gå steg för steg medan Aslak ideligen går före och prövar med sitt piskskaft i de otaliga fräthålen om bottenis finnes. Jag såg aldrig att han fann någon, varför det måste anses som ett gott bevis på god tur att vi klarade detta långsträckta farliga pass. Eller ett Herrans under. Vattnet välldes upp ur fräthålen vid sidan då vi körde fram och kunde vara ett dussin l. mer på var sida, tätt intill slädmeden eller hästhoven. Efter oss kom Aslaks dräng som skall med sitt hölass till Sirma. Han kom tätt på oss just på de farliga ställena vilket syntes oss väl onödigt varför vi fick honom på avstånd. Vi körde nu mot stranden och gingo upp i Nuorgam för att höra efter hur älven var längre upp. Vi följde Aslak upp och bjödos in - varvid jag genast kände igen värden, gamla Joh. Vilh. Holmberg efter foto jag sett i Enare. Det blev genast trevnad, samspråk, kaffe och cigaretter. För något hundratal år sedan kom hans familj hit (finl.svensk trodde han). Nu talar han en blandning no. och sv. men ser ut som en gammal aristokrat och Gud vet om det ej är han som härstammar fr. Louis Philippe (jfr. foto). Jag bjöds hjärtligt att återkomma. Vi fortsätta nu på starkt vidgad älv till Storfosen där vi ta upp på finska sidan vid Jalve och fara i backig terräng 3-4 kilom.

Rätt mycket snö här och var men f.ö. barmark mycket. Landet höjer sig märkbart inåt och strandterasserna äro täml. slut. Dessa ha gått nästan oavbrutet till Storfosen, framf. allt på no. sidan. De börja emellertid efter en tid igen mest på no. sidan, där också synbarligen den

mesta bebyggelsen. Den fi. stranden mer bergåslikn. med vacker långlutning utan avbrott ner mot älven. I fonden synas några kala toppar, en av dem utan snö - svart. På fler ställen igen dålig is och föreg. erfarenheter upprepas. Öppnor ej sällsynta än mindre fräthål. Men Aslaks är en orädd körkarl och hästen ryggar icke. Björkskogen tätnar på sina håll och bildar mörkare strängar på bergssidorna. Jag slöar till i risslan och har det bra. Tankarna börja fara framåt - före mig - det märks att j. är på återväg. Så köra vi upp på no. sidan på en vacker låg björkklädd terrass där en samling gårdar, Sirma. Den bortersta är vårt mål. Hans Hansen, Sirma fjällstuga (ej statens utan privat). Här fullt av folk, bl.a. Utsjokifolket från Nässeby, köpmannen Hans Lajti. Vi få gå in i en djävl. kall fästuga, som först efter 2 timmars eldning och vid vårt avsked blir någorlunda uthärdlig. Kaffe beställes, sedan mat. Rummet liksom huset har tydliga försök att hålla no. skick. I fråga om servis och mat är det ingen skillnad. Vi få smörgåsmat (ost och corned beef, mesost och ägg) + kaffe och mjölk. Sedan på varma tallrikar köttkorv och finfin potatis. Sedan efterrätt (katrinplommon) med härlig vispad grädde. Kaffe igen. Stockmätta. Värdfolket påpassligt och trevlig. Särskilt värdinnan outtröttlig, beskäftig och välvillig. Stolt över att kunna laga mat och kunna ha något att bjuda på och sätta fram på. Renlig och snygg. - Vid avfärden fick jag se en rana (rådno) och fick köpa en efter att tittat på ett par (35- kr. no.). Den var skön att ha bara efter en stund, ty nu vid 6-tiden hade vädret blivit svalare och det frös på överallt, när vi med drängen som skjutspojke svängde ut på isen igen. Det gick glatt fram t. nästa gård på fi. sidan där vi träffade Aslak igen, som nu tog hand om oss och lämnade pojken. Rätt kyligt i luften så jag kröp ner och låg och mediterade och bara satte mig upp då isen visade tendenser att bli allt för svag, som hände allt emellanåt. Den utprickade vägen kunde nu i allm. icke följas på grund av stöp och fräthål där och att isen här tyngts ned så att vattnet gick högt upp. Vi ta över land igen i gott stycke (på fi. sidan) och nå ned till älven vid Vettsjikonjarga. En liten tvärälva här var det värsta vi haft i dag. Den såg ut att gå helt öppen med starkt forsande vatten. En renrajd hade nyss passerat (ett fjäll-lapp-par) men deras hund satt tjutande kvar på S. sidan tvärälven och vågade ej över. Kanske var det här som länsman varit i i går. Efter noggrann undersökning av Aslak satte vi fart - togo upp lill-hunden - och körde ut. Allt högre och högre gick vattnet - det var underis men med stora sprickor - den bågnade kraftes under oss - risslan flöt lätt och snart voro vi över utan att något hänt. Vi lämna den tjutande lapphunden, vars hår resa sig i raggig ilska och förfäran samt fortsätta över snölösa ängsmarker och sen ned på älven igen. Här börjar en storstenig grund och lång fors som vi slingra oss fram igenom, ibl. med stora öppnor vid sidan, ibland med jökelsprickor av obestämt djup. - Stora nipstränder nu på båda sidor och därovan höga mörka åsar. Det är rätt svårt att klara "vägen" nu då ytan överallt frusen och vi ha ännu en starkt spännande stund när vi ska upp på stranden vid Kadnjarga där Lajti bor. Vi stanna här och försöka få husrum. En gård som genast visar sin finskhet på många sätt trots att den är äkta lapsk vad folket beträffar. Folket står och tittar, ingen säger något, ingen svarar på norska och det går ej utan vidare att få rum. Värden anträffas i stallet och är tillgänglig, värdinnan däremot otillgänglig och synbarligen ovillig. Efter en enskild duvning av Aslak ordnas dock frågan och vi stega in i ett rum, där man lovar oss eldning, men den få vi efter en halvtimme påminna om. Ingen gör något - ingen kommer - men det ge vi tusan ty nu ha vi eld och mätta äro vi sedan Sirma. Platsen här är tydl. "velhavende" men kvinfolket tycks regera nyckfullt. Aslak vänder och får förut sin betalning. Skrivning och resonemang med värden om vidareresan. Stök på vinden och värdinnan förkunnar - nu en del blidare - att där är ordnat för natten. Jag begär

eldning och får sådan. Bjuds på mjölk och begär den kokt och får det omedelbart. Skönt. Tigern kuvad kanske. Mottar villigt order för morgondagen i vilket fall som helst.

Skrivning till kl. 12.

Under färden i dag beslöt jag att försöka gå upp hela Tanaälven till dess källor och så över till Nunnanen och Kittilä, varom vi talat redan i går. Svårigheten är bara om mycket vatten på isen men det borde ju i alla fall bli bättre högre upp. Jag har just ingen längtan till landsvägen Ivalo-Rovaniemi med sina 30 mil.

Det har blivit en ohygglig värme i kammaren varför dörren måste upp. När j. lade mig sköt j. till den, men lade mig spritt naken i innersäcken endast ovanpå den fäll som getts mig i snarklådan.

+3° kl. 10

Endast kokt mjölk till supén + egna smörgåsar och mesost

21/4

Vaknade rätt tidigt och såg ut genom rutan vid armbågen - snöar! Jag mår fortfarande bra i min nakenhet. Efter en stund kom en flicka med kaffe. V. snarkar men j. väcker honom obarmhärtigt. - Frukosten också end. het mjölk + eget bröd och smör. Fotografering.

-1/4° Stället här helt lapskt och ungdomen talar ej bra finska. Norska moder i fråga om inre komfort (mycket liten sådan) och norska pengar förstås. Obs. dock murad ugn i kammaren av tegelsten, kakelugnsaktig. Yttre anblicken utom boningshuset, som är en konglomerat, är alldeles lapskt.

Vi få här ny rissla och fara ner på älven igen. Det har frusit på ytan något och det går raskt de par kilometer som är kvar. Älven är vacker i det sista, bred med stora svängar och vackert terrassland på no. sidan i början och sedan på fi. från Utsjokimynningen. Vi passera denna och se på håll länsman Manninens vackra bygn. (ritad av Engel) som ser monumental ut här där hus i allm. ej sticka av i landskapet alls. I Utsjokimynningen något riskabelt men det går fint. Det snöar nu hela tiden och gör iskörningen till något väl nervkittlande ty snön lägger sig lätt på den en smula tillfrusna ytan så att vattnet ej ännu gör sig märkbart - för ögat. Tana-resan uppåt får därigenom en annan dager över sig, ty skall den göras måste den gå med stor hast och med häst största möjliga sträcka. Jag hade hoppats på kyla och klart häruppe, men sånt kommer visst inte mer.

Vi svänga upp på den vida platån vid Utsjokidalens mynning och få en vacker och sista vy uppåt Tana. Den no. sidan är nu försedd med en hög jämn sluttning fr. bergets topp ned mot älven.

Genom den vackra fjällbjörskogen köra vi upp mot huset. Jag stiger in och söker i flera rum tills j. till slut träffar husets unga fru, som är ensam. Mannen reste för en timme sedan med häst och i sällskap med k:oh. Ahola uppför älven på en 3 dars (= en vecka fram och åter) till Angeli! Fan anamma. Det kan kallas otur! Eller är det tur? Ödet är så konstigt ibland. Det var en förb. otur att j. ej träffade dessa personer hemma - men kanske tur att j. ej följde dem uppför älven, ty det hade j. gjort om vi träffats med största antaglighet. Jag funderar en stund att försöka nå fatt dem, men denna idé kvävs i sin linda genom att det visar sig omöjligt att få hästskjuts. Alla ha just nu i vårbrytningen (is-d^o) användning för hästarna för hemforslande av ved och varor. Renar kunna fås men med dem tar jag icke fatt hästen och de skola köra 6 mil i dag. I

går kväll skulle j. ha fortsatt hit som j. ville - sabla Aslak - som lurade mig. Fem kilom. sade han också! Det var två. Fru M. sade att j. kunde ha kommit så sent som helst - för man visste att j. skulle komma någon av dagarna. Ahola hade varit hos länsmannen till ½ 10 i går kväll och j. hade träffat även honom. - Nå allt har väl sin mening och det lyckas att efter en stund få fatt på Abraham Helander, en gammal ståtlig men något luggsliten lapp av prästsläkt, som med 3 renar vill föra oss så långt som möjligt mot Enare (dock mot förbehåll att få vända om andra renar kunna skaffas). 50 norska kr. till Paksuma.

Kaffe och samspråk en stund. Länsmannens äro nygifta, vigdes i fjol i Narvik av k:oh. Bolin i Karesuando. - Så köra vi en liten bit och träffa Abraham som har renarna färdiga. Jag får en liten lätt körakja^{x)}, dock lappad och ärrig, de andra två rajdakjor. Packning och avfärd. Underbara upplevelse igen. (17 år sedan.) - Vi köra på den slingrande stigen över terrasslandets alla småknölar och nå efter en halvmil Mantojärvi - där kyrkan ligger. En rasande fart nerför backen så att snön yr i högan sky. Det hela som en blix - man hinner ej dra andan en gång. Renens bakben dela sig och spreta i väg utåt för att klara den blixtnabba akjan. Ens egna fötter bromsa allt vad de kunna men snöskaren under nysnön är för glatt. Nå allt gick fint och vi löpa vidare på isen mot kyrkan som nu börjar visa en lätt spira över skogen. En vacker stenkyrka, c:a 20 år gammal. Den gamla borta. Jag vill nu ej stanna här och kan ej då prästen är borta tänkas få några viktiga upplysningar om arkivet. Tar en bild i snöfallet. Ett besök hos smeden Antti Helander, där j. köper en kniv och ett säckklås. Renarna vänta på isen - varför vi ej köra upp förstår jag icke. Vidare nu på de många små sjöarna söderut med korta och lätta morkor emellan.

x) med den nya ranan i -

Här och var går strömmen öppen med snabbt rinnande vatten. Vi följa där isvallen eller strandkanten - ibland så nära att j. kan nå vattnet om jag sträcker mig. Men j. aktar mig ty akjan kan göra en överhalning utan j. lutar mig i svängarna åt andra sidan. I bukterna glider akjans bakdel ändå på den glatta skaren ut mot vattenkanten. Redan str. i början av färden, alltså S. om Helanders ett par tallar och nu vid sjöarna dyker den ena upp efter den andra. De stå glesa - hundratals meter emellan varandra och två tills. är en sällsynthet men snart uppträda de i små glesa grupper och någon mil nedom kyrkan äro de redan talrika med strängliknande bestånd och enstaka ex. som klättra rätt högt upp. V. skrek: "tänk att vi skulle få se barrskog igen, det trodde j. aldrig". Jag ångrar att j. ej fotogr. de vackra öppna strömdragen vid morkorna men det hela går rätt fort och de komma ofta tvärt på en. Märkligt tycker jag det är att det är så mycket vatten öppet och på isen även här uppe efter Utsjoki. Då vi ibland i vildsint fart slänga ned för en backe händer det att vi dimpa ned mitt i en vattenhopning vid stranden eller i en liten vak i rensåret. Vattnet står som ur en spruta åt alla håll. Så nå vi till slut Jomppala där vi ta en rast (c:a 1 mil fr. kyrkan). Här bor smeden Juhano Högman, också av präst- och länsmanssläkt, som visar oss sin smedja och säljer några obetydl. gamla saker. Stor familj med barn i alla åldrar. Kaffe och bröd och smör få vi i två omgångar. Vi stanna ända till 6 för att om möjligt få bättre före. Ta en extraren för sakerna och låna en körakja åt V. Fotografering. Bandvävning. En mycket söt lappflicka Kirsti. Brunna ögon, klar hy, rund haka med gropar på sidorna, små vita tänder. Skygg men förtjust och gör sig fin för fotografering. Tunn brokig dräkt (kattun?) med övervägande gråblå nyanser. Förtjusande. Kvinnsen ha i allm. dylika lätta dräkter vid sidan av de svarta kläder. - Över sjön och uppför bergssidan i sakta stigning som knappt märks. Då vi

därför nå fram på en dalkant och möta en djup dalravin (av Casterinotyp nästan fastän ej fullt samma dimensioner) och börja nedfärden tror j. givet att vi nått en sydgående älv. Den slingrar sig i djupet öppen och forsande och det var rätt kusligt att fara där rätt nära kanten. Just som jag betänkte möjligheten att trots den sena timmen och skymningen därnere särskilt ta en foto såg jag Abraham med ledakjan slänga ned snett utför den branta sluttningen. Djäklar det var något till väg - och så dök V. ner med mittrenarna i en sky av snö och kraftigt rassel från akjor och renklövar och brutna trädgrenar. Och så kom jag. Det hela var över på några sekunder men det var nervkittlande. Rätt ned t.h. och fram älven, det hängde bara på om akjespåret höll och om man kunde hålla sig kvar i akjan. Märkvärdigt nog gick det. Tyngdpunkten måtte väl i allm. ha varit där, men allt det övriga befann sig än t.v., än bakom, än över än under akjan. Någon gång var också tyngdpunkten ur men en fot kvar och kanske en hand, som samtidigt höll tömmen. Fåfångt bromsa fötterna i den hårda snön, som splittras i hårda stycken som ryker i ögonen jte allt det som renens bakklövar frikostigt kastar över en. Ofrivill. söker man hålla igen på tömmen, som är ett stort fel, ty renen bara springer åt sidan och så skjuter akjan förbi och får ett ryck som är farligare än farten. Nästa sekund är renen före igen och har akjan på vanligt manér i backar mellan bakbenen. - Så äro vi "nere", d.v.s. på en sluttande akjefåra längs efter och över älven en 20 m. under.

Den går slingrande och öppen och jag ser i ögonvrån t. min förvåning att den rinner emot mig. Jag vågar ett kast med huvudet i den hårda farten och ser att dalen fortsätter i en hög trång nästan klyftliknande öppning, som dolt sig för oss då vi foro uppe på platån. Den sluttande vägen skyddas på ett par ställen av ett slags ramverk av stänger - nog nödvändigt - men ändå nödvändigare hade det varit i början. Så komma vi in i lugn takt igen, vi ha nått älvkanten dit vi svänga mot i en skarp böjning genom en tät och risig strandsnårig skog där man fick vara glad att ej fastna med fötterna. Vi ta några ögonblicks paus för att samla oss och bese event. skador, rätta på seldon och lägga rätt tömmar och dragremmar. Allt dock täml. i ordning. Vi komma överens att det var en sjuhelsikes tur att inga armar och ben ströko med i backen, och fortsätta. Vi följa nu älven i lång sträckning och ha åter den trevliga utsikten att då och då kunna ta ett dopp. Landskapet är mycket vackert och det är beklagligt att det är för sent för fotograf.

Innan vi nådde denna djupa dal hade vi varit uppe vid ett nybygge och lånat en körakja även åt gubben. Här den första öppna spisen av Enare-modell. Gamme-fähus.

Så flera sjöar igen och på dalsidor och så köra vi till sist upp på en liten boplats igen en l. annan kilom. norr om Allila. Platsen heter Gäppele. Kl. är c:a 9 och vi ha nått ytterligare c:a 1,5 mil. Här ska vi vila några timmar för att på natten försöka vidare trots att ej stora utsikter till bättre väder ty nu säkert ett par grader blitt och mycket vatten överallt. Vi gå in i den lilla stugan, pörtetypen med öppen spis av Enaretyp och få kaffe och sedan kött och mærgben ett par, vilka kokas. Köttet ser märkvärdigt ut, men V. försäkrar att det är färskt ut. att se på det. "Det är klart det". Men det var fan så litet klart för segare och djäkligare gammalt kött ha vi inte fått på hela resan och mærgbenen skänkte j. med varm hand t. V. eft. att ha ätit ett halft. Det var i alla fall det första målet i dag och det gick ju ned en hel del jte bröd och smör och kaffe igen. Vänligt folk. Han som sålde köttet var längre nedifrån Utsjokimynningen, skäggig och liten. Jag förstod ej vem han liknade men så slog det mig - Selinus upp i dagen. Det såg nästan ut som om han vore friare i huset. Vid eldens sken tvättade husets dotter sina händer och rätt välformade armar i en stor bytta medan den skäggige

friaren skelade på. Abraham som gått med renarna kommer in och sörplandet av kaffe eller annan mat tar aldrig slut. Värdfolket (och värden) + friaren äta gröt och doppa i mjölk. Gammelfar gör en armborstpil åt mig av en typ som han skjutit råttor och ekorrar med. Vi tala om bågar och spåtrummor. Av de förra hade gubben haft en i sin ungdom, bågen av en. En yngre medlem av hushållet är särskilt intresserad av vår resa och meddelar att man vet av den genom tidningarna. Faraos upplysning stiger. Fram mot 11 och 12 blir man allt sömnigare och jag nickar till flera gånger där j. sitter på min pall. Jag börjar på att ångra att vi ej togo nattkvarter med en gång, när Abrah. äntligen reser sig och går efter renarna. Det gick fort guskelov och straxt eft. 12 sitta vi åter i akjorna med Paksuma som mål. - fem mil. Det är stark skymning men ej nedmörkt och vi fara uppöver till en början. Först långsamt men sedan stundtals fart^{x)}. (- Det var helt enkelt underbart att köra ut! -) Särskilt nedför. Fortfar. blitt och med sakta snöfall. Nu börja det värsta nämligen dels backar med vatten nedanför i stränderna

x) det var helt enk. underbart att köra ut. - **[ej tolkat ord]**

dels vakar, dels myrar med vattenhål. Jag minns ej alla nu men minns de grundliga och tvära doppningarna med vattnet stänkande åt alla håll. Den snälla renen jag har blir något förvånad ibl. och tar till att stanna och se på mig när det är som riktigt svårt och j. simmar i mitt hål och först höga rop och slag med rentömmen får honom att dra upp mig. Vattnet stiger sakta underifrån genom ranan - genom byxorna. Någon gång slår det in uppifrån - ett par gånger var akjan i till bredden så vattnet forsade in. Man hinner ej heller se hålen för föreg. akja är så nära. V. håller ibl. upp handen till varning men det går ej att få renen ur spåret. Jo d.v.s. han själv springer ögonblickligt åt sidan men akjan följer spåret.

Branta backar. I en tvär och brant sådan storstenig och med tvära svängar råkar j. ut för ett tillbud som kunnat slutat annorlunda. (borde slutat efter allt det såg ut, som V. sade) De föreg. hade jag sett rusa nedför och vis av tidigare erfarenhet höll jag absolut lös töm och bromsade med fötterna men det gick ej på den glatta skaren - jag kom med svindlande fart nedför, såg en stort stenröse rätt fram med väldiga block (den största ett par met. i diam.). Renen kastade åt sidan och sprang förbi stenhopen. Akjan kunde jag ej få styrsel på - men hann kasta in fötterna i den - varpå jag körde upp i röset. Akjans underbara form klarerade de första två stora stenarna (men hade fötterna var ute - - -) och så rätt upp på storstenen - ett luftsprång och ned med en duns. Renen var med nu igen och det bar vidare. V. sade att det såg hemskt ut. Att gammelakjan höll var ett under. - Ja så fortsatte vi - det vidrigaste var nästan myrarna som kom med sina lömska vattengropar. Vi voro sura och lömska och blevo retliga mot renarna. Långsamt gick det i det stora hela ty alla svårigheter och backar och menföre hindrade ju farten. När nu en kylig regnbl. vind kom och vi löpte ner på den långa Mierashjäyri var det ej så vidare angenämt. Men trots allt var det vackert och var det äventyr och var det värt att leva. När den sakta framkrypande dagern kom, väcktes alla möjliga tankar till livs. Trots kylan och vätan småsjöng j. hela tiden. (Vi passerade en och annan tyst och sovande boplats och det var som om akjorna rasslade särskilt skarpt i den hårda snön där.) - -

På den långa sjön var t.v. (= Ö.) branta berg som stupade nästan brant ner (ungefär som Stockholmsbergen men högre). De avslutades av väldiga issvall 50-100 m. höga med vitgröna och ljusblå och vitgula nyanser. Mitt på sjön göra vi paus. Här vid stranden en liten vilstuga. Jag föreslår nattkvarter men går med på Abrah^s förslag att ta nästa vilstuga en mil borta. Att i detta före hinna Paksuma är uteslutet. Sjön passeras täml. fort och så börja vi uppstign. på dess östra sida. Vi gå

för att hålla oss varma först och sen för att skona renarna, ty det blir en lång backe. Vi passera barrskogsgränsen och nå fjällbjörkstundran som nu följes över vida vidder. På högsta plattan nå vi till slut kl. 5 ödestugan 5,5 mil fr. Utsjoki (och 2,5 mil från Patsuma). Vi ha ej hunnit mer än 2,5 mil på 5 timmar. Fortfar. klabbsnö (den nya) och surt överallt. Stora barfläckar gör vägen svårframkomlig - tuvor överallt, eller går akjespåret upphöjt genom att snön packats där så att man balanserar sig fram med vrickningar i kroppen eller genom utslängda händer och fötter. Gott renbete. Våldiga utsikter åt alla håll. Stugan präktig (inre rummet låst, reserver. för länsmannen). Varmt ty en björkvedssaml. har sin varelse här (dock nu ute och kör.) Skriver en stund - men knytning kl. 6.

22/4

Sovit gott i påsen men vaknar med något huvudvärk som dock snart går över. Kl ½1. Regn och blidvåder. Kaffe på "säng" och fortsatt vila till kl. 2. Skrivning - frukost. Resten av det sega renköttet åts nu begärligt likaså och med ändå större begärlighet av det fläsk V. spart fr. Petsamoresan. Något litet härsket men underbart. Vedmannen nu hemma. Tvättning i snö. Uppbrott kl. 3. Vi stiga fortfarande och nå efter en timme högsta punkten gränsen mot Enare.

I dag inga sensationer. Slätfjäll i flera timmar. Man har tid att beundra utsikten och komma till rätta med sig själv. Men ej någon fart ty det går trögt. Här på fjället har solen tagit än mer än i skogen och större delen av marken torde vara snöfri. Från höjderna väldig utsikt mot V. - SV - S - SO - 0. Jag tycker mig urskilja Otsamos vita hjässa i S. (7 mil) och så bergen V. därom som jag sett under annan vinkel dagen jag kom ned till Enare förra gången. I SO blåna höjder, tallklädda antagl. och förmodligen tillhör. Enarerayonen. Vi få några angenäma backar mot SO. Genom stark horisontförändring trots backarnas ringa höjd blir det klart att höjdförhållandena i allm. i detta landskap äro ytterst ringa. Otsamo(?) och andra synas dock ännu. V.^s ren krånglar och slår och ett vildare slagsmål uppstår. Renbyte, V.^s ren tas först av gubben men flyttas sedan som dragren. Våldiga myrar bortom Postitupa. Påminna om Gellivaremyrarna. Särskilt NO om Syysjäyri. Säysjäyriboplatserna ej märkvärdiga vi fara förbi dem. Str. S. om dessa sjöar hålla vi kafferast på en myra. - Vi träffa några lappar med renar. - Först posten med två - sedan en Paksumalapp med tre (en akja och en renläde) Jag fotograf. under gång på Säytsjärvi och växlar rulle - vilket visar hur lugnt allt går i dag. - Efter kafferasten mister j. min gamla ren som nu får gå som têteren - och jag får en yngre och skyggare. Så börjar den snabbaste färden hittills 1,5 mil på 2 timmar. Himlen klarnar - och någon köldgrad skapar ett utmärkt före. Vi åka om Paksumalappen på Syysjäyri och fortsätta sedan skogen till Paksuma. (Redan i början av dagen en isoler. tall på fjället straxt S. om högsta punkten. Nu åter enstaka tallar och till sist ordentliga bestånd, dungar och till sist tallskog. Vi nå sista kilomet. in i renhjordsspår vilket gör styrningen av akjan till en skön konst nästan. Renspåren korsa ideligen akjespåret som dessutom dubblar sig och flerdubblar sig. Det hela blir som en båt i ett upprört hav. Renarna ha nu också god fart och skutan rullar och stampar hårt. Man får en utmärkt lektion i styrningskonsten men samtidigt en god användning för svärord. Under ett par kilom. går så denna farliga dans mellan trädstammarna. Ben in och ben ut i hastigt tempo. Men uppfriskande är det. Det blev något kallt förut om fötterna och vi hade tagit oss en 500 m^s språngmarsch med renarna före, men nu fryser man inte. - Så svänga vi upp för en backe - ett kåtafårhus - en soiva - Paksuma^(x). (Läge ungefär som Nunnanen). Vi lösa renarna vid en soiva och gå in i stugan

(dubbelpörte jfr foto). Fullt av folk som vanligt. Av värden, Abraham Aiki få löfte om nattkvarter (ja det råder förstås ingen tvekan därom) samt även om skjuts i morgon till Enare. Jag får ingen klarhet i början om språket ty de tala samma la. som Helander. Men längre fram på kvällen hör jag mer främmande ljud och tonfall, dock tror jag ej att det är ren Enarelapska. Typerna intressanta. Dels en liten lappgubbe på besök med egendomligt stort underansikte och stora näsborrar, stora tunga ögonlock. Dels världens far, kraftigt men litet mongolansikte med hängande mustascher, världinnan med utpräglad la. mongolskt ansikte - etc. Stugan är enrummigt men hopbyggt med en gång med en likadan, som har ingång genom den första.

x) Kl. 9¹⁵ (c:a 3 mil.)

[Illustration av stugplan, sid. 225 orig.] I rummet innanför bo minst en familj. Stugan vi äro i är rökig och mörk men f.ö. snygg, sängar i båda fönsterhörnen. På torkstänger i taket vid spisen utom skor m m även rensidor. På väggarna vid spisen - uppskurna rentungor och stora istermagar samt istertarmar m.m. Taket brutet med platt mellantak. Skillnaden i höjd på lång och gavelvägg är tre stockar. **[Illustration av takkonstruktion, sid. 225 orig.]** Innertaket ligger på åsarna och består av bilade smala björkstammar som ej ligga fullt tätt, men tydligen någon fyllnad ovanpå. Kaffe och sedan bröd och smör, gravad sik och mjölk. (Siken förträfflig). På begäran får jag lampa tänd och skriver till 12. Rummet nu mycket trevligt. De flesta ligga men Helander kommer nu in och håller låda med den lille lappgubben, sörplar kaffe och äter. Från min sovsäck på golvet (underbädd av mjuka renhudar) har j. en god överblick över de två vildmännen mot elden i den väldiga öppna spisen (Enaretyp) Ljuset når ej långt utan dör ut mellan takbjälkarna och in i hörnen. Elden dör också sakta ut och Helander sträcker ut sig som han går och står på golvet invid spismuren. Invid mig t.h. snarkar en ung lapp med näsan i vädret (också i full dräkt, dock ej päls och på en renhud. T.v. snarkar V. i den rödvita ranan, som ser pittoresk ut i nattbelysningen.

Ute kyler det på och är tämligen klart. Troligen ett par, tre grader kallt.

23/4

Vid 6-tiden börjar rörelsen i stugan och vid sjutiden väcker j. V. Vi stiga upp och få straxt kaffe. Efter tvättning fotografer. av div. bygningar etc. Här är uppenbarligen nydaning på gården, där folket gör intryck av att vara förmöget (också bekräftat av Helander - som f.ö. försvunnit före vår uppstigning). Ny loge + lagård sammanbyda (de gamla skiljda bakom) ny bod etc. - Vi få nu bättre körakjor, jag en alldeles ny och rätt rymlig. Fyra renar igen. Abrah. Aiki fås själv i rajdakja. - Avfärd 9⁴⁰ i klarnande väder. På morgonen ett par gr. kallt.

Efter en liten stund kommer solen fram och det blir ljuvligt och efterlängtad solskensväder hela dagen. Lugnt och efterlängtad. Vi ha ett lugnt och bra trav hela tiden och nå Thule (c. 18 kilom.) på 2 $\frac{3}{4}$ timme. Först stora myrmarker med svag kupering och små sjöar emellan, sedan Kamajoki, som följes ända fram. Ett par boplatser passeras. Den första intet särskilt med - den andra (Tuuru-Martti) med nybygd fårhuskåta (ingång i smaländan) samt med nylagd torv. Vid stranden en "kadus" (fi. kattus) torkställning på 4 höga stolpar, manshöga och ett par stockar i fyrk. timring därovanpå. Därpå lagda rund(?)trän. (jfr foto)

På isen här och var en del vatten i gropar liksom förr på myrarna dock inget riskabelt - en liten neråkning då och då men utan att man blev

blöt. V. och jag kappköra på isen. God fart. V. vann. Älven trevlig i solskenet - det är varmt och härligt. Så några gårdar på v. hand och den sista med hög överbyggnad är Thule. Vi köra upp på gården och gå in. Vi mötas av Wænerbergs hushållerska (Hulda Lindström) som kan något svenska och bli inbjudna. Värden själv är i Enare i dag, men väntas hem i kväll. En kusin t. honom är på besök över sommaren. Kom för 2 dar sedan fr. Karelen. Av henne få vi besked om vägförhåll. nedåt Rovaniemi. Kaffe i den gemytliga salen med sitt välvda tak (spåntade bräder) och sina fönster åt 2 håll och målade golv och gamla trevliga gammalmansmöbler. En katt och i en hundvalp förljuva vår tillvaro, likaså en gumse på gården. Skrivning medan mat tillredes. Stekos fyller våra hjärtan med begär och jag förkunnar för "värdinnan" att vår matsäck är slut. Jo, hon höll på att rusta åt oss också. Skönt. Före middagen kom också värden i behaglig tid och vi ha en pratstund om gamla tider, då fadern var "hela Lapplands farbror" och höll fritt hus för alla som kommo. Gubben (M.V. Wænerberg) dog för 2 år sedan över 80 år. Han var forstmästare för Enare och Utsjoki (då ett revir, nu 2 eller flera). Hans företrädare hette Villén och var en stor botanist. Bodde i den s.k. kardusen, ett rum över och ett under. Hushållerskan under och då tvist uppstod drog gubben upp stegen och lade på luckan i golvet. - En präktig middag värdig husets traditioner, pannbiff, fruktsoppa och efterrätt. - Efter kaffet uppbrott kl. 5²⁰. Nu kallt och fint väder. Fortfarande solsken och vi lunka i väg efter älven söderut.

22/4

Under nattfärden (morgonen) var ett otrevligt tillbud bl. alla de 50 c:a. Jag kom med våldsamt fart nerför en backe och nedanföro voro 3-4 små vakhål som det gällde att styra mellan. Höger fot ut - men den slant och kom i hålet. Tur att det ej blev brytning l. vrickning. På något märkvärdigt sätt fick jag benet upp ur akjan och bakåt så att foten blev fri. Allt i hård fart. - Underlig känsla ibl. då man i sådan hård fart dimper ner i en större vak (l. vattengrop) Renen springer över l. åt sidan och akj. går rakt. Fören kommer med en duns i motsatta kanten, men aktern

forts.

[23/4 forts.]

Sedan myrmarker och sjöar, myrar och sjöar. Mest sjöar av olika storlekar och ganska vackra med ett och annat lågfjäll över horisonten. Lusma tunturi kommer närmare och närmare. Efter en timme ledsnar j. på min allt för tama ren som j. ej får någon fart på, utan blir mer och mer efter^{xx)}. Byter med V. och får en livligare, men också en akja av betydligt sämre sort (min förra var förstklassig). Denna tillhörde prästen och hade förts upp av Wænerberg, som nu bett oss ta ned den till Enare. Den skar snett och låg snett så ena benet måste hållas ute nästan hela tiden. Renen var det sprätt på och nu började en vildare körning - galopp och trav och akjan rutschade som en boll efter. Särskilt i de små nedförsbackar som fanns blev det våldsamt fart för han hade i början ej vett att springa undan utan fick akjan på benen - men sen! Så trasslade han in sig i körremmen ständigt och jämt och det var stora besvärligheter att få honom att stanna. Ibl. kastade jag mig

xx) När j. slog med tömmen kunde han möjligen göra en rundtur på isen, men föll genast i gammal lunk igen.

[22/4 forts.]

forts.

plumsar i, varpå akjan ställer sig i nästan upprätt ställning tycker man. Underligt att ej renen ryckas baklänges, men han blir så rädd själv så han samlar all sin vilda kraft och sätter i väg och rycker upp en.

[23/4 forts.]

ur och tog spårn med knäna mot snön för lappsorna bara gled undan. Naturkraften förde mig med sig ändå en stund. Efter en sådan pärs och då han såg sig efter började han den vildaste fart och man fick kasta sig handlost ner i eller mot akjan för att på ett eller annat sätt komma med. Öm och mörbultad blev man men roligt var det. Mycket vatten här och där särskilt i kanten mellan sjö och myrmark eller på myrmark ensamt. Ett par gånger var akjan i ganska grundligt men kom kvickt upp igen. Hårda törnar fick både kropp och akja i de långa steniga skogsmarkerna fram mot Enare sjö (sedan vi passerat Gammelkyrkan) där det var ofta nästan barmark utom en sträng där "vägen" löpte. Även den saknades ibland. Så Enare sjö och kyrkbyn lysande i de sista solstrålarna. En blixtfärd över isen och upp på den snölösa bybacken. Då vi sprungo med renarna förbi prästg. stod präst och apotek. där och hälsade.

Jag gick fr. Gästis genast och hälsade i pr.g. - följde prästen in och drack té - avslog hans inbjudan att gästa, då jag hörde att det var ej alldeles ordnat för gäster och ej ville falla till besvär. Sutto och pratade en timme l. mer om lappar av olika sorter och om lappens sätt att se saker och ting. Möjligen fick prästen en annan uppfattning om fjällappen. - Sedan till doktorn där j. hälsades av ett glatt "kors för sjutton" och satt och språkade också en god stund. Sedan t. Gästis där V. satt och åt. Jag hade visserligen sagt att j. ej skulle äta men han frestade och j. åt. Färsk sik och potatis och mannagrynsvälling. Smakade förträffligt. Skrivning - -

Körningen i dag fr. Thule tog 2 timmar och 3 kvart. 28 kilom. - alltså ungef. en mil i timmen. Vi kommo fram 8⁰⁵. -

Kl. 11 -5°. Lade mig kl. 12.

24/4

Väcktes först kl. 8 med kaffet, som f.ö. var salt. Vackert väder och fortfar. kallt som i går. Gick till doktorn och åt frukost samt resonerade gästgivaregårdar - sökte så apotek. för att se på I. Itkonens fyndplats på andra sidan älven, men apotek. i renskogen. Doktorn telef. för mig till Ivalo och beställer middag och rum för natten + skjuts i morgon. Vi ge oss sedan ut på egen hand för att leta platsen i fråga men finna den ej. Gå och titta i den täml. snölösa terrängen och ressonera lappfrågor m.m. Nu kommer den hyggliga apotekaren efter oss och visar oss platsen ett stycke V. om där vi varit. Ingenting särskilt syns nu, bara en större grund och täml. nyligen grävd grop av kanske 4 m. diam. och 30-40 cm. djup med en del smärre sten vid ena sidan. Andra dylika stensaml. skola finnas men äro nu förmodl. täckta av några kvarliggande drivor. En hastig packning - kaffe hos doktorn, som trugar på mig en renpäl, då han tycker att det för kallt utan och ser ut att bli otrevligt väder. Så inpackning i risslan och i väg. Till skjutspojke en 25 års lapp - "ser ut som en gorilla" säger V. - kan ytterst litet finska och säger ej många ord på hela resan. Kl. är 11. Tidigare ha vi försökt att få löfte om att ta vägen över isen hela tiden, men gästgiv. Mörötta (la.) vill inte. Nu

kör alltså pojken ändå isen efter ett par kilom^s sniglande fram i pinsam gång. Vi undra hur det skall gå att komma fram på detta sätt. Vädret är starkt i dag. Solen sticker och en ytterst skarp vind fr. S. (och SO) gör sig obehagligt kännbar. Doktor Heurlin vare välsignad för sin hygglighet med pälsen! Vi ligga så gott som hela tiden de 2 första milen. D.v.s. jag sitter ofta på armbågen och betraktar den vackra skärgården med sina storsteniga och mycket klippiga stränder. Holmar och sund^{x)}, skär och vikar. Det blir vassare och vassare i luften, det drar in under pälsen, in i armarna in mot halsen, in i ögonen som för första gången få sig en känning av snöglansen. Eller är det blåsten? Jag får sakta huvudvärk, troligen av den något för tunna mössan. Emellertid går det nu hela tiden i raskt trav. Isen är så gott som helt snöfri och är glatt och hård med vårliga knölar och gropar.

x) flera mycket smala!

Jag hade trott att Ukon Saari skulle synas långt in över de andra holmarna, men så är ej fallet. Toppen kanske finns där någonstans, men j. kunde ej urskilja den - sedan hela ön försvunnit under resans början. - Vägen (tydl. också postmotorbåtens på sommarn) är utstakad vid uddarna genom en fyrkanttavla, vitmålad uppspikad på något trä. Efter 3 timmar (och c:a 2,5 mil) nå vi äntligen en "vällitupa" som samtidigt är ett Enarelapskt sommarställe, Nuottamjäyri. Jag kände mig inte vidare kry, men det var skönt att komma ur släden och röra på sig och sedan att få eld i spisen uppe i stugan (som är tydl. bygd för att tjänstgöra som vilstuga). Ett rum är öppet för vägfar. och har sängar och div. andra möbler. Spis av Enaretyp men med överdel (pipa) av tegel. Tack tredelat, täckt av björkrundträn, väl behandlade. Jag var glad att få ett sista tillfälle (och på sätt och vis ett första d^o) att studera Enarelapska bygnader och fotograf. en hel del. Ett verkligt "hackbruk" mellan storstenarna ungefär som i Vingen.

Vid 3-tiden fortsatt vi. Jag hade tagit på mig kamelhårskalsongerna och tagit fram neddragsmössan - men det var ej mycket bättre. Vi foro in genom det smala vackra Mahlattisundet. Jag kröp ner i risslan och lade över ögonen för att minska på huvudvärken samt somnade. Vaknade då och då - men såg ej riktigt upp förrän i mynningen av Ivalojoiki. - Flera rätt hyggliga gårdar på h. hand. Låga jämna fina stränder på båda sidor tydl. ett utmärkt odlingsland. Det dröjer ej länge förrän isen börjar att se misstänkt ut och snart blir det så mycket att vi sätta oss upp i släden för att vara beredda. Det är stora fräthål och vattensamlingar samt inga färska spår av körning. Körkarlen vet ingenting och förstår ej mycket heller. Det börjar braka och sprickor slå upp, knastrande. Vi sätta hård fart, öppet vatten t.h. hitom en låg holme, öppet vatten t.v. invid stranden. Älven bred c:a 200 m. och vi köra mitt på. Till slut bågner isen och sprickorna slå så tätt de kunna så att den mörkgrå isen vitnar, spänningen blir rätt olidlig och det var faktiskt befriande, då isen till slut brast under hästen och sedan under oss. Nå hästen tog botten på ett par fots djup och genom starkt hojande och fäktande fick vi honom att sätta fart genom isen tills han han efter 4-5 m. kunde komma upp igen. Vi stanna och ta en överblick över situationen. Vi ha bärgat oss torra underbart nog. Risslan hade flutit men höt under var förstas surt. Det gick ej att komma fram på denna sidan holmen, varför vi med ett visst besvär på den kläna och sprakande isen få vändning på trossen och göra en stor lov tillbaka och gå V. om holmen. V. tar skidorna och går före, så jag, så skjutsen. Det går fint - trots att även här vatten på båda sidor och delvis virvlande (intill V. stranden). Vi fortsätta nu länge delvis till fots och sedan på kanten av risslan. Ett par gånger få vi gå igen före, men intet händer annat än isen sprakar en smula då och då. Vi hålla

hård fart igen och nå kl ½7 "Ivalo" poststation och Majäla. Fint land vidsträckt och platt mot höga berg i fonden. Med tiden blir här stora byar. Redan nu en ansevärd mängd gårdar av vilka fler mycket välbygda. Bäst synes poststationen med turistföreningens härbärke där vi äro väntade sedan kl. 4.

Vi stiga in i snyggt varmt rum med vita sjuksängar och fotograf. på väggarna. Alldeles som i Virtaniemi. Middagen hade man redan måst dra in och det dröjer en stund innan den ånyo blir i ordning. Kaffe och mjölk. Besök av en underofficer för passgranskning. Jag känner mig litet dålig och tar pulver och lägger mig på sängen. Vi skämta dock och ha det bra.

V. är vid gott humör. Onekligen var också isäventyret uppiggande och kanske lika mycket rörelsen sedan på isen. Det är underligt att fraktas som ett kolli - det känns bättre då man får ingripa. - Av tanklöshet och ovana av veckors nonchalanta sätt lägger jag mina något smutsiga laddor på lakanuppslaget, vilket åsamkar V. stor glädje. Så få vi middag - färsk sik, fruktsoppa, ananas utom smörgåsmat. Jo, jag tackar jag.

Sedan skrivning. Hämtande av gammalt telegram och postkvitto. Så rakning och packning och läsning. Släckning kl. 12. Antagl. ±0.

I Ivalomynningen en och annan gran och sedan allt flera tills riktig granskog. Mycket långa och skrangliga granar i allmänhet.

I Nuottamjäyristugan kokte vi vårt sista kaffe - det hade räckt fint och precis alltså. Åto därtill den sista biten norsk mesost samt större delen av fläsket V. guskelov köpte i Salmijärvi. Bröd hade vi icke - men fläsket gick fint ned ändå trots att det bara var det feta. Trots! Det var det som var det fina! Svålen fick lappen och som det satt ett gott stycke fläskfett kvar på den var han glad och t.o.m. tackade.

Vid påtagandet av kamelhårsditona så yttrade j. till V. att man ser nästan ut som en gorilla själv i sådana. "Du," sade V. "du är jäklar i mig den finaste kar som finns bara du rakar av dig skägget". Han missförstod mig, men hans utrop var tydl. gjort av övertygelse och j. kände mig förstås smickrad.

Under den senare färden mulnade det sakta och den blåsigt ljusgrå molnbildning som sakta stigit upp under solen tog nu helt överhand. Samma slags molnbildning redan i går i samma riktning och med tydliga tecken till nederbörd därborta då, antagl. blir det snö.

(Jag tänkte en del på gubben far i dag.)

På kvällen började det mycket riktigt snöga - sakta och vackert. Blåsten nar stillnat av. Kanske få vi slädföre med min vanliga tur.

25/4

c:a ±0

Väcktes kl. 6 med kaffe. Ja, mycket riktigt! Slädföre - om också tunnt! C:a 3 tum, men det räcker, ty efter första skjutshället stiger terrängen och där finns litet underlag av gammal snö. Vi hade gruvat oss rätt mycket för den kärrskjuts vi eljest måst ta här och kanske även andra skjutshäll. Det hade blivit kallt och olustigt och oestetiskt och opassande på alla vis - och ej alls i stil med resan f.ö. I risslorna däremot mår man som en gud om man har päls och ga. skapligt om man har som vi. - Efter frukost kl. 7 (gröt och smörgåsmat, bra) foro vi kl. 7⁴⁵ på en starkt gnisslande väg i en stor och bekväm rissla. Följde Ivalojoiki en god stund med sina flata strandterrasser - små ängsmarker och nyodlingar här och var med lador. Enare-Kyrö by c:a 400 inv., spridda i

flera grupper (se kartan) över stort område. Första åbon kom 1805 enl. prästen. Renar endast ett fåtal (kanske ett 100-tal i hela byn = Ivalo? Kyro?) - Terrängen blir snart mer omväxlande men inga stigningar att tala om. Tallskog överallt av den här vanliga småjämna typen, gles i förhåll. till söderut. Bäcker gå öppna överallt mellan isstränder. Snön faller jämnt - det är som julafton. Landskapet och stämningen påminner om norra Jämtlands skogstrakter, där j. farit så mycket i snö, senast nu i höstas. Broarna med sina rödstrukna timmerkonstruktioner bidra till att öka detta intryck, likaså de mörka höga åsarna som skymta då och då.

Törmänen c:a 10 km. Här tydligen mer snö under. Vi stjälpas vid inkörningen men det skadade icke, var bara uppfriskande. Här är tydl. allt mer anlagt på rentrafik. Man äger på var gård här c:a 70-100 renar och det körs med ren oftare än med häst. Det syntes också på de många akjorna och renslädarna samt att skjutspojken (c. 30 år) var helt klädd i lappdräkt. (yttre, alltså pjäsk och mössa) Han underhöll oss efter avfärden med hemska historier om ideliga dråp och slagsmål och rån efter vägarna. Senast i vinter ett par-tre fall. Några tagna, men de flesta hålla sig undan. Det är värst uppåt timmerdrivnings-

Törmänen rätt snyggt ställe, gladlynta människor, Obs. gropotatisen i hörnet.

området (alltså mell. Ivalo och Virtaniemi). - Vi stiga nu i långa backar under fortsatt snöfall. Någon gång lättar det upp och vi få en glimt i sydliga riktningar av högre åsar och en och annan kal rundad hjässa. Kanske att turen håller i sig så att vi få fin sikt och solsken över vattendelaren!

Paljakainen 17 km. Ett litet täml. oansenl. ställe^{x)} fullt av folk. Karlarna tiga då vi beställa skjuts, men käringen svarar att hästen gått i skjuts norrut. Fan anamma. Tänk om vi måste stanna här en dag efter som doktorn sade att skjutsstationerna icke voro skyldiga skjutsa mer än en gång om dagen. Men Sverige räddas genom att bara en minut efter en skjuts kommer söderifrån. Säkert bli dessa trafikanter lika nöjda som vi. Det är gästgivaren fr. Laanila. Pojken där vill vänta en timme men med en dricksslant förmår han att bara ta en halvtimmes paus, som utfylles genom rökning i det täml. fulla köket. Så iväg i snön igen som faller med fördubblad kraft. Det börjar blåsa emot. Vi stiga och stiga i långa backar. V. kryper ner under lappfilten och fryser och ligger så hela hållet. Jag mår i dag utmärkt. Så småningom kommer det vackra lågfjällspanoramata fram, som är så

x) en snygg kammare håller på att inredas tapeter.

berömt. Kaunispää och allt vad de heta dessa berg. Och det är onekligen vackert om också bistert nu då blåsten ökar till storm och yrsnön piskar oss i synen. Det är som dyningar dessa höga långa åsar med skogklädda sidor och i allmänhet vita kammar. I snöyran skymta de bara fram ibl. och någon gång får j. en glimt av milsvida horisonter av samma karaktär. Jag väcker obarmhärtigt V. för att se det vackra. "Jag vet inte om j. törs - åh fy fan i h-e, jag kryper längre ner". - Vägen går mitt över två av de högsta kammarna. De äro alldeles trädlösa endast någon alldeles ensam låg björkbuske - Det är nu full snöstorm och yret piskar längs marken och in i ögonen. Jag tar ett foto på försök av yrsnön. Prövar under nedfärden, då det nästan blev olidligt för ögonen men j. ändå ej ville krypa ner, mina snöögon och de voro bra. Detta är synbarligen mitt avsked av fjället och vintervädret. En Lapplands sista kyss, som inte var dålig.

Laanila (10 kilom.) ligger i övre tallskogen och bör ännu kallas en fjällgård. Denna liksom föreg. tillhör och är bygd av staten. Även nästföljande. Hela denna fjällskogssträcka bör alltså kallas tom på fast bosättning i vanlig mening. En och annan gård kan ju byggas om intill skjutsstationerna. Det är då någon av gästgivarens söner som bygger. Här i Laanila rätt snyggt i köket - egendomligt nog folktomt (värdfolket ju borta. Värden är son till Kangasniemi i Enare. Denne är född i Kaamanen fadern inflyttad fr. Åbotrakten. Gästgivaren i Laanila gift med en flicka från Uleåborg. Båda dock i lappdräkt då vi mötte dem). Vi få kaffe och smörgås och sedan middag = gravad sik + lättsaltad sik och potatis + mannagrynsgröt - i en rätt trevlig gästkammare. Vi få vänta i 2 timmar för vi ska ha samma häst, men gör ingenting då tillagn. av middagen tog lika lång tid. Sedan iväg igen - fortfarande blåst och yrsnö - dock en aning bättre. Fortfarande fjällmark länge med i det stora hela gles skog, mest björk. Sedan tall och gran i vanlig ordning. I öster ett större fjäll Valkeapää. På h. hand en myra bakom vilka några hus. Där bruka lapparna ha renrökning. Den unga pojken som kör är lapp. Först nämnde han att modern var fr. svensk släkt, nämligen från Peltovuoma i Enontekiö. Sedan att han var från Enare och son till Juhu Jompanen, vår gamla bekanta. Pojken var trevlig, hade ljusst gråblå ögon. Har i trakten ha lappar fr. Sodankylä sina renar, särskilt på fjällen sommartiden^{x)}. Vi hade lovat pojken 10 mk om han körde fram på 2 timmar och 5 om han gjorde det på mindre än 2½. Han körde på 2 och 10. Han var den första som tog något för sakerna, han tog för första biten 6 och andra 2 mk? Besynnerligt. Vi betalade förstås.

Tankapirtti (19 kilom.) Vi kommo fram 6¹⁵ och behövde bara vänta en halv timme. Ingen gör en rörelse vid beställningen, men det svaras att man får. Efter ett par minuter ger den lilla skäggiga fadern som står lutad mot spisen en order att sönerna, av vilka en går ut och gör risslan i ordning och en tar av sig sina skor och får faderns helare i stället. En flicka kommer tydligen av vana in med mat som pojken sätter sig till. Sonen ute selar på och vi äro klara och fara ut under ljudliga hyvästi fr. pojken. Alla veta om oss (likaså på förra stället. Där kom V. in till mig i kammaren: "Nu vet alla vem du är så det är bäst att du tar fram pistolen. Landsvägsriddarna som kom nyss sitta i köket och tala om vår skidfärd 67 mil till Petsamo. Det är bäst att lägga den i ytterfickan". "Ja och så säger du till och dom ska hålla sig stilla annars smäller det". "Nej säg ingenting bara skjut. Jag ska gärna skjuta."). Pojken får löfte om 10 mk om han kan köra de 21 kilom. till kl 9 (= 2 t. 15 min.) och sätter fart. Han har den mest utvalda samling svordomar jag hört på länge, vilka han trakterar hästen med jte skrick och höga vrål och ryckningar i tömmarna som gör det stackars djuret ga. utom sig. F.ö. syns ingen av körsvennerna hittills (om ej den första, som dock körde alltför långsamt) ha något förstånd på hur en häst ska köras. Men denne kör åtminstone fort, men borde ha kört åtskill. fortare genom god ekonomisering av hästen. Landskapet långbackigt och vågigt samt ga. vackert. Vi se några renar och akjor t. h. samt str. därpå ett litet nybygge, uppfört av en Rovaniemibo. Det är det första vi se söder om Törmänen (utom gästgiv.gårdarna). Invid husen ett kåtaliknande "brygghus" som i Paksuma [**Illustration av brygghus, sid. 245 orig.**] men med resvirke av brädbitar och dyligt, rest parallellt.

x) Vi passera ett guldgravareställe (på h. hand) och se några hus där. Det ligger ga. högt ty vi far över högslätt (vågig) med rätt gles skog - myr etc.

Sodankylägränsen passerades str. före (?)

Pojken var otrevlig med sitt sätt med hästen, men han vann sina 10 mk och körde in 5 min. före 9 i

Vuotso (21 kilom.) Här voro vi väntade ty vi hade låtit Ivaloskjutskarlen telef. hit och beställa häst. Vi bjödos in i kammaren dit genast värden kom (som f.ö. mött med hälsning redan på trappan). Där fanns förut en svensktal. yngre man fr. Hels.fors och vi rökte och språkade och drack kaffe + vita bröd. Går det vidare på detta sätt så blir det ett slags förevisning. Här var man full av beundran och V. bredde på allt vad han kunde i korta kärnfulla satser på de många frågorna. Här hade vi nog blivit väl omskötta men jag ville vidare och redan 9⁴⁵ bröto vi upp och omstoppades av den tjänstvill. värden i en släde, den första vi sett. Det kändes skönt att sitta och åka för en gångs skull. En pigg häst - en verklig travare och en verklig körkarl också, lågmält och trevlig, som aldrig oroade hästen. Han underhöll den sensationshungriga V. med mordhistorier. Han erbjöd sig att skjutsa hela natten till Sodankylä för 500 mk, men jag avböjde. Ville inte sitta och slänga i en hög släde en hel natt och ville också se litet mer av byarna, som ju skola komma. Släden börjar slänga mycket och även kränga alldeles som en akja. Här är mer gammal snö under med snedspår. Landskapet eljest ga. plant med svaga kullringar och fina svaga sluttningar be vuxna med glesa men vackra träd, tallar lummiga som små ekar. Tidigare har jag sett vackra björkar, växande raka och i klunga som bambu nästan (förra skjutshället). Ett och annat tunturi skymtar i mörkningen (liksom åtskilliga förra hållet). Det är en bestämd skillnad i nattljuset nu mot i Enare. Vi ha en viss svårighet att se siffrorna på kilom.stolparna. Sedan nästan alldeles plant land, endast i bäckdalarna några tvärare småbackar. Vi ha kört raskt och de 19 kilom. ha gått på 1½ timme precis, dagens rekord. Någon kilom. före köra vi förbi gamla gästis, dit ingen numer vill köra in för det sköts så illa.

Lokijoki (19 kilom) kl. 11¹⁵. Tyst och mörkt men vi stiga in och ett kvinns kommer i en dörr. Vi visas in i ett mycket snyggt gästrum, uppvärmt med mattor etc. men guskelov inga tapeter. Efter en stund få vi också mat, d.v.s. mjölk smörgås, salt strömming! (bottniska kulturen) och saftsoppa.

Obs. under uppfärden till Kaunispää den vackra fjällbjörkskogen liknande en avlövad gammal fruktträdgård - -

Vi fråga om vi äro väntade men det förnekas. De ha det alltid i ordning. Skrivning. Kojning 12⁴⁵

I dag talade V. om att han i Ivalo hört att vår körsven från Enare ej är fullt normal. Han har redan 2 bröder på hospital och är själv litet arbetsduglig. Vi tyckte väl också att han var konstig redan fr. början. En viss risk är det onekligen för mindre företagsamt resfolk.

Det fortsätter sakta att snöa, ±0.

Den näst sista pojken tog 13 mk för sakerna.

26/4

Väckning 7 med kaffe. Förut på natten vaknat av hemska drömmar, orsakade av V^s förfärl. snarkningar. Jag kastade först min skinnsko och sen min socka på honom, varpå han steg upp och gjorde omsorgsfulla anstalter för att snarkningen ej skulle upprepas. Oerhört varmt inne. Ett par grad. blitt. Dropp av taken. Rivna moln och vårväder. Vi få en långgrissla igen och fara vidare kl. 8. Slätt och jämnt land med en och annan långsluttning nedåt söder i vägriktningen. Inga backar, bara efter en stund en älvbrink. som vi följa (Kitinen). Skogen övervägande

björkskog, ganska tät och smal. Solen kommer fram riktigt och jag somnar skönt. Endast 3-4 nybyggen efter vägen. Så ta vi över älven, vatten i stränderna.

Peurosuvanto (21 kilom. - 15? efter betaln.) På vägen hit har varit ganska mycket snö, mest gammal så att vägen var mycket upphöjd och med svåra snedspår. Här alltså har snösmältningen framgått betydligt mindre. Samma förhållande även tydligt redan i går e.m.

Inne i det stora köket några fruntimmer bl.a. värdinnan liten och stadig på vida finnstövlar och med snugga i mun. Spis stor, men modäriserad. Här få vi ganska snart skjuts och till körsven ett fruntimmer som inte visar sig kunna få någon större hastighet på hästen. Dock göras de 21 kilom. på 2½ à 2¾ timme. Vägen har mycket snö som ligger högt upp på sidorna om spåret. Starkt och ljuvligt solsken och vi sova långa stunder i risslan. Sällskap med en annan rissla vari 2 fruntimmer i över en timme. Några få enstaka nybyggen efter vägen. Slätt och rätt enformigt land. Först i Petkula några gårdar tillsammans, som böra kunna kallas en mindre by. Här också ordentliga åkrar för första gången. Även på husen synes att man nalkas "fast bygd". (Föregående stora och präktiga hus ha varit av staten bygda gästgiv.gårdar - eller boställen o.d.). I slutet av byn svänga vi ned till den sista gården

Tasalo (21,5 kilom). Här söndagsfrid. Husfadern ligger i sin säng och läser - men går straxt upp - en lång och ståtlig och smidig karl av visst släkttyp med Keyland men kraftfullare. Bössor på väggarna tyda på jägaren och j. hör sedan att han är yrkesjägare (bl.a. 24 björnar) och prisskytt. F.ö. som en rallare av det bättre slaget. Vi få smör och bröd och salt strömming, starkt utmanlad. Därefter avfärd. Värden (med namnet Musikka^{x)} kör som riktig kar men har dåligt före och får därför ej bättre resultat än fruntimret. Landskapet mycket enahanda, dock börja större höjder (t.o.m. vita hjässor) framskynta vid SO. horisonten. Gårdar och små byar komma nu oftare. Jag noterar i dag som i går att gårdarna ha mycket stora huggna vedförråd (och därtill även åtskilligt ohugget). Det

x) namnet uppstått så att då ryssarna togo skatt här hade de en stor bål med (brän)vin på bordet och gävo åt var och en en slev, när stamfadern kom fram så sade ryssarna. Den där stora musjiken ska också ha en sup (något i den vägen!)

kan ligga ända till 20 famnar och mer huggen och fint travad ved vid den stora vedboden eller om sådan saknas fritt utanför gården eller vid något av uthusen. Vid badstugan, (som ses överallt) ligger ofta ett särskilt förråd på en famn eller så. Redan i Enare märktes en given tendens i samma riktning. (Detta alltså i motsats till vad j. kunde iakttaga i Enontekis och vad Dahlbäck observerat i Öv. Kalix). Skönt solsken fortfarande. Sattasjoki vållade litet besvär då hästen måste i vid båda stränderna till buken. Risslan flöt. Det såg litet djupt ut så vi tvekade en stund, men så kom en man ut och skrek på andra sidan älven att vi bara skulle köra på och vi körde. Strax förut hade vi mött en polisman och en soldat, de voro på väg till ett ställe där i dag en sockenbo blivit knivskuren av en luffare l. arbetssökande. Han fick åka till lasarettet.

Sattanen (21 kilom). En stor och präktig by. Husen påminna i viss mån om karelska hus med sina stora manbygningar och fönsterfoder i mönster. Ett hus har ordentlig "kvist" (som starkt påminde om Oppgården på Björkö före ombygningen). Kaffe med dopp (+ ostbitar) i kammaren tillsammans med jägaren. Denne talade om sitt jaktliv och hur i hans ungdom (han torde vara högst 50 år) man endast hade jakten att leva på här uppe. 16 år sköt han sin första björn.

Jag byter här och tar mina kängor för nu är allt så blött att man ej kan gå i skinnskor. I solen 12-15° varmt. Barmark överallt så gått som och tusan vet hur det skall gå i fortsättningen. Vi få en släde igen och en liten knatt på sju år som skall köra. Ilmari Antio hette han och fotograferades sedan ordentligt. Han visade sig kunna köra som en hel karl och hade ett ej föraktligt förråd av svordomar, samt ett bestämt sätt. Han fick den bästa farten på hela dagen trots sämsta före hittills. Han körde 13 kilom. på c:a 1½ timme. Vi möta nu ett stort antal (c. 25 inalles) arbetssökande som i små grupper ta sig norrut, förmodl. till Virtaniemi. Pojken mönstrar alla nyfiket liksom även alla trossar vi möta. I Sodankyläbyn som är stor och vid på ömse sidor älven sträcker Ilmari på sig medan vi traska bakom på den torra vägen. Vi möta mycket söndagsfolk. En skymt av den gamla träkyrkan (bild i Tur.för. 1924) bredvid den nya och fula stenkyrkan, utanför vilken en anskrämlig vedhög. Så över älven. Hästen tvekar inför den stora pöl av issörja han skall över och vi båda gå ur - men pojken tvekar inte utan kör raskt i. Hästen till magen och släden efter som en båt. Vi gå över längre upp. På andra sidan likadant bara att nu sitta vi i alla 3. Gästis dumt nog på Ö. sidan^{x)}. Där få vi litet smörgås igen - snyggt och trevligt ställe med ordentligt folk och så en ny rissla. Vi försöka först att få sända några telegram (Stockh. + Boden) fr. telef.stationen, den första söder om Ivalo) men det går ej. Den stängdes kl. 7 och förestånd. ej hemma. Kvinnfolken oförstående och ovilliga. Vi ge dem tusan och segla över älven igen, d.v.s. bara Ö. stranden som nyss. Vättnet steg över risslan båda gångerna. Vacker aftonbelysning. F.ö. allt sämre före. Vi började c. 8³⁰ kommo fram 10³⁰, alltså ändå bra kört. Hundratals meter fingo vi gå vid sidan. Rätt kyligt vid framkomsten c:a -5°. Mot slutet backigt och högre höjder synliga

x) Sodankylä (13 kilom)

i sydliga riktningar. Fortfarande en del lösfolk på vägarna, man tycks gå på natten (I går glömde j. nämna att vi mötte en man med cykel i den djupa snön då. Han hade ibl. försökt åka sågo vi på spåret i går och i dag).

Yli-Aska (17 kilom.). Namnet klingar svenskt. (Observera på kartan namnet Upsalolompi öster om Kyrkan!) - Här få vi varmt rum och annat vi behöva. Stora gårdar av starkt bottniskt kynne. Redan förut efter älven mycket enstaka gårdar, åtskilliga av samma typ, rödstrukna (ej alltid, då mörkgråa och dystra) samt stora manbygningar, höga (jfr fotos).

I köket överfullt med folk, dels redan liggande. Vi få en varm kammare, snygg av den gammaldags snygghet - ej alltför överdriven, som fanns förr i Östergården på Björkö. Känsla av gammal bondekultur. Kojning kl. 12.

27/4

Väckning först 6⁴⁵ trots tillsägelse om 6. Kaffe sedan frukost med havregrynsgröt (egen havre att döma av agnarnas mängd) god saltströmming, filmjök i stor trä-"kum". Fotografering. Växling av pengar i handelsbod. Äntligen.

Avfärd c:a 8. Dåligt före förstås, vi körde ofta på myren långt på sidan om vägen. Björkar börja ibl. ta former som likna dem i mell. Sverige, tallar få ordentliga timmerstammar (några dylika redan i går).

Kaltiokumpu (8 kilom) kl. 9¹⁵. Ett mindre ställe. Vi få skjuts nästan genast, en hingst som det blev ett nöje att köra efter. Skada bara att det ej var klar väg. Vi måste börja med skogsvägar, och sedan isen på

Vaskiojärvi, där hingsten satte en utomordentl. fart, den bästa vi haft på hela resan^{x)}. Nästan sken. Förbi den vackert belägna byn på höjden vid sjön, över myrar och så vägen. Det gick trots dåligt väglag sedan mycket fort, 17 kilom. på 1½ timme. Hingsten behövde aldrig manas, kördes med slaka tyglar och satte fart även på barmark. Stora skogsvidder med ett och annat nybygge.

Wuojärvi (21 kilom). ligger vacker på en fin östersluttningen. Åtskilliga gårdar och synbarl. täml. gammal bygd att döma av de stora kraftiga

x) Tre sträckande gäss!

gårdarna. Gästis har en äldre manbygd som är nära 100 år (jfr foto). Vårdinnan är trevlig, varit i Norge en del år men glömt det mesta av språket. Gott kaffe, smör och bröd. Nuvarande manbygd. stor och snygg med dubbelkammare (jfr skiss). Här få vi en ung hustru som skall köra, men V. tar hand om tömmarna och placerar människan bredvid mig. Det var nog bra i alla fall för han kör de 21 kilom. på 2½ timme, som är bra med dessa dåliga vägar. Tämligen kuperad terräng igen. Ganska många gårdar och nybyggen efter vägen. Passera Raudanjoki som går öppen alldeles till slädspåret (jfr foto) med starkt strömmande vatten. Gick bra genom att plankor lagts ut. Kl. ½2 passera vi sockengränsen mot Rovaniemi och lämna därmed lappmarken bakom oss. Fadervädel! - Framme kl. 2³⁵ i

Onella (vid Käyrämö på kartan) 21 kilom.

Underligt hopkok i bygdstil på husen. Få här hjuldon - en giggliknande farkost - emedan lång sträcka av vägen under lagning. Fara kl. 3¹⁰ efter en liten kontrovers mell. V. och mig. Jag måste ryta till rätt skarpt ett slag, emedan han slöt något de sista dagarna och litet negligerat order. Nu gällde det en obetydlighet sådan som att j. ville ha en hötapp i vagnen som skydd för ryggsäcken. "Inte kan man begära det". Jaså etc. När j. kom ut var den ännu ej där och först på min upprepade tillsägelse fick jag som jag ville. Det gick ga. bra men var rätt kallt om fötterna ty ingenting som skydd. Underlig uppfattning. I risslan får man hö och en renhud under, en kudde ("bolsteri") bakom och filt och skinnfäll över, men i hjulkärran ingenting. En större arbetsstyrka 5-6 kilom. borta som höjer vägen etc. Landskapet mer och mer backigt.

Korvalo (10,5 kilom.) Bara kvinnfolk på gården, vi få mjölk och smörgås och str. därpå ett fruntimmer och en rissla. Dåligt före - vi fingo gå långa bitar - stora skogsmarker och litet folk och gårdar. Fruntimret kör ga. dåligt och det tar 3 timmar (½8) att nå

Gumpu (15 kilom.) som ligger vid Ylinampjärvi (troligen Pallari på kartan). Det är vackert kring sjön och landskapet har en karaktär som övre Öv. Kalix, vilket poängteras ändå mer längre fram.

Ett kök fullt med karlar - en förspänd kärra på gården. En skjuts som skall tillbaka i vår riktning. Vi ta den tvärt och fara alltså om några minuter fastän vi voro rätt frusna. Hästen rätt pigg men fick ej riktigt sträcka ut. Var dock kanske tröttkörd förut. Under färden tycker jag att jag är i trakten av Lansjärv, särskilt när j. kommer ner till Wikajärvi. Under dagens senare del och framför allt nu ser jag åtskilliga spår av myrodlingar och utdikningar av skogsmark. Vid övre ändan av Wikajärvi tydligen ett större myrodlingensföretag påbörjat. Det blir kallt om fötterna igen men huvudsaken är att man kommer framåt. Jag ångrar nu förb. att jag ej försökte att få fatt i telef.förest. i Sodankylä för att få iväg mitt telegram. Eller att j. ej stannade där - särskilt som j. nu inser att vi måste stanna i Wikajärvi. Hade en liten kontrovers med V.

under färden också angående hästen. Han har en sabla benägenhet att säga emot.

Wikajärvi (19 kilom). kl. 10²⁰. Nymåne och ett par grad. kallt. På gården en kärra, lång d² på 2 hjul, bäddad med hö och täcken. Jag ber V. ta reda på om den skall t. Rovaniemi, men han beställer först rum och mat, han är synbarl. ytterst sugen och trött och frusen stackars pojke. På förnyad tillsägelse, tar han reda på att det är posten och att den skall t. Rovaniemi nu i kväll. J. ber honom då höra efter om vi kan få följa med. I förskräckelsen över förslaget antagl. vägrar han. På min fråga varför säger han att det är dumt att fråga så. Då j. säger att j. vet att posten tar passagerare och att j. själv avgör vad som är dumt l. inte går han knorrande och kommer tillb. med ett nej. Men detta orsakat därav att redan en passag. fanns. J. tar nu V. i upptuktelse för hans sätt och visar honom att j. hade rätt i att posten tar passag., men han är tydl. orolig nu i sin enkla själ - - "jag visste att det skulle komma - - jag vill inte skända folk" etc. - Ingenting kan göras i ressonnemangsväg utan j. nöjer mig kort och gott med en muntlig disciplinär avbasning - som går ut på att jag ger order och han utför dem. Hans tystnad är värtalig.

Skrivning - mjölk och smör och bröd.

28/4

Väckning med kaffe först ½7 i st.f 6 var utlovat. Vi ta ingen frukost men få ändå vänta på skjutsen. I st.f. ½7 fara vi 8²⁰ med samma förbannade åk och med samma körsven. Uselt gick det i går, men uslare i dag trots att j. tycker vägen icke är sämre. Men en strålande morgon är det och j. försöker att njuta trots j. är arg över takten. En flera kilom. lång och spikrak stigning frusen väg utan snö men fårad som av eruptioner. Vi skramla sakta fram. Landskapet ej olikt Västerbotten ett stycke innanför kustlandsvägen. Långa och fina åsar. V. försöker inleda samtal med pojken men förgäves. (Jag frågade V. i morgse om vi skulle vara vänner i dag och om han förstod sin dumhet. "ja kanske efteråt men nu vill j. inte tala om det förrän i kväll". Men han skötte sina sysslor riktigt - efter tillsägelse var gång. "Är skjutsen framme? Nej han har inte kommit än. Vad i h-e, så gå ut och säg till att kl. är 7 och det är en halv timme för sent"! Han gick genast och skjutsen kom genast. Och hö var fullt av på bottnen - jo det hjälper - en stund.) - Efter några kilometer väglagningsstycke igen mitt för Olkajärvi (str. förut hade j. sett en röse på skogen - jfr. särsk. anteckn. - gav vissa sensationer men är naturligtvis ingenting). Kring väglagningen jävulusiskt att åka.

Lamminperävaara (13 kilom) 10-tiden (eller str. före). Här äta vi frukost, smörgås och mjölk + långmjölk. Här såg j. den sista akjan (smal vanl. körakja med järnbeslag bak). (Vid Olkajärvi såg j. den sista renen + en akja ett stycke ifrån). Vägen är överallt helt bar (eller så gott som bar ibland). I skogen ligger stundom mycket snö eljest mest i fläckar.

Vi få ett kvinnfolk att köra i en ännu mindre och ännu trängre låda, dock försedd med raka stänkskärmar av trä. En gubbe, tydl. husbonden svär och grälar över vår packning. Jag får ej höra det förrän efteråt då grälade han redan på kvinset om andra saker så det lönade ej att gräla tillbaka. - V. får nu äntligen en förstående själ och de två prata animerat hela färden - endast avbrutna då och då av mig som manar på. Början otroligt långsam - alldeles otroligt och jag skulle ha blivit blixtr förb. om det ej varit så ljuvligt solsken och det varit det sista skjutshållet i alla fall. Ett par bofinkar drilla underbart och

långtansfullt och stämmingsfullt - sannerligen är det icke vår. Vattnen i bäckarna ha en särdeles sjungande ton över sig. Kvinnet framför har också värkänslor och lägger an på V. vad hon kan. Rätt trevlig f.ö. Fula äro ju alla kvinns i detta land (hittills) men denna har en viss trevnad över sig i alla fall. Fortfarande backigt och långsam takt. Först efter en timme börjar det på allvar bära mer utför. Vi möta - oh under! - en bil! Som ett odjur slingrar han fram den hemska vägen - en lastbil för persontrafik. Jag tror jag ändå föredrar kärran. Så efter sju kilom. se vi på toppen av den sista åsen en snörrät väg framför oss - där längst borta en vitt band - älven - och där bakom hus och en kyrka. Rovaniemi - målet för 10 dygns resa, man kan säga rätt intensiv resa. Det bär nu nedför med fart, vi möta ännu en bil - en personbil full av fruntimmer (båda bilarna kunna ej komma längre än till Olkajärvi vid väglagningen). Sist en varligt brant och lång backe och så slätmark och så den stora vidsträckta Saarinkylä med sina ofta pampiga gårdar. Så över en cementbro över till Saari - där på älven (jfr. kartan). Här svänger kvinnet in på en gård och vägrar fortsätta trots att isen är fullt bärstark. Först då vi visa på att stora foror även med hjuldon komma låter hon övertala sig, eljest ville hon vända och vi skulle få skaffa en kälke. Endast c. 1 fots vatten vid övergångsstället till iskanten, där f.ö. en trafikbil nyss tagit sig över. V. kör över den hårda isen, som var ett nöje att fara på efter allt skramlet. Älven är verkligen mäktig här vid föreningen av Kemi med Ounasjoki. Stark trafik. Bakom oss stiger den raka vägen upp genom skogsåsen vi nyss kommit över - Lapplandsvägen - den smala förbindelsen för ett väldigt land. Framför ligger det tätbygda Rovaniemi med sitt starka liv - hela översta Finlands hjärtpunkt. Det blev ett större dopp vid uppfarten till stranden. C:a 4 fots vatten^{x)}. Vi fara nu upp genom samhället på de gräsligaste av gator som i början kantas med rader av stånd som i marknadstider, där allt möjligt säljes, men det mest framträdande är finnpjäxor och läder. I "staden" f.ö. synes råda ett rastlöst liv. Bygnadsarbeten överallt, rörnedläggningar, "gatu" ändringar etc. Vi köra till stationen, begapade av massor av dagdrivande löskekarlar som hänga i alla hörn bestövlade i de väl mycket teatraliska finnstövlarna. Efter ett hemskt omskakande nå vi den stora och snygga stationen (ligger fritt och högt och vackert) men finna den stängd. Söka nu närmaste rum för resanden och få sakerna inkvarterade. Medan j. packar om gör V. upp och kvinnet försvinner. V. talar om att hon begärt och fått 50 mk i st.f. 26 som hon skulle ha. "Gubben hade sagt det". Jag blev åter blixt förbaskad och V. fick sig en skopa igen - men han försvarar sig med att han inte kunde göra något "när hon sa att hon skulle ha det". Varför sa du inte åt mig? Ja det visste han inte att svara på. Vi gingo nu gatan nerför

x) Rovaniemi (14 kilom) kl. ½1.

och under det jag försökte att få honom att förstå hur fräckt det var att begära ett sådant pris - fick j. se flickan framför c. 100 m. skramla gatan framåt. Jag gav då order att V. skulle springa efter och stanna henne. Han vägrade. Jag sade då att vi båda skulle springa fatt - han vägrade - trots att j. sade att det nu var j. som skulle tala och han bara översätta. Nej han skulle betala mig tillbaka. Tacka fan för det. Men nu skall han först få klart för sig att resande icke låta behandla sig hur som helst. Han vägrade. Tablå. Jag stannade och yttrade att därmed var saken avgjord mellan oss - "ta hit markkassan". V. överlämnade genast hela sitt innehav och lunkade tyst efter mig. Först telegrafan - där j. äntligen fick sända mina telegram. Där fick j. länsmannens adress. Min plan var att hos honom göra anmärkning på skjutsen i V^s närvaro så att han äntligen förstod att j. menade allvar på den punkten. Sedan till j.stat. igen där vi nu kommo in och fingo veta tågtiderna. Jag beslutar

mig för att ta direkt till Haparanda eft. vad som passerat med V. Sedan till banken och växla t. mig pengar som V. skall ha för inköp och så till länsmannen. Denne en ung och sympatisk man (A. Peltari) var genast på min sida och lovade att föranstalta omedelbara åtgärder. Jag sade att j. avstod från anspråk på pengarna men ville att saken skulle beivras. Därpå släpptes V. (länsmannen liksom telegr., bank, järnväg etc. tala svenska så V. är bara en stum åhörare, utom då han fick vittna för länsmannen). Länsmannen och jag bese kyrkan tillsammans, varpå jag tar en titt i stan. (Denna har c:a 4000 invån. - socknen c:a 15000 - renantalet c:a 4000 - allt enl. Peltari). Kyrkoherden är nyinflyttad i dagarna så j. behöver ej söka honom för upplysningar. Jag beser stånden (ej marknad men de stå kvar) men finner ingenting att köpa. Går t. vår beställda middag och möter V. som nu köpt stövlar ("blankstövlar") + galoscher för tillsammans 360 mk, onekligen billigt. Middagen snygg och "proper" men ej vidare f.ö. (urkokt kött och risgrynsgröt + smörgåsmat. Pris 25 mk per man. Därpå ompackning. V. uppträder nu i fina blänkande stövlar varpå än mer blänkande galoscher. Invärtes är nog även en förändring till det bättre, ty ej mindre än två gånger återkommer han till "den där människan som kunde ta så betalt". "Och om han bara kommit att tänka på att tala vid Er". Jaha. Jag skall låta saken verka litet och så skall j. göra ett sista försök med honom - för hur det är så tycker j. ju bra om honom trots hans stora otymplighet (för att använda ett milt ord). Biljetter köpas - billigt och så embarkera vid järnvägsvagnen III kl. som anstår rätta vägförande. Vagnen liten och dålig och full av karlar som vi snart komma på förtrolig fot med. Cigaretter bjudas och erbjudas och rökas, likaså karameller - mina kartor lånas och läsas - dagens politiska problem diskuteras - likaså världspolitiska d^o. Trevligt folk då man börjar prata med dem. Större delen sitter dock mest still och glör - men är artig och väjer undan - liksom även på gatorna till in förvåning. Men det var kanske min något skogslika utrustning i klädväg som väckte respekt och typens ovanlighet i allm. som avvek rätt väsentligt fr. det gängse. - Efter en stunds resa är V. som vanligt igen och han återkommer till våra äventyr. Jag måste dock medge att j. gjorde en spelöppning för att bereda honom möjligheten. Kaffe i Koivu tills. med en finne som är mycket språksam, varit på Kola (namn - - Laure) och skall nu försöka med familj flytta t. Petrosavodsk. Är målarmästare och "stor bolschevik" enl. V. Skrivning.

Landskapet kring Rov. och nedåt storstilat och delvis (intill älven) välbebyggt. Stora nyodlingar överallt med långa tätlagda och raka tegar. Gårdarna som tidigare observerade (både äldre och nyare). Inga märkvärdigheter, men åtskill gick förstas förbi mig under samtalen och skrivningen. Vissa delar av "dalen" påminna om Tornedalen men i allm. är det jämna och horisontella flodterasser (till skilln. mot Tornedalens sluttande marker mot älven. Horisontlinjen ofta rak och monoton - skogsland.

I Laurila tågombyte. Kustlandet gick fort förbi i skymningen - man såg ej mycket av det - så Torneå. Tåget går ej längre. Den artiga stinsen ger anvisningar. Vi traska över isen med vår packning (utom det poletterade som kommer i morgon) passera det mörka och stilla Torneå - ordna passvisitationen till min fördel (efter försök att hålla igen mitt färska passvisum) och passera Handolinska bron. Vi minnas övergången över älven längst uppe i Muonio - svensk tull - artig som vanlig. -

Haparanda tysta gator passeras. Stadshotellet - Sverige i sitt mest välordnade skick igen - allt går så lätt och lekande.

På tåget ha V. och j. gjort upp vårt mellanhav. på papperet, jag inbjuder honom att bo i mitt rum. Han stannar där och vill ingen mat ha -

jag går ner och tar min supé med sup och pilsner bara för ordningens skull. Kaffe och cigarr och Sv.D. vad kan man mer begära. Efterpå en promenad i natten - det är verkligen natt - med stjärnor och nästan mörker - vilken skillnad mot Enare t.ex. J. går ned till älvstranden och doppar min hand i Bottenhavets vatten (nästan) och hälsar hemkusten. Det är vackert - stilla - ljuvligt - ett par grad. kallt - jag går endast motvilligt tillbaka till hotellet. Jag tänker på resans resultat. Det förnämsta är nog att Norden här ovan icke längre är en geografisk figur och ett begrepp utan en realitet, - ovärderligt för allt kommande arbete. Jag vet vad som finns bakom, jag förstår dess möjligheter och dess betydelse. Jag tror jag är nöjd bara med detta.

Kl. ½1 fi. tid. Vred tillbaka en timme.

Försökt telef. Sthlm i kväll men fick intet svar.

29/4

Vaknade förstas kl. 6 men fann det skönt att åter få somna in men det ville sig ej riktigt. Låg dock och mojade mig till kl. 9 så kaffe på säng. Betalade V. som skulle ha 146 - men fick 200, min beräkn. att han skulle först smälta den ekonom. uppgör. på papperet i går för att fullt förstå betydelsen av ökningen nu var nog ett klokt drag som kom att jämna vägen till den sedan skeende uppgörelsen inåt. Frukost tillsammans, därnere antastades j. av en herre vid namn Sandberg. Hap.bo född i alla fall, som hade sett mig i Kiruna och nu var full av vördnad och för ö. lite larvig. Var uppenbart mitt uppe i ett långvarigt och väl vårdat rus. Han handlade med bl.a. renskinn i de övre socknarna och syntes känna dem väl. - Vi gjorde ett kort besök hos fi. konsuln - j. bjöd honom på middag detta efter att j. fått tel.förb. med rektor Svedberg i Boden och det blivit klart ang. radioföredrag, i morgon. Jag reser alltså i middag härifrån för att hinna till Boden i tid för detta, som bestämdes till kl. 7. Besök i bokhand. och på posten. - Så togo vi en promenad ned mot havet. I förbifarten bad j. den vänliga stinsen att hjälpa mig med förtulln. av bagaget kl. 1. Vi fortsatte nu genom skogsmarken åt söder och upp på den högsta åsen där som vi följde. En del snödrivor, men också rätt mycket bart framf. allt på öppna platser. Mesta snön på sydsluttn. men där också tätaste skogen. Under hela dagen en strålande fin sol och lugnt och stilla och vi njuta av fulla drag. Även V. är nöjd och glad. Vi ha i början vår lilla uppgörelse vilken går mycket fort då han genast faller till föga. Jag säger honom att det är nödvändigt att det är en kaptan på skutan och vidare att det är en kaptan. Och om ödet skulle föra ihop oss igen - vilket han tydl. längtar efter - så måste han utföra alla order utan tvekan. Han är ångerfull och förstår vad j. menar och är tacksam. - Han har f.ö. stark fantasi och är en stor naturdyrkare. Han fantiserar på nersluttningen om Afrikas urskogar - här var verkligen tät och snårig och rätt orörd skog. Så småningom nå vi ned till isen och få öppen sikt utåt det frusna havet mellan holmarna. Snöisen bländar och solen värmer. Vi följa nu isen in mot Vuono. Här och var små fräthål - isen är förmodl. ej längre pålitlig. Vi se ej heller några färska körspår. Framme kring byn är så gott som helt bart och det verkar just vanlig vår i Sthlmstrakten. Videt står med sina silkesknoppar, spoven visslar, änder fara omkring (stora ringänder) och snattra i vattensamlingen vid vägen. Landsvägen är nästan torr och jämn, bilar och cyklar fara fram. Det är sannerligen vår. Jag får undersöka det område som jag observerade här vid förbifart för 1½ år sedan. - Nära framme vid staden grips jag av en sista längtan efter snön - varför vi gå in i skogen igen och där tar jag i en öppen glänta ett grundligt och ljuvligt snöbad, medan V. belåtet tittar på. På hotellet dit vi komma glada och

upplivade av det härliga vädret göra vi oss klara till avfärd. Så middagen - dit konsuln kommer uppsträckt i redingot. Jag har också inbjudit V., som grips av ögonblickets högtidlighet och tyst och stilla tar sin sup (den första på hela resan) och sväljer (kanske med en undran över stadsbornas underliga smak i fråga om viner) sin Pommard. Han sköter sig väl vid bordet och har villigt upptagit de anvisningar j. tidigare gett honom i kamratlig form. Konsuln är en trevlig karl och en kunnig karl och vi föra ett animerat samspråk som nästan höll på att bli för långt. Jag skickar V. före för att kontrollera hotellpojken och hjälpa honom med skidorna. Konsuln och j. sitta ännu en stund samt följas sedan till stat. Där träffa vi även stinsen - "allt är klart och tåget kan gå".

Jag börjar nästan genast skrivningen på morgonens föredrag - men kommer bara 8-9 sidor. Går in t. V. och språkar läser och röker och njuter - ser på landskapet och spekulerar. Vid Karungi station kl. 5 e.m. är det 19,5° varmt i solen. Längre inåt blir det mer snö och från Vitvattnet mot Niemisel är det ordentligt skidföre överallt. I Vitvattnet kaffe och samspråk med hedersmannen stinsen. Resan går fort och snart äro vi i Boden. Här möts jag på stat. av red. Larsson i Norrb.kuriren (N.K. hade ringt redan på f.m. och bett om telef.intervju men j. hade bett dem komma på kvällen i st. De hade sett om min ankomst genom annonsen för radioföredraget). Vi följas t. hotellet (telegr. fr. Astrid var all post här). Under intervjun kom i tel. först Lindqvist i Norrb.tidn. (j. bad honom återkomma 11¹⁵) och sedan TT:s repr. i Luleå Landén (j. bad honom återkomma 12¹²). Jag gick nu ned och sökte V. och fann honom komma från stan med ett par små påsar apelsiner. Vi togo farväl och han tackade på ett rörande sätt. ("Jag vet ej hur j. skall kunna tacka för allting - ja Ni vet nog bäst själv vad j. menar") Och så hände något rätt signifikant. Jag hade ju icke mer än en enda gång under resan antytt att han nog bl.a. hade lappblod i ådrorna. Då j. nu efter handtryckningen och för att visa hur j. uppskattade honom lade min högra hand på hans vänstra axel - (vi stodo nästan sida vid sida) så kom hans vänstra hand upp och lades på min högra axel - den lapska hälsningsformen. Det slog mig först ett par sekunder efter att han gått.

Jag gick ett slag i stan men sedan tillbaka för att supera, varpå den gladlynta Lindqvist kom och satt till nära kl. 1. Under tiden telef. med Landén för tidningstelegrammet. Jag försökte även i kväll komma fram till Sthlm - men åter intet svar. Jag gissar det jazzas. Jag hade tänkt skriva i natt men det blev för sent. Lindqvist talade om att han funderade på en motorcykelfärd upp till Abisko och hur han gjort sådana färder på vårskaren i Vilhelmina långt upp på Marsfjället.

30/4

Vaknade tidigt igen men tog det lugnt och så kaffe på säng. Varför inte njuta av kulturen? I går fick j. inget bad som j. hoppats - det var upptag. men skall försöka i dag. Mulet och gråkallt varför jag inhiberar den vårpromenad jag tänkt mig och i st. kastar mig på mitt föredrag. Ut går jag ändå en timme och ser på stan m sedan frukost och arbete. Otto Lindgren ringer och kommer upp vid 3-tiden och språkar vid kaffet. Sedan hårt arbete till 7. Jag hinner ej hela föredraget på annat sätt än att jag prickar för utdrag i dagboken - en god idé. Så får j. äntligen tel.förbindelse med Astrid - allt bra. Skönt. Ringer t. Rudebecks. Kl. 7 kommer rektor Svedberg och en ingenjör (Västerberg?) och hämtar mig i bil och vi köra upp genom fästningsområdet förbi Paglaberget till Degerberget, där de 3 väldiga masterna stå resta (107 m. höga) underbara fantasiväckande. Här en hel del unga och mycket trevliga radiografister och efter ett kort prov (på min begäran) sätter jag igång. Tyvärr var det

svårt att läsa mitt manuskript och ännu svårare att läsa dagboken med dess slarviga piktur - och jag tyckte att föredraget hakade upp sig flera gånger genom omtagningar o.s.v. Men alla (de hade alla lyssnat i apparater i rummet bredvid) förklarade enstämmigt att det var utmärkt och de föreföllo belåtna. Så då så. Även chauffören som på mellantiden varit nere i stan hade hört det bra där. Blixtfotografering av mig i stolen såsom den första verkliga föredragshållaren från den nya stationen (D.v.s. rundradiostat. - radiostat. som sådan är ju "gammal").

Så kördes jag ner till Rudebecks, där jag hade en angenäm pratstund vid kaffekoppen och ett glas punsch. Vi språka om skidutrustningar samt sedan om militära vinterutrustningspersedlar. Det experimenteras tydl. en del - men alldeles för litet och utan beaktande av de inhemska etnograf. företeelserna som rensläden, akjan, bandskorna, skidbindningen och framf. allt renen. Sven R-k gör (liksom tydl. flera av offic. här) skidturer ibl. upp i fjälltrakterna på omkr. en vecka.

Så promenad hem. Mycket folk i rörelse - här och var musik fyrverkeri och framf. allt stora nu slocknande eldar brinnande på släta marken. Långt borta tycker jag mig se en eld på en höjd men det försvann för mig under min gång. Det är ju Valborgsmässoafton.

Kl. ½11 fick j. sedan min middag och kojade fram mot ½1-tiden.

1/5

Vaknade ½7 - Avfärd 8⁰²

Köpte Norrb.tidn. och läste om mig själv och hade roligt åt L-t^s utgjutelser. - Dagboksskrivning.

1/5	fruk. tåget	-
	middag	4.25
	apelsin + tidn.	- 70
	supé	2 -
	d ^c	1 -
	snällt.bilj.	2.25
2/5	stadsbud	1.30
	bil	2 -

Viljams anteckn:

Vadsö 16/4

Nu är jag i Vadsö och får sola mej ricktigt här ock den 18 ska vi fortsätta till Nyborj och sen vet fan vars ska vi ta vägen jag kom hit den 15 klockan 2 em här är det en fin hotell vars jag sov men det kostar 15 norska kronor per dag

Vadsö den 18-4

I dag är det lördan och vi skulle resa i dag men det vet man inte änn när Hallström har gått till stan och det är inte säkert få vi nån skjyss härifrån och till Polmark det tjens nog lite tråkigt att lämna fjellan hit att gråta men de kan inte hjälpas

Sanra Välitalo